

rijksuniversiteit
groningen

faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen

Contact met mensen met een andere etniciteit

Een onderzoek naar de invloed van etnisch heterogene sociale netwerken op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit en de invloed van contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten op dit verband.

Bachelor scriptie Sociologie

Auteur: Celine de Boer
S4130774
c.a.de.boer.2@student.rug.nl

Begeleider: Dr. J. Nieuwenhuis
Docent Sociologie

Referent: Dr. R.C. Smaniotto
Adjunct Hoogleraar, Sociologie

Datum: 7 juni 2022

Cursusjaar: 2021-2022

Probleemstelling: *Wat is de invloed van etnisch heterogene sociale netwerken op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit en wat voor invloed heeft contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten (de buurt, school/werk, verenigingen) mogelijk op deze relatie?*

Abstract

Nederland is een multi-etnische samenleving, bestaande uit mensen met een verschillende etniciteit. De toename in etnische diversiteit heeft in Nederland onder andere geleid tot maatschappelijke problemen rondom thema's als samenleven, immigratie en integratie. Een steeds grotere groep Nederlanders stelt dat zij zich vervreemd voelen van hun land en dat zij niet-westerse immigranten steeds meer gaan wantrouwen. Het is van belang om te achterhalen hoe de verhoudingen tussen mensen met een verschillende etniciteit verbeterd kunnen worden, zodat het sociaal vertrouwen gaat toenemen en de samenleving beter kan functioneren. Het huidige onderzoek heeft door middel van een multipole lineaire regressieanalyse aangetoond dat een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk leidt tot een positievere mening over mensen met een andere etniciteit. Daarnaast is gebleken dat meer contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op het werk en/of school en in vrijetijdsverenigingen ook leidt tot een positievere mening over mensen met een andere etniciteit. In Nederland is er weinig tot geen onderzoek gedaan naar contact in diverse contexten en daarmee draagt het huidige onderzoek bij aan de bestaande kennis over de invloed van contact met mensen met een andere etniciteit. Verder is gebleken dat de positieve invloed van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk zwakker is voor mensen die (meer) contact hebben met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten. De bevindingen uit dit onderzoek kunnen bijdragen aan het verminderen van gevoelens van vervreemding en wantrouwen en het aanpakken van problemen rondom thema's als samenleven, immigratie en integratie.

Inhoud

Inleiding	5
Theoretisch kader	7
De Contacthypothese	7
Contact in diverse contexten.....	8
Controleren van andere invloeden	13
Methoden	16
Beschrijving van het databestand	16
Het onderzoeksdesign.....	17
Operationalisaties	19
Analyseplan	23
Resultaten	25
Beschrijvende statistieken.....	25
<i>Univariate statistieken</i>	25
<i>Bivariate statistieken</i>	27
Regressieanalyse.....	30
<i>Modevaluatie</i>	30
<i>Hypothesetoetsing</i>	33
<i>Sub-analyse: mediatie</i>	37
Conclusie en Discussie	42
Conclusie	42
Het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk.....	42
Het hebben van (meer) contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten	43
Verschillen tussen groepen.....	45
Discussie	46
Tot slot.....	48
Literatuur	49
Bijlage 1. Overzicht variabelen en totstandkoming	56
Hercodering etniciteit variabele.....	57
De onafhankelijke variabele: het etnisch heterogene sociale netwerk.....	58
<i>Netwerkvariabele voor Nederlandse respondenten</i>	58
<i>Netwerkvariabele voor Marokkaanse respondenten</i>	59
<i>Netwerkvariabele voor Turkse respondenten</i>	60
<i>Samenvoegen van de opnieuw gecodeerde netwerk-variabelen</i>	61
<i>Construeren van de onafhankelijke variabele: Etnisch heterogeen sociaal netwerk</i>	62
De afhankelijke variabele: de mening van respondenten over mensen met een andere etniciteit	63
<i>Mening over een baas van een andere etniciteit</i>	63
<i>Mening over burens van een andere etniciteit</i>	65

<i>Mening over een schoonzoon/dochter van een andere etniciteit</i>	67
<i>Construeren van één afhankelijke variabele: mening over mensen met een andere etniciteit</i>	69
De moderator variabelen: contact met mensen met een andere etniciteit.....	72
<i>Moderator variabele 1: Contact in de buurt</i>	72
<i>Moderator variabele 2: Contact op werk/school</i>	76
<i>Moderator variabele 3: Contact in vrijetijdsverenigingen</i>	80
Controlevariabele: Opleiding.....	84
Bijlage 2. Statistische Analyses	86
Univariate analyses	86
<i>Output univariate statistieken</i>	86
Bivariate analyses	94
<i>Output Bivariate statistieken</i>	94
Regressie analyses	115
<i>Output Regressie analyse</i>	115
<i>Output vergelijken van groepen</i>	133
<i>Output mediatie analyse</i>	139
Bijlage 3. Assumptietoetsing, Uitbijters en Multicollineariteit	150
Assumptietoetsing.....	150
<i>Output behorende bij assumptie controle</i>	153
<i>Output behorende bij analyse tweedeling data</i>	155
Uitbijter controle.....	165
Multicollineariteit	167
<i>Output controle uitbijters</i>	169

Inleiding

Sinds de jaren '60 en '70 zijn vele immigranten naar Nederland toegekomen (Sociaal en Cultureel Planbureau, 1998). Dit heeft geresulteerd in een multi-etnische samenleving: een samenleving waarin mensen met verschillende etnische en culturele achtergronden met elkaar samenleven (Meulenberg, 2017). Het bestaan van deze multi-etnische samenleving in Nederland is niet zonder gevolgen. Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat er maatschappelijke problemen bestaan rondom thema's als 'samenleven', 'immigratie' en 'integratie' (Dekker et al., 2015; Smeekes & Mulder, 2016). Een steeds grotere groep Nederlanders zou gevoelens van vervreemding ervaren en de indruk hebben dat ze haar eigen cultuur en identiteit verliest. De allochtonen in Nederland worden door deze groep steeds vaker aangewezen als oorzaak van maatschappelijke problemen in Nederland. In dit onderzoek wordt met de term 'allochtoon' hetzelfde bedoeld als 'persoon met een migratieachtergrond' of 'migranten'. Zo laat onderzoek uit 2015 zien dat 42 procent van de Nederlandse bevolking hun land prettiger zouden vinden als er geen migranten zouden wonen, in vergelijking met 39 procent in 2019 (SCP, 2015; Smeeker & Mulder, 2016). Daarnaast vindt 54 procent van de Nederlandse bevolking dat allochtonen hun eigen cultuur en gewoonten zouden moeten loslaten (SCP, 2015).

Het gevoel van wantrouwen, die zich kan uiten in vermijding en soms zelfs agressie ten opzichte van personen met een migratieachtergrond, is problematisch voor de sociale cohesie binnen en het functioneren van een samenleving. Sociaal vertrouwen en tolerantie zouden daarentegen juist bevorderlijk zijn voor een hechte en goed-functionerende samenleving (Rydgren et al., 2013). De toename in gevoelens van wantrouwen zou een halt toegeroepen moeten worden, waarbij sociaal vertrouwen en tolerantie juist gestimuleerd zouden moeten worden.

Positief contact tussen mensen van verschillende etnische groepen zou kunnen bijdragen aan het verminderen van vooroordelen en gevoelens van wantrouwen, en het bevorderen van sociaal vertrouwen en een positievere mening over mensen met een andere etniciteit. (Pettigrew, 1997; Pettigrew, 2008; Rydgren et al., 2013). In de Nederlandse context is eerder onderzoek gedaan naar de relatie tussen het contact tussen mensen van verschillende groepen en de houding van mensen jegens andere groepen. Deze onderzoeken hebben zich voornamelijk gefocust op de houding van Nederlandse meerderheden tegenover de Moslim-minderheden in Nederland (e.g. Savelkoul et al., 2011; Vedder et al., 2016; Vedder et al., 2017). Waar onderzoek op Nederlandse bodem minder aandacht aan besteed heeft, is de context waarin mensen van verschillende etnische groepen met elkaar in contact kunnen komen. Dat terwijl de context waarin het contact tussen mensen met een verschillende etniciteit plaatsvindt juist erg bepalend zou zijn voor de mate waarin positief contact tussen mensen van verschillende etnische groepen optreedt (Nieuwenhuis & Shen, 2021). Deze bevinding maakt duidelijk dat het belangrijk wel degelijk belangrijk is om naar deze contexten te kijken, zodat duidelijk wordt waar positief contact in Nederland het meest

waarschijnlijk leidt tot een vermindering in vooroordelen en een positievere mening over mensen met een andere etniciteit. Met deze inzichten zou dan ingespeeld kunnen worden op het beter faciliteren en stimuleren van positief contact binnen deze contexten.

Het huidige onderzoek zal zich daarom richten op etnisch heterogene sociale netwerken en het contact tussen mensen van verschillende etnische groepen in verschillende contexten. Daarbij zal de volgende onderzoeksvraag beantwoord worden: *Wat is de invloed van etnisch heterogene sociale netwerken op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit en wat voor invloed heeft contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten (de buurt, school/werk, verenigingen) mogelijk op deze relatie?*

Theoretisch kader

Sociale netwerken zijn erg belangrijk voor mensen. Een sociaal netwerk betreft de sociale relaties die een mens omringen en die hem of haar verbinden aan andere mensen (Borgatti et al., 2018; Fiori, 2019; Pescosolido, 2006). Sociale netwerken voorzien in menselijke basisbehoeften als affectiviteit, aansluiting, stabiliteit en ondersteuning (Pulinx, 2016; Wilken, 2016). Een sociaal netwerk biedt een mens sociale ondersteuning bij bijvoorbeeld het verwerken van ernstige gebeurtenissen, maar het stelt hen ook in staat om anderen te helpen en iets voor een ander te betekenen (Pulinx, 2016). Het gaat bijvoorbeeld om een sociaal netwerk bestaande uit familie, vrienden, romantische partners, kennissen en collega's. Sociale netwerken stellen ons in staat om te functioneren als sociale wezens.

Sociale netwerken kunnen van elkaar verschillen, bijvoorbeeld in mate van homogeniteit. Homogeniteit betreft de mate waarin leden van een sociaal netwerk met elkaar overeenkomen, bijvoorbeeld in normen en waarden, leeftijd, sociale klasse, geslacht en etniciteit (Borgatti et al., 2018; Wilken, 2016). Een mens kan echter ook verschillen van de mensen met wie hij of zij in contact staat. Er is dan sprake van een heterogeen sociaal netwerk (Hendrix, 2018). Dit onderzoek richt zich op etnisch heterogene sociale netwerken, waarvan de leden binnen zo'n netwerk verschillen qua etnische herkomst.

De Contacthypothese

In contact staan met mensen met een andere etniciteit zou invloed hebben op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit, volgens de contacthypothese van Allport (Nieuwenhuis & Shen, 2021; Pettigrew, 1998; Rydgren et al., 2013). Deze theorie stelt dat als contact plaatsvindt onder gunstige omstandigheden tussen leden van diverse groepen, dat bij kan dragen aan een afname in negatieve evaluaties jegens een sociale groep en haar leden (Nieuwenhuis & Shen, 2021; Pettigrew, 2021; Miller et al., 2004). Contact met een lid van een andere etnische groep zou er volgens deze theorie dus voor kunnen zorgen dat iemand een positievere mening ontwikkelt over mensen met een andere etniciteit.

Pettigrew en Tropp (2008) beschrijven drie mechanismen waarbij contact tussen individuen afkomstig van verschillende etnische groepen kan leiden tot een afname in negatieve evaluaties jegens mensen met een andere etniciteit. Ten eerste zou contact tussen leden van diverse etnische groepen mensen in staat stellen om op een toegankelijke manier over elkaars etnische groep te leren (Nieuwenhuis & Shen, 2021; Pettigrew & Tropp, 2008). Met behulp van deze nieuwe kennis zouden mensen zich kunnen realiseren dat ze, ondanks hun verschillende etniciteit, op bepaalde vlakken vergelijkbaar zijn en raakvlakken hebben. Daarmee zou deze kennis kunnen leiden tot een afname in vooroordelen, een positievere houding ten opzichte van en een positievere mening over mensen met een andere etniciteit (Nieuwenhuis & Shen, 2021; Pettigrew & Tropp, 2008).

Ten tweede zou het contact tussen verschillende etnische groepen ook kunnen bijdragen aan een afname van gevoelens van dreiging en angst ten opzichte van elkaar (Matesjkova & Leitner, 2011; Pettigrew & Tropp, 2008). De aanwezigheid van een etnische groep waar een persoon zelf geen deel van uitmaakt, kan ervaren worden als een bedreiging, wat resulteert in een negatieve houding jegens leden van deze andere groep (Vanhoutte & Hooghe, 2012). Het gevoel van bedreiging zou veroorzaakt kunnen worden uit angst om afgewezen te worden, vanwege het feit dat een persoon niet bij een bepaalde groep hoort (Page-Gould et al., 2008). Daarnaast zouden bevooroordeelde houdingen jegens de groep waar iemand bij hoort ook angst en negatieve verwachtingen op kunnen roepen. Als mensen echter in contact komen met leden van andere groepen zonder gevoelens van angst en dreiging te ervaren, kan de angst en het gevoel van bedreiging afzakken en de houding ten opzichte van de andere groep in positieve zin veranderen (Matesjkova & Leitner, 2011; Page-Gould et al., 2008; Pettigrew & Tropp, 2008).

Ten derde zou contact tussen diverse groepen ook kunnen zorgen voor een afname in vooroordelen, doordat contact met een lid van een andere groep iemand in staat zou stellen om het perspectief van leden van andere groepen aan te nemen (Pettigrew & Tropp, 2008). Het contact kan er dan voor zorgen dat iemand empathische gevoelens ontwikkelt ten opzichte van de ander. Deze empathische gevoelens zouden er voor kunnen zorgen dat een mens het welzijn van een ander sterker gaat waarderen (Batson et al., 1997). Het waarderen van het welzijn van dat enkele individu zou zich kunnen gaan generaliseren naar de groep als geheel. Dit proces zou kunnen bijdragen aan een positievere houding ten opzichte van en een positievere mening over mensen met een andere etniciteit en daarmee een afname in vooroordelen (Pettigrew & Tropp, 2008).

Bovenstaande mechanismen beschrijven hoe contact met mensen met een andere etniciteit zou kunnen bijdragen aan een afname van vooroordelen en negatieve evaluaties ten opzichte van andere etnische groepen en daarmee zou kunnen leiden tot een positievere mening over en positievere houding ten opzichte van mensen met een andere etniciteit. Een etnisch heterogeen sociaal netwerk wordt gekenmerkt door daadwerkelijk sociaal contact met mensen met een andere etniciteit. De besproken theorie en mechanismen leiden daarom tot de eerste hypothese van dit onderzoek: *een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk zorgt voor een positieve(re) mening over mensen met een andere etniciteit.*

Contact in diverse contexten

Er zal in dit onderzoek verder ook gekeken worden naar verschillende contexten waarin mensen contact kunnen hebben met mensen met een andere etniciteit en wat het contact in verschillende contexten voor invloed heeft op de relatie tussen het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk en de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit.

Er wordt in dit onderzoek een belangrijk onderscheid gemaakt tussen het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk en het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten. Het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk kenmerkt zich uiteraard ook door het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit. Dat een persoon echter contact heeft met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten, hoeft niet te betekenen dat deze persoon automatisch een etnisch heterogeen sociaal netwerk heeft. Er wordt aangenomen dat het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit ook meer algemeen en oppervlakkig contact kan betreffen, waarbij degene met wie het contact plaatsvindt niet noodzakelijk deel uit hoeft te maken van het sociale netwerk van een persoon. Er zal nu worden ingegaan op het voorkomen van het contact tussen mensen met een andere etniciteit in diverse contexten en in welke mate diverse contexten positief contact tussen mensen met een andere etniciteit kunnen faciliteren.

Grondlegger van de al eerder benoemde contacthypothese, Gordon Allport, stelt dat contact met leden van diverse groepen enkel kan leiden tot een afname in vooroordelen, als de situatie waarin het contact plaatsvindt voldoet aan vier voorwaarden (Pettigrew, 2016; Pettigrew, 1997; Vanhoutte & Hooghe, 2012):(1) er moet sprake zijn van een gelijke status tussen de betrokken groepen; (2) de groepen moeten gemeenschappelijke doelen hebben; (3) er moet sprake zijn van samenwerking en (4) de autoriteiten en wetgeving moeten het contact tussen verschillende groepen steunen (Pettigrew, 1998; Pettigrew, 2021). Recent zijn deze strikte voorwaarden echter in twijfel getrokken. Allport stelde dat deze voorwaarden noodzakelijk zijn, maar dat zou niet helemaal het geval zijn (Broad et al., 2014; Pettigrew, 2021). Dit betekent dat contact in een situatie die niet voldoet aan één of meer van de vier genoemde voorwaarde ook zou kunnen leiden tot een afname in vooroordelen. De vier voorwaarden zouden de positieve relatie wel goed kunnen faciliteren. Dit betekent dat een context positief contact tussen leden van verschillende etnische groepen beter kan faciliteren, als deze in hogere mate aan de beschreven voorwaarden voldoet.

De eerste context waar in dit onderzoek naar gekeken zal worden betreft de buurt waarin mensen leven. Etnisch diverse buurten zouden mogelijkheden bieden voor mensen om in contact te komen met mensen met een andere etniciteit, wat zou kunnen resulteren in een positieve(re) mening ten opzichte van mensen met een andere etniciteit (Huijts et al., 2014). Toch zou een etnisch diverse buurt niet altijd leiden tot langdurig en intensief contact, als het überhaupt al tot ontmoetingen met mensen met een andere etniciteit leidt. Hierdoor zal het samenleven in deze etnisch diverse buurten niet automatisch leiden tot een afname in vooroordelen (Nieuwenhuis & Shen, 2021). Daarnaast voldoet de context van de buurt ook niet volledig aan de vier voorwaarden die Allport beschreef in zijn contacthypothese. Buurten zijn bijvoorbeeld vaak gemixt met betrekking tot sociale huur- en koopwoningen (Centraal Bureau Statistiek, 2011a [CBS]; CBS, 2011b) en buurtbewoners zullen niet allemaal dezelfde sociaaleconomische status hebben, waardoor er niet altijd sprake is van gelijke status tussen de buurtbewoners. Verder kun je in sommige gevallen spreken van een gemeenschappelijk doel, maar niet altijd. Buurtpreventie is een goed

voorbeeld van een gemeenschappelijk doel in de buurt. Bewoners van een buurt zetten zich dan actief in voor de veiligheid en leefbaarheid van hun buurt (van Noordenburg, 2020). Sinds 2014 zou het aantal buurtpreventiegroepen in Nederland sterk zijn toegenomen (van Noordenburg, 2022). Buurtpreventie is een uiting van *collective efficacy*. Onder collectieve werkzaamheid wordt verstaan dat er sprake is van sociale cohesie onder buurtbewoners, gecombineerd met hun bereidheid om zich in te zetten voor het gemeenschappelijke goed (Sampson et al., 1997). In een buurt waar aan buurtpreventie gedaan wordt, is er dus sprake van collectieve werkzaamheid, wat positieve gevolgen heeft voor de leefbaarheid van de buurt. De buurt kenmerkt zich door een hogere mate van sociale cohesie, minder criminaliteit en een betere naleving van de sociale normen (Sampson et al., 1997). De burens zijn via de buurtpreventie meer verbonden met elkaar dan zonder de collectieve buurtpreventie. In een buurt waar mensen meer aan elkaar verbonden zijn, bijvoorbeeld door middel van een gemeenschappelijk doel, is er sprake van meer sociale cohesie, meer onderling vertrouwen en minder sociale problemen (Putnam, 1995). In deze context is de sfeer beter en sterker waardoor positief contact tussen burens onderling en daarmee ook tussen burens met een verschillende etniciteit makkelijker plaatsvindt dan in een buurt die zich minder kenmerkt door sociale cohesie en meer criminaliteit.

Buurtpreventie biedt dus een gemeenschappelijk doel waarvoor mensen samen moeten werken, wat zou betekenen dat een buurt in dat geval in hogere mate voldoet aan de voorgeschreven voorwaarden van Allport en een goede context kan zijn voor het faciliteren van positief contact tussen mensen met een verschillende etniciteit. Toch heeft niet elke buurt zo'n gemeenschappelijk doel, werken burens niet altijd met elkaar samen en is er niet altijd sprake van een gelijke status, waardoor er niet altijd wordt voldaan aan de voorwaarden van Allport. Om deze redenen kan de etnisch diverse buurt contact met mensen met een andere etniciteit wellicht wel faciliteren en een positieve invloed hebben op het besproken hoofdverband, maar hoeft dit niet altijd het geval te zijn.

De tweede context betreft die van vrijetijdsverenigingen: verenigingen, waar mensen lid van zijn in hun vrije tijd en een hobby-, muziek- of cultuur gerelateerde activiteit beoefenen (Tolsma et al., 2014). Een vrijetijdsvereniging zou een geschikte context kunnen zijn voor het faciliteren van contact tussen verschillende etnische groepen. Mensen participeren vaak in die activiteiten die zij leuk vinden en die passen bij hun doelen en interesses, ongeacht hun etniciteit, status, opleiding of karaktereigenschappen (Kim, 2012). Dit zou er toe kunnen leiden dat mensen die hun vrije tijd spenderen aan een bepaalde activiteit, interesses en doelen delen met mensen die aan dezelfde activiteit deelnemen en ze veelal met elkaar moeten samenwerken in een omgeving die interactie stimuleert en ondersteunt (Wiertz, 2016). Daarnaast zou betrokken zijn bij een vereniging en/of club mensen in staat stellen om in contact te komen met wie ze anders niet in contact zouden komen, zo ook met mensen met een andere etniciteit. Er zou echter wel sprake zijn van segregatie in vrijetijdsverenigingen, onder andere op basis van etniciteit en sociaaleconomische status. Zo zouden autochtonen en allochtonen zich niet altijd aansluiten

bij dezelfde verenigingen (Wiertz, 2016). Dit zou wellicht het resultaat kunnen zijn van segregatie op basis van familie- en vriendschapsnetwerken, of de samenstelling van buurten. Op deze manier zou een vrijetijdsvereniging niet altijd mogelijkheid bieden voor contact tussen mensen van een verschillende etniciteit. Daarnaast zou er ook sprake kunnen zijn van segregatie in vrijetijdsverenigingen op basis van sociaaleconomische status, wat wellicht nog wel sterker van invloed is op wie lid wordt van welke vereniging in vergelijking met etniciteit (Karsten, 1998). Zo zouden sommige vrijetijdsverenigingen en activiteiten om een duurder lidmaatschap vragen dan andere activiteiten, of staat de accommodatie van de vereniging in een welgestelde buurt waardoor de vereniging wellicht minder goed toegankelijk en minder aantrekkelijk is voor mensen met een lagere sociaaleconomische status. Dit kan resulteren in segregatie op basis van sociaaleconomische status. Deze segregatie zou het contact tussen mensen van een verschillende etniciteit wellicht wel beter kunnen faciliteren, omdat er dan meer wordt voldaan aan de voorwaarde van gelijke status. Daarvoor moet er echter niet in te hoge mate sprake zijn van etnische segregatie, omdat er dan alsnog geen mogelijkheden bestaan voor contact.

Ondanks dat een vrijetijdsvereniging niet altijd in sterke mate voldoet aan de voorwaarden zoals Allport deze geformuleerd heeft, kan deze context in sommige gevallen wel in grote mate aan de voorwaarden voldoen en daarmee positief contact tussen mensen van een verschillende etniciteit faciliteren (Pettigrew, 2016; Pettigrew, 1997; Vanhoutte & Hooghe, 2012). Een goed voorbeeld van een activiteit bij een vrijetijdsvereniging, is sporten bij een sportvereniging. Uit onderzoek blijkt dat samen sporten positief contact tussen etnische groepen faciliteert, wat kan resulteren in een positievere houding tegenover en mening over mensen met een andere etniciteit (Brake & Misener, 2020, Ekici et al., 2021). In vergelijking met de mogelijkheid tot positief contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt, zou contact in vrijetijdsverenigingen in het algemeen in hogere mate aan de voorwaarden van Allport voldoen. Eerder is het voorbeeld van buurtpreventie besproken, waardoor mensen in een buurt een gemeenschappelijk doel krijgen. In vrijetijdsverenigingen komt een gemeenschappelijk doel vaker voor dan in buurten. In principe wordt een vereniging zelfs opgericht vanwege een gemeenschappelijke wens of een gemeenschappelijk doel, welke samen met andere mensen bereikt zou moeten worden (Kamer Van Koophandel, 2022). Dit betekent dat er in vrijetijdsverenigingen vaker wordt voldaan aan deze voorwaarde. Daarnaast stimuleert een vrijetijdsvereniging veel meer onderling contact dan dat de buurt doet, bijvoorbeeld vanwege gedeelde vrijwilligerstaken, het behalen van het gemeenschappelijke doel en teamsport. In dit opzicht zou de context van vrijetijdsverenigingen dus ook in hogere mate voldoen aan de voorwaarden van Allport, dan de context van de buurt. Vanwege deze redenen is de verwachting dat een vrijetijdsvereniging een context is die positief contact tussen mensen met een andere etniciteit beter kan faciliteren dan de buurt.

Naast de buurt en vrijetijdsverenigingen, wordt in dit onderzoek ook gekeken naar contact op werk en/of school. Net als in de buurt, kan een omgeving als het werk en/of de school ook etnisch divers zijn en

contact met mensen met een andere etniciteit faciliteren. Een etnisch diverse klas zou bijvoorbeeld gerelateerd zijn aan contact met kinderen van een andere etniciteit, wat positief bij zou kunnen dragen aan de houding van kinderen tegenover en de mening over mensen met een andere etniciteit (Bubritzki et al., 2018; Lessard et al., 2019). Een echte vriendschap waarbij kinderen buiten school om ook contact hebben met kinderen van een andere etniciteit, zou daarbij nog beter zijn in vergelijking met enkel contact in een etnisch divers klaslokaal (Lessard et al., 2019).

Contact met mensen met een andere etniciteit op het werk zou mensen ook mogelijkheden kunnen geven om positieve relaties met elkaar aan te gaan, zodat deze kunnen leiden tot positievere houdingen ten opzichte van en positievere meningen over leden van een andere etnische groep (Kokkonen et al., 2015; Schaafsma, 2008). Een diverse werkplek zou hier bij uitstek juist geschikt voor zijn, omdat individuen op hun werk minder keuzevrijheid hebben als het gaat om de mensen waarmee ze samenwerken en communiceren (Kokkonen et al., 2015). Daarnaast zou de werkplek ook in grote mate voldoen aan de voorwaarden die Allport geformuleerd heeft (Kokkonen et al., 2015; Schaafsma, 2008). Er is namelijk sprake van gemeenschappelijke doelen, collega's moeten met elkaar samenwerken en contact op de werkplek wordt ondersteund door autoriteiten, zoals bedrijfseigenaren en de wetgeving (Kokkonen et al., 2015). De enige voorwaarde waar wellicht in minder mate aan voldaan wordt, is de gelijkwaardige status. Werkplekken zijn veelal hiërarchisch gestructureerd, met managers aan de top van de piramide en de werknemers eronder. Toch zouden zelfs hiërarchische organisaties goed contact en positieve relaties tussen mensen van verschillende etniciteit kunnen faciliteren (Kokkonen et al., 2015). Zo zijn directe collega's, met wie een werknemer veelal het meeste contact zal hebben en met wie zij het meeste samenwerken, veelal van min of meer gelijke status.

Een belangrijke kanttekening bij bovenstaande beredenering is dat allochtonen in Nederland gemiddeld een lager opleidingsniveau hebben dan autochtonen, wat ook vaak resulteert in beroepen met een gemiddeld lagere status (Langenberg & Lautenbach, 2007a). Zo blijkt uit onderzoek dat niet-westerse allochtonen veel vaker een beroep op elementair of lager beroepsniveau hebben dan autochtonen (Langenberg & Lautenbach, 2007b). Voor het verrichten van elementair werk is minimaal basisonderwijs nodig en het omvat beroepen als schoonmaker, glazenwasser en vuilnisman (CBS, 2019). Meer dan de helft van de allochtonen in Nederland was in de periode tussen 2002 en 2005 actief in een elementair of lager beroep, tegenover ongeveer 30% van de autochtonen (Langenberg & Lautenbach, 2007b). Allochtonen hebben gemiddeld ook een lager inkomen dan autochtonen. Personen met een Nederlandse achtergrond verdienen in 2020 gemiddeld 36,3 duizend euro, wat 9,7 duizend euro meer is dan dat personen met een niet-westerse migratieachtergrond verdienen (CBS, 2022). Dat allochtonen gemiddeld lager opgeleid zijn en daardoor vaker werk verrichten van een gemiddeld lager niveau, zou tot gevolg hebben dat allochtonen in een andere laag van de hiërarchische structuur van bedrijven eindigen dan autochtonen. Dit zou betekenen dat mensen verschillend in etniciteit niet altijd

de kans hebben om daadwerkelijk met elkaar in contact te komen op het werk, maar dat er dus ook niet altijd wordt voldaan aan de voorwaarde van gelijke status. Niettemin zullen er nog steeds organisaties en bedrijven zijn waar mensen verschillend in etniciteit wel samen werken, een gelijke status hebben en met elkaar in contact staan.

De verwachting is dat positief contact op het werk en/of school de meest versterkende invloed heeft op het besproken hoofdverband, in vergelijking met positief contact in de buurt en/of in vrijetijdsverenigingen. Het contact op het werk en/of school zou naar verwachting het meest frequent zijn, in vergelijking met contact in de buurt en/of in vrijetijdsverenigingen: Een mens spendeert gemiddeld 31 uur per week op het werk (CBS, 2020) en/of 20 tot 36 uur op school (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2021).

Uit bovenstaande besprekingen van de mogelijke invloed van contact met mensen met een andere etniciteit in verschillende contexten blijkt dat dit contact ook een positieve invloed zou kunnen hebben op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit. Mogelijk kan dit contact met mensen met een andere etniciteit de positieve invloed van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk versterken, in die zin dat het contact in diverse contexten bij zou kunnen dragen aan een sterkere positieve invloed van een etnisch heterogeen sociaal netwerk. Het extra contact met mensen met een andere etniciteit zou er wellicht voor kunnen zorgen dat een persoon diens eigen etnisch heterogeen sociale netwerk en diens vrienden met een andere etniciteit alsnog beter gaat leren kennen en meer gaat waarderen, wat de positieve effecten van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk doet versterken. Daarnaast kan het contact met mensen met een andere etniciteit ook resulteren in nieuwe vriendschappen en daarmee een sterker etnisch heterogeen sociaal netwerk creëren dan eerder het geval was, wat ook het positieve effect van het netwerk doet versterken.

Uit de besproken theorieën en mechanismen volgt daarom de volgende hypothese: *contact in de context van de buurt, vrijetijdsverenigingen en werk/school zal naar verwachting een positieve invloed hebben op de relatie tussen het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk en de mening over mensen met een andere etniciteit. De verwachting is dat contact met mensen met een andere etniciteit in de context van werk/school de meest versterkende invloed heeft op het veronderstelde hoofdeffect, gevolgd door contact in vrijetijdverenigingen en ten slotte contact in de buurt.*

Controleren van andere invloeden

In dit onderzoek wordt rekening worden gehouden met een aantal variabelen, om de effecten van deze variabelen op het te onderzoeken hoofdverband te minimaliseren. Er zal ten eerste gecontroleerd worden voor de etniciteit van de respondenten. De relatie tussen contact en vooroordelen is doorgaans zwakker

voor leden van minderheidsgroepen in vergelijking met leden van meerderheidsgroepen. Dit zou kunnen komen doordat minderheden zich bewust zijn van hun minderheidsstatus en weten dat zij vaak het slachtoffer van vooroordelen zijn, terwijl de leden van een meerderheidsgroep voornamelijk de vooroordelen hebben (Pettigrew & Tropp, 2005).

Er zal ten tweede ook gecontroleerd worden voor politieke/maatschappelijke oriëntatie. Mensen met een meer conservatieve houding zouden vast willen houden aan conventionele en traditionele waarden (Koops, 2021). Deze groepen zouden zich als gevolg hiervan sterker bedreigd voelen door *outgroups*, die uitdagingen vormen voor deze traditionele waarden, zoals etnische minderheden (Miller et al., 2004). Mensen met een meer conservatieve houding zijn vaak rechts georiënteerd, waar mensen met een meer progressieve houding vaak meer links georiënteerd zijn (Nederlandse Omroepstichting (NOS), 2017).

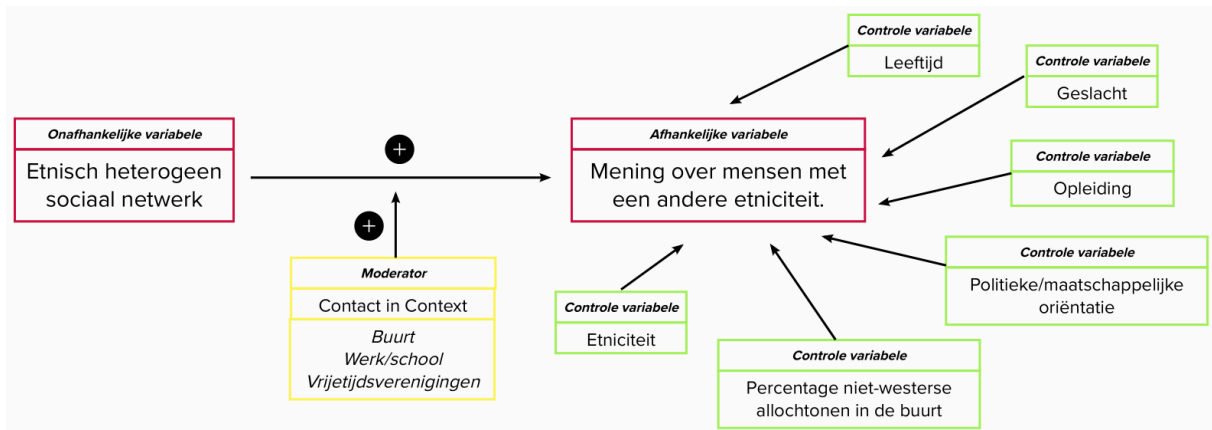
Een derde controlevariabele betreft geslacht. Vrouwen zouden meer etnisch empathisch zijn dan mannen (Cundiff & Komaraju, 2008; Wang et al., 2003). Etnisch empathisch zijn, betekent dat iemand de gevoelens van individuen van een andere etniciteit begrijpt (Cundiff & Komaraju, 2008). Meer etnische empathie zou bepalend zijn als het gaat om sociale oordelen. Het zou samen gaan met minder bevooroordeelde uitspraken, minder racisme en een positievere houding met betrekking tot mensen met een andere etniciteit (Cundiff & Komaraju, 2008; Wang et al., 2003).

De vierde variabele waar voor gecontroleerd zal worden, is opleiding. Mensen met een lagere opleiding zouden een negatievere houding hebben ten aanzien van etnische minderheden, in vergelijking met mensen met een hoger opleidingsniveau (de Jong et al., 1989; Kuppens et al., 2018). Dit zou kunnen komen doordat lager opgeleiden hun opleidingsniveau minder goed in kunnen zetten om zich positief van anderen te onderscheiden. Om die reden zouden ze andere out-groups, zoals etnische minderheden, kleineren in een poging om zich op een andere dimensie wel positief te onderscheiden (Kuppens et al., 2018).

De vijfde controlevariabele betreft het percentage niet-westerse allochtonen in de buurt. Mensen die wonen in meer heterogene buurten zouden minder vaak contact hebben met hun buurtgenoten, omdat zij veelal de voorkeur geven aan interactie met mensen die op zichzelf lijken (Gijsberts et al., 2012). Daarnaast beïnvloedt het percentage niet-westerse allochtonen in de buurt ook de kans die mensen hebben om in contact te komen met mensen met een andere etniciteit.

De zesde en laatste controlevariabele is leeftijd. Jongere mensen zouden over het algemeen meer diverse netwerken hebben dan mensen met een hogere leeftijd, waardoor zij wellicht vaker in contact komen met mensen met een andere etniciteit (Vanhoutte & Hooghe, 2012). Daarnaast is controleren voor leeftijd gangbaar in onderzoek naar vooroordelen, meningen en houdingen (tegen)over etnische minderheden (e.g. Pettigrew, 1997; Verberk et al., 2002; Nieuwenhuis & Shen, 2021).

In onderstaand conceptueel model wordt een schematische en visuele weergave gegeven van de concepten uit de besproken theorie en de verwachte relaties tussen de variabelen. In deze visuele weergave wordt het verwachte directe hoofdverband tussen het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk en de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit weergegeven. Ook het verwachte interactie-effect van het hebben van (meer) contact met mensen met een andere etniciteit op het hoofdverband wordt weergegeven. Deze effecten worden gecontroleerd voor de zes benoemde controle-variabelen.

Conceptueel model.

Methoden

Beschrijving van het databestand

Dit onderzoek zal gebruik maken van de NELLS-dataset. De data is verzameld met als hoofddoel om een panelonderzoek voor het sociologische onderzoeksveld op te zetten (Tolsma et al., 2014). Het onderzoek richt zich op drie sociologische thema's, namelijk sociale cohesie, normen en waarden en ongelijkheid (Tolsma et al., 2014).

De data is verzameld door middel van een gestratificeerde steekproef verdeeld over twee verschillende fases, waarbij de Nederlandse populatie is onderverdeeld in subpopulaties. De eerste fase betrof een quasi-willekeurige selectie van 35 gemeenten per regio en urbanisatiegraad (Tolsma et al., 2014). De gemeenten werden eerst gestratificeerd op basis van drie regio's, namelijk het Westen, het Noordoosten en het Zuiden. Vervolgens werd er gekeken naar vier maten van urbanisatiegraad: erg sterk, sterk, gemiddeld en marginaal/niet-geurbaniseerd. In deze fase van steekproeftrekking was er niet volledig sprake van een willekeurige steekproeftrekking. De vier grote steden in het Westen van Nederland – Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht – moesten namelijk meegenomen worden in de steekproef om een representatieve steekproef te verkrijgen met betrekking mensen met een Marokkaanse en Turkse etniciteit (Tolsma et al., 2014). Het aantal mensen met een Marokkaanse of Turkse afkomst was in de marginale of niet-geurbaniseerde gemeenten namelijk te laag.

In de eerste golf van dataverzameling was het responspercentage uiteindelijk 52 procent. Van de gecontacteerde Nederlandse respondenten participeerde uiteindelijk 56%, van de benaderde mensen met een Marokkaanse etniciteit participeerde 46% en 50% van de benaderde Turkse personen hebben uiteindelijk aan het onderzoek deelgenomen. De eerste wave van de dataverzameling bestond uiteindelijk uit 5312 respondenten. Aan deze respondenten werd gevraagd of zij weer opnieuw gecontacteerd mogen worden voor de tweede wave van het onderzoek. Er waren 4784 respondenten die positief op deze vraag antwoordden, waarvan 4456 respondenten het interview en de vragenlijst voltooid hadden. Het waren deze 4456 respondenten die opnieuw gecontacteerd werden voor wave 2, wat 83,89% van de respondenten uit de eerste wave omvatte. Uiteindelijk participeerden 2829 respondenten opnieuw in wave 2 van het onderzoek.

Uit bovenstaande cijfers blijkt dat er zowel in wave 1 als in wave 2 sprake was van non-respons, wat betekent dat er een aantal personen wel benaderd zijn voor het onderzoek maar uiteindelijk niet (volledig) geparticipeerd hebben. Verklaringen voor de non-respons onder de benaderde personen zijn onder andere dat de benaderde personen niet tot de te onderzoeken groepen behoorden, het adres van de te benaderde persoon onjuist was, de persoon niet beschikbaar was gedurende de dataverzameling, er sprake was van taalproblemen, de persoon psychisch niet in staat was tot participatie of weigerde deel te nemen aan het onderzoek (Tolsma et al., 2014).

In dit onderzoek zullen niet alle respondenten uit de eerste en tweede golf van de dataverzameling meegenomen worden. Er is een selectie gemaakt van de respondenten. Ten eerste is er voor gekozen om voornamelijk met de data van die respondenten te werken, die op alle betrokken variabelen een valide score gescoord hebben. In dit onderzoek wordt onder andere gebruik gemaakt van informatie die enkel in de tweede wave van de dataverzameling verkregen is, waardoor respondenten die enkel in de eerste wave geparticipeerd hebben zijn afgevallen. Daarnaast is er voor gekozen om enkel die respondenten bij het onderzoek te betrekken die een Nederlandse, Turkse of Marokkaanse etniciteit hebben opgegeven. Hier is voor gekozen omdat de Turkse en Marokkaanse gemeenschappen in Nederland, de twee dominante gemeenschappen zijn met een niet-westerse achtergrond (CBS, 2016). Daarnaast leende de te gebruiken data zich het best voor het analyseren van deze drie etnische groepen, omdat het overgrote deel van de respondenten een Nederlandse, Marokkaanse of Turkse etniciteit heeft. Er is gedurende de dataverzameling ook bewust gekozen voor een oververtegenwoordiging van Marokkaanse en Turkse respondenten (Tolsma et al., 2014). Van de 5176 respondenten die een etniciteit hebben opgegeven, waren er maar 319 respondenten die een andere etniciteit dan Marokkaans, Turks of Nederlands hebben opgegeven.

Er is met behulp van een missende-waarden-analyse gekeken of deze specifieke selectie van respondenten mogelijk gevolgen kan hebben voor de resultaten die voortkomen uit dit onderzoek. Uit deze analyse is gebleken dat de respondenten die uiteindelijk niet zijn meegenomen in de statistische analyses, gemiddeld een meer etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben dan de respondenten die wel zijn meegenomen in de analyses. Dit is wellicht het gevolg van het feit dat er na de selectie in de data veel minder respondenten van Marokkaanse en Turkse etniciteit zijn overgebleven. In de eerste wave van de dataverzameling participeerden 1164 respondenten met een Marokkaanse etniciteit en 1137 respondenten met een Turkse etniciteit. Van deze groep zijn er na de selectie in de dataset uiteindelijk 346 respondenten met een Marokkaanse etniciteit en 365 respondenten met een Turkse etniciteit overgebleven. In de discussie die later volgt zal worden teruggekomen op dit punt.

Het onderzoeksdesign

Het onderzoeksdesign van een onderzoek heeft betrekking op de verschillende meetmomenten en manieren van meten. Het onderzoek waaruit de te gebruiken data verkregen is, betreft een Nederlands longitudinaal onderzoek waarbij er op twee verschillende momenten data verzameld is met een tussenruimte van drie jaar. De data is verzameld in Nederland in de jaren 2009 en 2012.

De eerste wave van de dataverzameling vond plaats in 2009. Deze dataverzameling bestond uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel betrof een face-to-face interview, gefocust op de sociaaleconomische en sociaal-demografische achtergrond van een respondent. Het tweede onderdeel betrof een zelf-in-

te-vullen vragenlijst, gericht op individuele houdingen, normen en waarden, eigen bekwaamheid en vermogen en sociale integratie (Tolsma et al., 2014). Na het afnemen van een interview, lieten de interviewers de vragenlijst bij de respondenten achter. Daarnaast hadden de respondenten ook de mogelijkheid om de vragenlijst online in te vullen. In sommige gevallen moest een interviewer nog een tweede bezoek brengen aan een respondent, omdat de desbetreffende respondent de zelf in te vullen vragenlijst niet (volledig) invulde. In de laatste paar maanden van de dataverzameling werd er een andere aanpak gehanteerd, waarbij respondenten het verzoek kregen om de vragenlijst in te vullen voorafgaand aan het af te nemen interview. Het interview zou pas afgenomen worden zodra de respondent de vragenlijst ingevuld had.

De tweede wave van de dataverzameling vond plaats in 2012. De data in deze wave is ook op een gemixte manier verzameld. Van de 4456 benaderde personen kreeg 75% een brief, waarin zij geïnformeerd werden over de tweede wave van het onderzoek en uitgenodigd werden om een online vragenlijst in te vullen. Mochten deze personen niet in staat zijn deze online vragenlijst in te vullen, dan zou er binnen twee weken een interviewer contact met hem opnemen. De overige 25% van de benaderde personen ontving een brief waarin een bezoek van een interviewer werd aangekondigd. Uiteindelijk hebben er 2829 respondenten geparticipeerd in wave 2, waarvan 139 respondenten geïnterviewd zijn.

De verzamelde data kan beoordeeld worden op basis van representativiteit: in welke mate vormen de mensen in de getrokken steekproef een correcte afspiegeling van de te onderzoek populatie. Een belangrijk gegeven is dat er sprake is van een oververtegenwoordiging van mensen met een Turkse of Marokkaanse etniciteit. Er is bewust voor deze oververtegenwoordiging gekozen. In Nederland zijn er voorheen al goede onderzoeken gedaan naar etnische minderheden, maar deze onderzoeken waren elk crosssectioneel. Dit betekent dat deze onderzoeken gebruik maakten van data die op één moment in de tijd verzameld is (Thomas, 2021). De dataverzameling van het NELLS-panelonderzoek betrof daarentegen twee meetmomenten. Op deze manier zou er meer en op een betere manier informatie verkregen kunnen worden over deze twee etnische minderheidsgroepen (Tolsma et al., 2014)..

Onder de Marokkaanse respondenten bleken vrouwen oververtegenwoordigd te zijn, terwijl er voor Turken en Nederlanders geen grote verschillen waren. Oudere mensen blijken ook oververtegenwoordigd te zijn. Verder is het Zuiden van Nederland oververtegenwoordigd, terwijl het Westen van Nederland ondervertegenwoordigd is. Er zijn minder respondenten dan verwacht betrokken geweest bij het onderzoek uit zeer sterk of sterk verstedelijkte gebieden, terwijl onder Marokkaanse en Turkse respondenten sprake is van een ondervertegenwoordiging van mensen uit niet of nauwelijks verstedelijkte gebieden. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de bewuste keuze om vier grote steden te betrekken bij de steekproeftrekking, welke al eerder benoemd is. Deze over- en ondervertegenwoordigingen moeten in acht genomen worden met betrekking tot uitspraken over het generaliseren van de resultaten uit het huidige onderzoek.

Operationalisaties

Dit onderzoek heeft gekeken naar een aantal theoretische concepten, welke meetbaar gemaakt zijn door een aantal geobserveerde indicatoren te selecteren. Deze paragraaf bespreekt de operationalisaties van de betrokken variabelen.

Mening jegens mensen met een andere etniciteit

Dit onderzoek tracht te achterhalen of het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk een positieve invloed heeft op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit. De afhankelijke variabele in dit onderzoek betreft 'de mening van respondenten jegens mensen met een andere etniciteit'. Deze variabele is gemeten aan de hand van drie vragen, die onderdeel uitmaakten van de zelf in te vullen vragenlijst. Deze drie vragen informeerden naar de mate waarin de respondenten een bepaalde situatie problematisch vonden. Het betrof drie situaties met mensen van een bepaalde etniciteit. De antwoordmogelijkheden voor alle drie de vragen waren: (1) helemaal geen probleem; (2) geen probleem; (3) wel een probleem. Voor alle drie de vragen geldt dat als de respondent aangaf problemen te hebben met een bepaalde situatie, dit een negatieve mening jegens mensen van een bepaalde etniciteit zou indiceren.

De eerste vraag die gebruikt is voor het meten van het afhankelijke concept, is de volgende: '*Zou u er problemen mee hebben als iemand van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse of Nederlandse herkomst met uw dochter of zoon zou trouwen?*'. De respondent moest voor deze vraag dus aangeven of hij/zij het een probleem zou vinden als iemand van een bepaalde etniciteit met diens zoon of dochter zou trouwen. De tweede vraag die gebruikt wordt voor de afhankelijke variabele, is de volgende: '*Zou u er problemen mee hebben als iemand van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse of Nederlandse herkomst naast u zou komen wonen?*' De respondent moest voor deze vraag dus aangeven of hij/zij het een probleem zou vinden als iemand van een bepaalde etniciteit naast hem of haar zou komen wonen. De derde en laatste vraag die gebruikt wordt voor het meten van de afhankelijke variabele, is de vraag: '*Zou u er problemen mee hebben als iemand van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse of Nederlandse herkomst uw baas zou worden?*'. De respondent moest voor deze vraag dus aangeven of hij/zij het een probleem zou vinden als iemand van een bepaalde etniciteit zijn of haar baas zou worden.

Bovengenoemde drie vragen worden voor het meten van het afhankelijke concept met elkaar samengevoegd tot één variabele met één schaal. Hiertoe zijn scores op bovenstaande variabelen gesommeerd, waardoor er een variabele is geconstrueerd welke een schaal heeft die loopt van score negen tot en met score 27. Een hogere score op deze afhankelijke variabele indiceerde na het samenvoegen van de drie items een negatievere mening over mensen met een andere etniciteit. Na het

samenvoegen van de drie items tot één variabele, is de codering van de variabele gespiegeld om de interpretatie te vergemakkelijken. Dit betekent dat na de spiegeling van de codering, een hogere score een positievere mening over mensen met een andere etniciteit indiceert. Een uitgebreide beschrijving van de constructie en hercodering van de variabele is terug te vinden in de bijlage.

Het etnisch heterogene sociale netwerk

De onafhankelijke variabele in dit onderzoek betreft het sociale netwerk van een respondent en de mate waarin dit sociale netwerk etnisch heterogeen is. Deze variabele is gemeten aan de hand van één vraag, die het vervolg was van één startvraag: *De meeste mensen bespreken belangrijke persoonlijke zaken met anderen. Als u terugkijkt op de afgelopen zes maanden, met wie besprak u belangrijke zaken? We willen graag hun voornamen en eerste letter van de achternaam noteren. U kunt maximaal 5 namen geven. Het gaat dan om de belangrijkste namen. Gezins- en familieleden kunt u hier natuurlijk ook noemen.* Deze vraag geeft een indicatie van welke personen deel uitmaken van het sociale netwerk van de respondent. De vraag die vervolgens een indicatie geeft van de mate waarin het sociale netwerk van een respondent etnisch heterogeen is, is de volgende: *wat is de herkomst van [naam x]? Het gaat om het geboorteland van zijn/haar ouder(s).* De antwoordmogelijkheden waren (1) Nederland; (2) Marokko; (3) Turkije; (4) Suriname (5) Nederlandse Antillen en (6) Ander land, namelijk Deze vraag resulteerde uiteindelijk in vijf verschillende variabelen, waarbij voor elke opgegeven naam de etniciteit van diens ouders als score gegeven werd.

De vijf variabelen zijn zo samengevoegd, dat er één variabele geconstrueerd is die een indicatie geeft van de mate waarin een respondent een etnisch heterogeen sociaal netwerk heeft. Een uitgebreide beschrijving van de constructie en hercodering van deze variabele is terug te vinden in de bijlage. Deze variabele kent een schaal die loopt van 1 tot en met 5. Een hogere score op deze variabele betekent dat de respondenten meer personen heeft opgegeven als deel uitmakend van diens sociale netwerk, die een andere etniciteit hebben dan de respondent zelf. In dit onderzoek wordt deze nieuwe variabele gebruikt als indicatie van de mate waarin een respondent een etnisch heterogeen sociaal netwerk heeft. Daarmee zou een hogere score op de variabele betekenen dat de respondent een meer etnisch heterogeen sociaal netwerk heeft.

Moderatoren: contact met mensen met een andere etniciteit

Naast het hoofdverband tussen de besproken onafhankelijke en afhankelijke variabele, wordt er in dit onderzoek ook naar vier verschillende variabelen gekeken die mogelijk invloed hebben op dit hoofdverband.

Contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt

De eerste moderator variabele, betreft het contact van mensen met mensen met een andere etniciteit in de buurt. Voor het meten van dit concept, is de volgende vraag uit de dataset gebruikt: *‘Hoe vaak heeft u in uw buurt contact met iemand met de volgende etnische herkomst: Nederlandse herkomst, Turkse herkomst, Marokkaanse herkomst, Surinaams/Antilliaanse herkomst en/of andere niet-westerse herkomst? We bedoelen hiermee niet uw bureu.’* De antwoordmogelijkheden waren: (1) (bijna) elke dag; (2) een of meerdere keren per week; (3) een aantal keer per maand; (4) ongeveer één keer per maand; (5) een aantal keren per jaar; (6) ongeveer één keer per jaar; (7) nooit en (8) niet van toepassing (heb deze persoon niet). Deze vraag was gedurende de dataverzameling opgedeeld in meerdere vragen, waarbij elke keer naar een andere etniciteit geïnformeerd werd. Zo bestond er een apart item die informeerde naar contact in de buurt met mensen van een Nederlandse herkomst, een item die informeerde naar contact met mensen van een Turkse herkomst, et cetera.

Uiteindelijk zijn er voor het construeren van de schaalvariabelen vier items samengenomen, om tot één variabele te komen die de mate van contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit meet. Voorafgaand aan het samenvoegen van de aparte items tot één schaalvariabele, zijn de zevende en achtste antwoordcategorie samengenomen tot één categorie en is de codering van de variabele gespiegeld. Deze operationalisatie resulteert in één schaalvariabele met een schaal die loopt van vier tot en met 28. Een hogere score op deze variabele indiceert meer contact met iemand van een andere etniciteit in de buurt.

Contact met mensen met een andere etniciteit op werk en/of school

De tweede moderator-variabele, betreft het contact van mensen met mensen met een andere etniciteit op het werk en/of op school. Voor het meten van dit concept is de volgende vraag gebruikt: *‘Hoe vaak heeft u op werk en/of op school persoonlijk contact met iemand met de volgende etnische herkomst: Nederlandse herkomst, Turkse herkomst, Marokkaanse herkomst, Surinaams/Antilliaanse herkomst en/of andere niet-westerse herkomst?’* De antwoordmogelijkheden waren: (1) (bijna) elke dag; (2) een of meerdere keren per week; (3) een aantal keer per maand; (4) ongeveer één keer per maand; (5) een aantal keren per jaar; (6) ongeveer één keer per jaar; (7) nooit en (8) niet van toepassing (heb deze persoon niet).

Ook deze vraag bestond uit enkele sub vragen, waardoor er meerdere items waren die uiteindelijk zijn samengevoegd tot één schaalvariabele. Dit is op eenzelfde manier gedaan als bij de variabele die contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt meet (zie: Contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt) . Er is voor het contact op werk en/of school dus ook één schaalvariabele geconstrueerd met een schaal die loopt van vier tot en met 28, waarbij een hogere score meer contact met iemand van een andere etniciteit op het werk en/of op school indiceert.

Contact met mensen met een andere etniciteit in vrijetijdsverenigingen

De derde moderator-variabele, informeert naar het contact mensen met mensen met een andere etniciteit in vrijetijdsverenigingen. Voor het meten van dit concept, is de volgende vraag gebruikt: *‘Hoe vaak heeft u in verenigingen en/of clubs persoonlijk contact met iemand met de volgende etnische herkomst: Nederlandse herkomst, Turkse herkomst, Marokkaanse herkomst, Surinaams/Antilliaanse herkomst en/of andere niet-westerse herkomst?’. Voor deze variabele golden dezelfde antwoordmogelijkheden als voor de twee hiervoor besproken moderator-variabelen: (1) (bijna) elke dag; (2) een of meerdere keren per week; (3) een aantal keer per maand; (4) ongeveer één keer per maand; (5) een aantal keren per jaar; (6) ongeveer één keer per jaar; (7) nooit en (8) niet van toepassing (heb deze persoon niet). Ook deze variabele is op eenzelfde manier tot één schaalvariabele geconstrueerd als de twee voorgaande moderator-variabelen. Deze operationalisatie heeft geleid tot één schaalvariabele welke het contact met mensen met een andere etniciteit in vrijetijdsverenigingen meet. Deze schaal loopt van vier tot en met 28 en een hogere score duidt meer contact met mensen met een andere etniciteit in vrijetijdsverenigingen aan.*

De uitgebreide bespreking van het construeren van de besproken moderator-variabelen is terug te vinden in bijlage 1.

Controlevariabelen

Er zal in dit onderzoek ten slotte ook rekening worden gehouden met de mogelijke invloed van een zestal variabelen. De geschatte effecten zullen gecontroleerd worden voor de effecten van opleiding, politieke/maatschappelijke oriëntatie, etniciteit, geslacht, leeftijd en het percentage niet-westerse allochtonen in een buurt.

De eerste controlevariabele betreft de hoogst voltooide opleiding van de respondent. Voor het meten van opleiding, is de volgende vraag gebruikt: *‘Wat is uw hoogst voltooide opleiding, dat wil zeggen waarvan u een diploma heeft behaald? Als u in het buitenland onderwijs heeft gevolgd, neem dan het Nederlandse niveau dat er het meest op lijkt’*. Er waren 15 mogelijke antwoorden, welke opnieuw gecodeerd zijn zodat er zes categorieën overbleven: (1) geen opleiding; (2) Basisschool; (3) Middelbare school; (4) MBO; (5) HBO en (6) Universitair. De uitgebreide bespreking van deze hercodering is te vinden in bijlage 1. Voor deze variabele geldt nu dat een hogere score een hogere voltooide opleiding indiceert.

De tweede controlevariabele betreft de politieke/maatschappelijke oriëntatie van de respondent. Voor het meten van deze oriëntatie is de volgende vraag gebruikt: *‘Van politieke opvattingen wordt vaak gezegd, dat zij links of rechts zijn. Wanneer u denkt aan uw eigen politieke opvattingen, waar zou u zich*

dan plaatsen?'. De respondent kon hierbij op een schaal van 0-10 een score opgeven, waarbij een hogere score een meer rechtse oriëntatie indiceerde. Een lage score op deze variabele indiceert dus een meer linkse oriëntatie.

De derde controlevariabele geeft de etniciteit van de respondent weer. Hiervoor is het door de respondent zelf-gerapporteerde geboorteland van hem- of haarzelf en beide ouders gebruikt. Er waren in eerste instantie negen verschillende antwoordmogelijkheden, welk aantal is teruggebracht tot drie. In dit onderzoek zullen enkel respondenten van Turkse, Marokkaanse en Nederlandse etniciteit meegenomen worden. Deze categorieën kennen de volgende codering in de dataset: (1) Marokkaans; (2) Turks en (3) Nederlands. Een uitgebreide beschrijving van de hercodering van deze variabele is weergegeven in bijlage 1.

De vierde controlevariabele is geslacht. De score (1) betekent dat de desbetreffende respondent aangegeven heeft een man te zijn en de score (2) betekent dat de respondent een vrouw is.

De vijfde controlevariabele betreft leeftijd. De leeftijd is gemeten in jaren en geeft de leeftijd van de respondent op het moment van de afname van het interview weer ten tijde van de eerste wave van het onderzoek. Een hogere score indiceert dus een hogere leeftijd.

De zesde en laatste controlevariabele betreft het percentage niet-westerse allochtonen in de buurt waar de respondent woont. Dit percentage is verkregen uit CBS cijfers: Kerncijfers wijken en buurten 2003-2009 (CBS, 2011).

Analyseplan

Dit onderzoek tracht antwoord te geven op de onderzoeksvraag met behulp van een multipale lineaire regressie analyse. Deze regressie zal op hiërarchische wijze worden opgebouwd. Als eerste wordt de afhankelijke variabele, de mening van respondenten over mensen met een andere etniciteit (voortaan naar verwezen als: *Mening*), voorspeld door middel van de zes controlevariabelen: etniciteit, opleiding, geslacht, leeftijd, het percentage niet-westerse allochtonen in de buurt en politieke/maatschappelijke oriëntatie. Vervolgens wordt dit model uitgebreid met de onafhankelijke variabele: de mate waarin respondenten een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben (voortaan naar verwezen als: *Etnisch Netwerk*). Deze variabele zal gecentreerd zijn, om multicollineariteit te voorkomen en de interpretatie van het model te vergemakkelijken. Er zullen daarna vier verschillende regressiemodellen geschat worden die voortbouwen op het voorgenoemde model, elk verschillend per moderator-variabele.

Model 3.a. bouwt voort op het beschreven tweede model en voegt de eerste gecentreerde moderatorvariabele toe, die de mate meet waarin een respondent contact heeft met mensen met een

andere etniciteit in de buurt (voortaan naar verwezen als: *Contact Buurt*). Daarnaast wordt hier ook de interactie tussen *Contact Buurt* en de gecentreerde onafhankelijke variabele *Etnisch Netwerk* toegevoegd. Op deze manier zal de afhankelijke variabele *Mening* voorspeld worden aan de hand van de zes controlevariabelen, de onafhankelijke variabele *Etnisch Netwerk*, de moderator *Buurt* en de interactie tussen deze twee variabelen.

Model 3.b. bouwt ook voort op het tweede model. . Model 3.b. zal bestaan uit de zes controlevariabelen, de onafhankelijke gecentreerde variabele *Etnisch Netwerk*, de gecentreerde variabele welke de mate meet waarin een respondent contact heeft met mensen met een andere etniciteit op werk en/of school (voortaan naar verwezen als: *Contact Werk/School*) en de interactie tussen deze twee variabelen.

Model 3.c. wordt ook op een vergelijkbare manier opgebouwd model 3.a. en 3.b. Model 3.c. zal de zes controlevariabelen, de gecentreerde onafhankelijke variabele *Etnisch Netwerk*, de gecentreerde variabele welke de mate meet waarin een respondent contact heeft met mensen met een andere tijd in vrijetijdsverenigingen (voortaan naar verwezen als *Contact Vrijetijd*) en de interactie tussen *Contact Vrijetijd* en *Etnisch Netwerk* omvatten.

Modellen 3.a. tot en met 3.c. zullen nog niet gecontroleerd worden voor de andere moderator-variabelen.

Model 4 zal vervolgens bestaan uit de zes controle variabelen, de gecentreerde onafhankelijke variabele *Etnisch Netwerk*, alle drie de gecentreerde moderator-variabelen (*Contact Buurt*; *Contact Werk/School*; *Contact Vrijetijd*) en de drie bijbehorende interacties. De controle van de assumpties van het lineaire regressiemodel zal op dit vierde complete model uitgevoerd worden.

Model 2 en 4 zullen gebruik worden om uitspraken te doen over het mogelijke verband tussen het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk en de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit. Model 3.a. tot en met model 3.c. zullen gebruikt worden om uitspraken te doen over de mogelijke invloed van contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op werk/school en in vrijetijdsverenigingen op het besproken hoofdverband. Er zal vervolgens gekeken worden wat er eventueel gebeurd met de effecten in model 4, wanneer er gecontroleerd wordt voor de andere moderator-variabelen en de interacties.

Voor het schatten van alle modellen, zal de dataset gebruikt worden waarin alle respondenten een valide score hebben op alle betrokken variabelen.

Resultaten

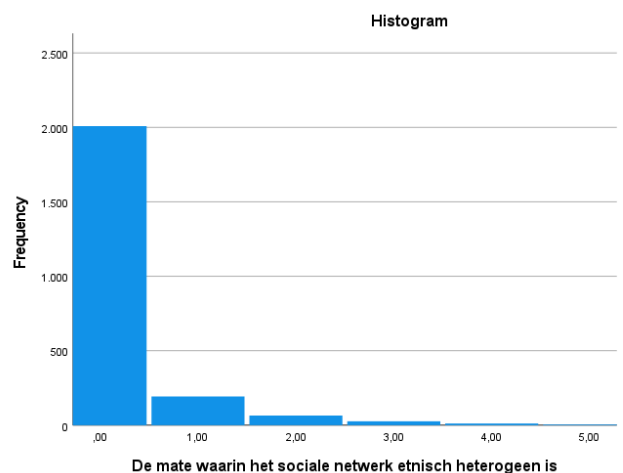
In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken, te beginnen met de beschrijvende statistieken. De beschrijvende statistieken zijn onderverdeeld in univariate en bivariate statistieken. Allereerst worden de univariate statistieken geanalyseerd. Deze statistieken bieden inzicht in de data en geven een idee van de verdeling van de betrokken variabelen. Vervolgens volgt een beschrijving van de bivariate statistieken, welke inzicht bieden in de onderlinge samenhang tussen de variabelen in dit onderzoek. Ten slotte zal de uitgevoerde hiërarchische multiële regressieanalyse geanalyseerd worden en zullen de resultaten van deze regressieanalyse uitgebreid besproken worden. Ook is er nog een variantieanalyse uitgevoerd, om beter inzicht te krijgen in onderlinge verschillen tussen groepen in de data. Deze resultaten zullen ook beschreven en besproken worden.

Beschrijvende statistieken

Univariate statistieken

Voor alle variabelen in het onderzoek, zijn de univariate statistieken berekend. De univariate statistieken geven een beeld van de verdeling van de betrokken variabelen bij dit onderzoek. Het omvat de gemiddelden en standaarddeviaties. Deze statistieken zijn berekend voor zowel een complete, als niet-complete dataset. Voor de niet-complete dataset geldt dat de statistieken berekend zijn over alle respondenten, ook de respondenten die niet op alle meegenomen variabelen een valide score gescoord hebben. Voor de complete dataset geldt dat de betrokken respondenten op elke meegenomen variabele een valide score gescoord hebben. Deze complete waarnemingen, zonder enige missende waarden, zullen ook gebruikt worden voor de regressieanalyse en het toetsen van de opgestelde hypothesen. De univariate statistieken van de complete dataset worden weergegeven in tabel 1.

Er zijn een aantal univariate statistieken uit tabel 1 die opvallend en interessant zijn, wanneer gekeken wordt naar de statistieken die berekend zijn over de complete waarnemingen. Ten eerste blijkt zowel het gemiddelde van de onafhankelijke variabele – die de mate meet waarin respondenten een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben – als de bijbehorende standaarddeviatie erg laag (*Gemiddelde* = 0,20; *SD* = 0,62). Dit gemiddelde is opvallend laag, op een schaal van 0-5, waarbij een hogere score een meer etnisch heterogeen sociaal netwerk indiceert. Deze statistieken wijzen erop dat er maar weinig respondenten zijn die aangeven een etnisch heterogeen sociaal netwerk te hebben, waar er juist veel

Figuur 1. Histogram Netwerk (n=2309)

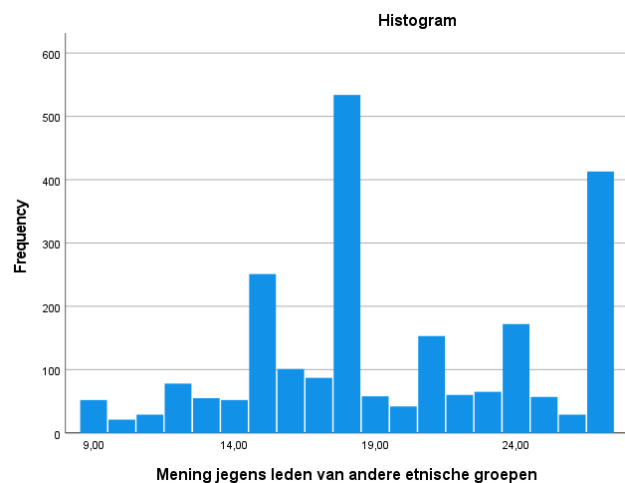
respondenten zijn die geen etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben. Van de 2309 respondenten in de complete dataset, blijken er 2009 respondenten te zijn die geen etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben. Er is sprake van een recht scheve verdeling, waarbij het overgrote deel van de verzamelde data zich opeenhoopt rondom de laagste scores. Deze verdeling is ook terug te zien in figuur 1.

Tabel 1. Gemiddelden (SD) van alle variabelen betrokken bij het onderzoek, complete waarnemingen (n=2309)

Variabele	Gemiddelde*	SD	Minimum	Maximum
Politieke opvatting	5,85	2,11	1	11
Leeftijd	31,57	9,14	14	47
Mening over mensen met een andere etniciteit	19,61	4,98	9	27
Etnisch heterogeen sociaal netwerk	0,20	0,62	0	5
Contact Buurt	10,63	6,82	4	28
Contact Werk/School	14,27	8,17	4	28
Contact Vrijetijd	8,03	6,19	4	28
% niet-westerse allochtonen buurt	13,81	14,51	0	85
Geslacht				
Man	44,9%			
Vrouw	55,1%			
Etniciteit				
Marokkaans	15,0%			
Turks	15,8%			
Nederlands	69,2%			
Opleiding				
Basisschool	8,9%			
Middelbare school	28,5%			
MBO	50,5%			
HBO	4,2%			
Universiteit	7,9%			

* Voor categorische variabelen is het percentage per categorie weergegeven

Uit de univariate statistieken uit tabel 1 betreffende de afhankelijke variabele – welke de mening van respondenten jegens leden van een andere etnische groep meet – blijkt dat de respondenten gemiddeld een vrij neutrale mening hebben jegens mensen met een andere etniciteit (*Gemiddelde = 19,61; SD = 4,98*). Op een schaal van 9-27 waarbij een hogere score een positievere indiceert, lijken de respondenten gemiddeld wel een positievere dan negatieve mening te hanteren ten opzichte van mensen met een andere etniciteit, maar deze is niet opvallend sterk positief. Er is verder sprake van redelijk veel spreiding, wat betekent dat er redelijk grote

Figuur 2. Histogram Mening (n=2309)

verschillen lijken te zijn in de meningen van respondenten ($SD = 4,98$). De verdeling van de variabele wordt weergegeven in figuur 2. Ook in dit figuur is goed te zien dat er veel verschillen blijken te zijn in meningen van respondenten jegens mensen met een andere etniciteit en dat de mening van respondenten redelijk neutraal lijkt te zijn, met een lichte neiging naar een positievere mening.

Er is in dit onderzoek ook gekeken naar het contact van respondenten met mensen met een andere etniciteit in drie verschillende contexten: de buurt, werk/school en vrijetijdsverenigingen. Uit de univariate statistieken blijkt dat contact met mensen met een andere etniciteit in de context van werk/school gemiddeld het meest voorkomt, in vergelijking met contact in de buurt en in vrijetijdsverenigingen ($Gemiddelde = 14,27$; $SD = 8,17$). Op een schaal van 4-28, waarbij een hogere score betekent dat een respondent meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in een bepaalde context, indiceert dit gemiddelde dat de respondenten niet opvallend veel contact hebben met mensen met een andere etniciteit op werk/school, maar dat dit contact wel voorkomt. Contact in deze context kenmerkt zich verder door vrij grote verschillen tussen respondenten, gezien de relatief grote standaarddeviatie. Dit betekent dat de respondenten relatief sterk van elkaar lijken te verschillen wat betreft de mate waarin zij contact hebben met mensen met een andere etniciteit op werk/school. Deze verschillen blijken ook te bestaan als het gaat om contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt ($SD = 6,82$) en in vrijetijdsverenigingen ($SD = 6,19$), maar deze verschillen zijn wel wat minder groot dan in de context van werk/school. Contact met mensen met een andere etniciteit blijkt het minst vaak voor te komen in de context van vrijetijdsverenigingen ($Gemiddelde = 8,03$).

Andere opvallende resultaten die blijken uit de univariate statistieken, is dat meer dan de helft van de respondenten een mbo-opleiding als hoogst afgeronde opleiding heeft opgegeven (50,5%). Ook blijken er best veel respondenten te zijn die enkel een middelbare schoolopleiding hebben afgerond (28,5%). Het gemiddelde opleidingsniveau lijkt dus niet erg hoog. Verder blijkt dat de meerderheid van de respondenten een Nederlandse etniciteit heeft (69,2%) en dat er meer vrouwen dan mannen zijn in de dataset (55,11%). Ten slotte lijken de respondenten gemiddeld een vrij neutrale politieke/maatschappelijke opvatting te hebben ($Gemiddelde = 5,85$). Gemiddeld hebben de respondenten wel een meer rechtse opvatting, maar ook wat betreft politieke/maatschappelijke opvatting zijn de verschillen best groot ($SD = 2,11$).

Bivariate statistieken

Naast de univariate statistieken, zijn ook de bivariate statistieken berekend. Deze statistieken geven de onderlinge samenhang tussen alle variabelen die betrokken zijn bij dit onderzoek weer. In tabel 2 worden de correlaties tussen de variabelen weergegeven. Voor het berekenen van deze correlaties zijn alleen de scores van de respondenten gebruikt, die op alle betrokken variabelen een valide score hadden. Er is dus gebruikgemaakt van de complete dataset.

Tabel 2. Correlaties van alle variabelen uit het onderzoeksmodel (n = 2309)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Netwerk	-									
2. Mening	**0,15 ^a	-								
3. Contact Buurt	**0,23 ^a	**0,15 ^a	-							
4. Contact W/S	**0,15 ^a	**0,14 ^a	**0,46 ^a	-						
5. Contact Vrije tijd	**0,17 ^a	**0,14 ^a	**0,52 ^a	**0,37 ^a	-					
6. Etniciteit	**0,43 ^c	**0,20 ^c	**0,54 ^c	**0,31 ^c	**0,36 ^c	-				
7. Opleiding	0,05 ^c	**0,16 ^c	**0,11 ^c	0,06 ^c	**0,09 ^c	**0,11 ^b	-			
8. Geslacht	0,03 ^a	0,01 ^a	**0,05 ^a	**0,11 ^a	**0,12 ^a	0,05 ^b	0,05 ^b	-		
9. Leeftijd	**0,07 ^a	**0,07 ^a	**0,19 ^a	**0,13 ^a	**0,13 ^a	**0,09 ^c	**0,16 ^c	-0,01 ^a	-	
10. Opvatting	**0,13 ^a	**0,24 ^a	**0,19 ^a	**0,13 ^a	**0,10 ^a	**0,24 ^c	0,03 ^c	**0,10 ^a	0,02 ^a	-
11. % niet-westers	**0,14 ^a	**0,11 ^a	**0,40 ^a	**0,24 ^a	**0,25 ^a	**0,54 ^c	**0,16 ^c	0,04 ^a	**0,07 ^a	**0,18 ^a

* Significant op 0,05; ** Significant op 0,01; ^a Pearson correlatie; ^b Cramer's V; ^c correlatie op basis van ANOVA

In dit onderzoek gaat de interesse voornamelijk uit naar het mogelijke verband tussen het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk en de mening van mensen jegens mensen met een andere etniciteit. In tabel 2 is te zien dat de samenhang tussen deze twee variabelen positief, maar niet erg sterk is ($r = 0,15$; $p < 0,001$). Dit betekent dat een meer etnisch heterogeen sociaal netwerk wel samengaat met een positievere mening jegens mensen met een andere etniciteit, en andersom, maar dit verband lijkt niet sterk te zijn. Wel betreft het een significante samenhang, wat betekent dat er aanwijzingen zijn dat dit effect mogelijk ook bestaat binnen de gehele populatie.

Een opvallende statistiek betreft de sterke, positieve samenhang tussen contact met mensen met een andere etniciteit in vrijetijdsverenigingen en contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt ($r = 0,52$; $p < 0,001$). Dit betekent dat meer contact met mensen met een andere etniciteit in vrijetijdsverenigingen, samengaat met meer contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt, en andersom. Een vergelijkbaar verband wordt gevonden tussen contact op werk/school en contact in de buurt ($r = 0,46$; $p < 0,001$). Ook voor deze positieve samenhang geldt dat meer contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt, samengaat met meer contact met mensen met een andere etniciteit op werk/school en andersom. Beide verbanden zijn vrij sterk en bovendien significant, wat betekent dat er aanwijzingen bestaan dat deze verbanden ook in de populatie zouden kunnen bestaan.

Een derde opvallende bevinding is dat er veel verschillen lijken te bestaan tussen Nederlanders, Turken en Marokkanen. Zo bestaat er een sterke samenhang tussen het etnische heterogene sociale netwerk en etniciteit ($r = 0,43$; $p < 0,001$). Deze sterke correlatie indiceert dat er verschillen bestaan in de mate waarin deze drie etnische groepen etnisch heterogene sociale netwerken hebben. Dit blijkt ook uit de uitgevoerde eenweg-ANOVA, waaruit blijkt dat in ieder geval twee groepen van de drie groepen significant van elkaar verschillen wat betreft de mate waarin zij een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben ($F(2,2306) = 258,776$; $p < 0,001$). Na het uitvoeren van de eenweg-ANOVA analyse, zijn er post-hoc toetsen gedaan om te achterhalen waar de verschillen precies zitten. Uit de post hoc toetsen – Tukey en Bonferroni – blijkt dat vooral respondenten met een Nederlandse etniciteit verschillen van respondenten met een Turkse en/of Marokkaanse etniciteit. Nederlandse respondenten blijken, in

vergelijking met Marokkaanse en Turkse respondenten, de minst etnisch heterogene sociale netwerken te hebben (*Gemiddelde* = 0,03; *SD* = 0,19). Marokkaanse en Turkse respondenten verschillen niet zo sterk van elkaar (*Gemiddelde Marokkanen* = 0,58; *Gemiddelde Turken* = 0,63). Nederlanders verschillen wat betreft de mate waarin zij een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben zowel significant van Marokkanen als van Turken ($p < 0,001$).

Ook wat betreft contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op werk/school en in vrijetijdsverenigingen blijken er verschillen te bestaan tussen de drie etnische groepen. Vooral de samenhang tussen het contact in de buurt en etniciteit blijkt sterk te zijn ($r = 0,54$; $p < 0,001$). Dit betekent dat er ook wat betreft het contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt verschillen bestaan tussen de drie etnische groepen ($F(2,2306) = 464,244$; $p < 0,001$). Uit de post hoc-toetsen blijkt dat opnieuw de Nederlandse respondenten lager scoren dan gemiddeld, wat betekent dat Nederlandse respondenten gemiddeld minder contact hebben met mensen met een andere etniciteit in de buurt, in vergelijking met Marokkaanse en Turkse respondenten (*Gemiddelde Nederlanders* = 8,20; *Gemiddelde Marokkanen* = 16,60; *Gemiddelde Turken* = 15,61). Dit verschil blijkt ook significant te zijn ($p < 0,001$). Met betrekking tot het contact op werk/school en in vrijetijdsverenigingen hebben ook Nederlandse respondenten in deze twee contexten gemiddeld gezien het minst contact met mensen met een andere etniciteit, in vergelijking met Marokkaanse en Turkse respondenten.

Opvallend is dat als het gaat om het contact met mensen met een andere etniciteit in de context van vrijetijdsverenigingen, niet alleen respondenten met een Nederlandse etniciteit verschillen van respondenten met een Turkse en Marokkaanse achtergrond. Turkse en Marokkaanse respondenten blijken ook significant van elkaar te verschillen als het gaat om contact met mensen met een andere etniciteit in vrijetijdsverenigingen ($p < 0,001$). In de andere twee contexten was dit niet het geval. Het zijn respondenten met een Marokkaanse etniciteit die gemiddeld de meeste contact blijken te hebben met mensen met een andere etniciteit in vrijetijdsverenigingen (*Gemiddelde* = 12,34), gevolgd door respondenten met een Turkse etniciteit (*Gemiddelde* = 10,71) en respondenten met een Nederlandse etniciteit (*Gemiddelde* = 6,61).

Ten slotte wordt er een sterk verband gevonden tussen de mate waarin respondenten contact hebben met mensen met een andere etniciteit in de buurt en het percentage niet-westerse allochtonen in de buurt ($r = 0,40$; $p < 0,001$). Deze sterke, positieve correlatie indiceert dat een hoger percentage niet-westerse allochtonen in de buurt samengaat met meer contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt en andersom. Deze samenhang is waarschijnlijk het gevolg van het feit dat een buurt met een hoger percentage niet-westerse allochtonen mensen meer gelegenheid biedt om met mensen van een niet-westerse achtergrond in contact te komen, wat kan resulteren in meer contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt. Overigens indiceert een correlatie geen richting van effect, dus er kunnen geen concrete uitspraken gedaan worden over een mogelijk causaal verband.

Regressieanalyse

Na het berekenen van de univariate en bivariate statistieken is er op hiërarchische wijze een multipel lineair regressiemodel geschat, zoals deze beschreven is in het analyseplan. De resultaten van deze multipelere lineaire regressie worden weergegeven in tabel 3. Er zijn in totaal 9 modellen geschat, waarbij model 3 en 4 opgedeeld zijn in 6 submodellen, elk verschillend per opgenomen moderator-variabele. Elk model zal geëvalueerd worden door te kijken hoe goed het model bij de data past. Er wordt gekeken naar de hoeveelheid verklaarde variantie en de F-change toets. Vervolgens worden de hypothesen getoetst en opvallende resultaten besproken.

Modevaluatie

Elk geschatte model kan een bepaald deel van de variantie in de afhankelijke variabele – de mening van mensen jegens leden van een andere etniciteit – verklaren. Hoe meer variantie er verklaard kan worden, des te beter het model is.

Uit tabel 3 blijkt dat model 2 – bestaande uit de controlevariabele en de afhankelijke variabele betreffende de mate waarin een respondent een etnisch heterogeen sociaal netwerk heeft – 11,3% van de variantie in de mening van respondenten over leden van een andere etnische groep kan verklaren. Het percentage variantie wat dit model kan verklaren, is hoger dan het percentage variantie wat model 1 – bestaande uit enkel de zes controlevariabelen – kan verklaren ($R^2 = 0,108$). Uit de F-change toets blijkt dat deze toename in verklaarde variantie significant is, wat betekent dat model 2 in principe significant meer variantie kan verklaren dan model 1 ($F(1,2300) = 7,651$; $p = 0,006$). Het verschil is echter klein, dus er kan niet gesteld worden dat model 2 een (veel) beter model is dan model 1.

Verder blijkt uit de regressieanalyse dat zowel model 3.a. ($F(1,2299) = 5,327$; $p = 0,021$) als model 3.b. ($F(1,2299) = 8,041$; $p = 0,005$) en model 3.c. ($F(1,2299) = 12,123$; $p < 0,001$) significant meer variantie kunnen verklaren dan model 2. Overigens is ook de toename in verklaarde variantie van model 3.a. tot en met model 3.c. ten opzichte van model 2 erg klein en kan er niet gesteld worden dat deze drie submodellen, een echte verbetering vormen ten opzichte van model 2 en daarmee ook niet veel beter zijn dan model 1. Van de drie submodellen, kan model 3.c. de meeste variantie verklaren, namelijk 11,8% ($R^2 = 0,118$). Ook de gecorrigeerde R^2 , welke corrigeert voor het aantal voorspellende variabelen in het model, is in model 3.c. het hoogst in vergelijking met model 3.a. en model 3.b. ($R^2_a = 0,115$). Dit percentage is opnieuw niet veel hoger dan het percentage verklaarde variantie in de andere modellen.

In model 4.a. tot en met 4.c., worden model 3.a. tot en met 3.c. uitgebreid met een interactie tussen de mate waarin respondenten een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben en de mate waarin zij contact hebben met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op werk/school of in vrijetijdsverenigingen. Uit de regressieanalyse blijkt dat deze modellen geen verbetering vormen ten opzichte van de modellen

zonder de interacties. Het percentage variantie wat deze drie modellen kan verklaren, is zo goed als gelijk aan het percentage variantie wat de drie voorgaande modellen kunnen verklaren. Model 4.a., 4.b. en 4.c. kunnen verder ook niet significant meer variantie verklaren in de mening van respondenten jegens mensen met een andere etniciteit, dan de voorgaande modellen 3.a. tot en met 3.c. ($F(1,2298) = 1,444; p = 0,230$; $F(1,2298) = 1,729; p = 0,189$; $F(1,2298) = 1,213; p = 0,271$).

Model 5 is een model die – aan de hand van de F-change toets – niet vergeleken kan worden met model 3.a. tot en met 3.c. of model 4.a. tot en met 4.c. Dit model wordt vergeleken met een volledig leeg model, waarin er geen verklarende variabelen gebruikt worden om de mening van mensen jegens mensen met een andere etniciteit te voorspellen. Model 5 kan, volgens de F-change toets, significant meer variantie verklaren dan een leeg model, namelijk 12,1% ($R^2 = 0,121; F(14,2294) = 22,506; p < 0,001$). Aan de hand van de verklaarde variantie – R^2 – en de gecorrigeerde R^2 kan model 5 wel in enige mate vergeleken worden met de voorgaande modellen. Wanneer er gecorrigeerd wordt voor het aantal variabelen in het model, blijkt model 5 in vergelijking met de voorgaande modellen ongeveer dezelfde hoeveelheid variantie te kunnen verklaren ($R^2_a = 0,115$). Dit model is niet slechter, maar ook niet beter dan de voorgaande geschatte modellen.

Wat uit deze analyse van de modellen blijkt, is dat de geanalyseerde modellen elk niet veel meer variantie kunnen verklaren dan de voorgaande modellen. Model 1 kan 10,8% van de variantie in de afhankelijke variabele verklaren. Dit percentage is niet hoog en wordt ook niet veel hoger met het toevoegen van de onafhankelijke variabele en de moderatoren. Er zullen andere factoren zijn die in dit onderzoek niet bekeken worden, die een betere verklaring kunnen vormen voor de variantie in de mening van mensen jegens mensen met een andere etniciteit. Overigens zullen de geschatte modellen wel gebruikt worden om mogelijk meer inzicht te krijgen in de veronderstelde effecten, om uitspraken te kunnen doen over de hypothesen en antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag.

Naast het beoordelen van de modellen moeten er nog verdere controles uitgevoerd worden. De modellen worden ook gecontroleerd op mogelijke schending van assumpties, multicollineariteit en uitbijters. Deze zouden veel invloed kunnen hebben op geschatte modellen en kunnen daarmee de verkregen resultaten vertekenen. Er volgt nu een korte bespreking van de controle van de assumptie, controle op multicollineariteit en een controle op mogelijke uitbijters. Een uitgebreide beschrijving van deze controles is terug te vinden in bijlage 3.

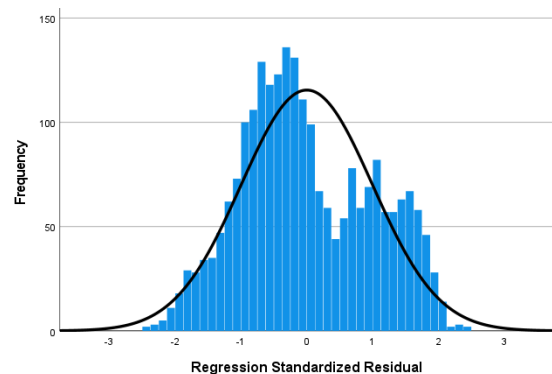
Een lineaire regressie moet voldoen aan een viertal assumpties. De eerste van de vier assumpties stelt dat er sprake moet zijn van een aselechte steekproef en onafhankelijke waarnemingen. Het betreft de manier waarop de gebruikte data verzameld is. De data die gebruikt wordt voor dit onderzoek, is in grote mate willekeurig verkregen. Er is alleen een bewuste selectie gedaan door de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht mee te nemen in de dataverzameling, omdat er dan een representatieve

steekproef verkregen kon worden met betrekking tot mensen van Marokkaanse en Turkse Etniciteit. Verder is er sprake geweest van een aselechte steekproef, waardoor er uit kan worden gegaan van onafhankelijke waarnemingen. Er wordt dus voldaan aan deze eerste assumptie.

De tweede assumptie stelt dat er sprake moet zijn van een lineair verband tussen de afhankelijke variabele en de onafhankelijke variabelen. Voor het controleren van deze assumptie is er naar de residuen gekeken. Uit deze analyse is gebleken dat er deze assumptie in enige mate geschonden wordt en er geen sprake is van een volledig lineair verband.

De derde assumptie vereist dat er sprake moet zijn van homoscedasticiteit. Dit houdt in dat de conditionele standaarddeviatie voor elke x-waarde gelijk moet zijn. Ook voor het controleren van deze assumptie is er naar de residuen gekeken en ook deze assumptie wordt geschonden.

De schending van de twee voorgaande assumpties is waarschijnlijk het gevolg van een schending van normaliteit. De vierde en laatste assumptie van lineaire regressie stelt dat de conditionele verdeling van de afhankelijke variabele y voor elke waarde van x normaal verdeeld moet zijn. Om deze assumptie te controleren, is er gekeken naar een histogram en een PP-plot van de gestandaardiseerde residuen. Uit analyse is gebleken dat er niet voldaan wordt aan deze assumptie; er is sprake van een niet-normale verdeling, waarbij er twee pieken te onderscheiden zijn. Er is dus sprake van een tweedeling in de data. Dit is goed te zien in figuur 3, waarin een histogram van de gestandaardiseerde residuen wordt weergegeven.

Figuur 3. Histogram gestandaardiseerde residuen

Uit een nadere analyse blijkt dat deze tweedeling onder de Nederlandse respondenten lijkt voor te komen. De multiële lineaire regressie is opnieuw uitgevoerd, verschillend voor Turkse, Marokkaanse en Nederlandse respondenten. Uit deze analyse blijkt dat de tweedeling niet voorkomt onder Marokkaanse en Turkse respondenten, maar dat deze wel voorkomt onder de Nederlandse respondenten. Er is gekeken of deze tweedeling wellicht het gevolg is van verschillen tussen mannen en vrouwen, verschillen tussen opleidingen en verschillen in opvattingen. Deze analyse heeft niet uitgewezen waar de tweedeling vandaan komt en dit blijft voor nu onduidelijk.

Concluderend is er gebleken dat aan in ieder geval drie van de vier veronderstelde assumpties niet voldaan wordt. De schending van de assumptie van lineariteit en de assumptie van homoscedasticiteit zijn waarschijnlijk het gevolg van de schending van de assumptie van normaliteit. Vanwege deze schendingen moet er met veel voorzichtigheid gekeken worden naar de verkregen resultaten. Om in

enige mate te corrigeren voor de schending van de assumpties, zal er strenger getoetst worden door een significantieniveau van 0,01 te gebruiken in plaats van een significantieniveau van 0,05.

Naast het controleren van de assumpties moet er gekeken worden of er mogelijk sprake is van multicollineariteit. Multicollineariteit betreft een (te sterke) onderlinge samenhang tussen de voorspellende variabelen. Een te sterke samenhang zou betekenen dat de voorspellende variabelen weinig unieke toe te voegen hebben aan de geschatte modellen. Ook leidt multicollineariteit tot grotere standaardfouten en daarmee meer onzekerheid over de gedane schattingen. Er is gekeken naar Variance Inflation Factors om te controleren of er sprake is van multicollineariteit. Er is gebleken dat geen VIF-score hoger was dan vier, maar dat er wel een aantal waarden rond de 2 schommelen. Dit betreft echter variabelen die betrokken zijn bij een interactie, wat de samenhang enigszins kan verklaren. Uit de bivariate analyses bleek al eerder dat de variabelen niet heel sterk samenhangen.

Ten slotte is er gekeken of er sprake is van uitbijters. Er zijn mogelijk observaties die sterk afwijken van de rest van de observaties. Dergelijke uitbijters kunnen veel invloed hebben op de schattingen. Voor het controleren van uitbijters is er gekeken naar een viertal controlematen, te weten de Leverage, de Cook's Distance, de DFFIT en de DFBETA. Een uitgebreide bespreking per controlemaat is terug te vinden in bijlage 3. Uit de analyse is gebleken dat er een aantal observaties zijn die sterk afwijken van de rest van de observaties. Er waren 8 cases die volgens alle drie de uitbijtermaten een uitbijter bleken te zijn. Dit waren overigens geen foute waarnemingen. Het betrof veelal respondenten die een sterk etnisch heterogeen sociaal netwerk hadden en/of veel contact hadden met mensen met een andere etniciteit in een bepaalde context. Het overgrote deel van de respondenten in de dataset hebben én geen etnisch heterogeen sociaal netwerk én weinig tot geen contact met mensen met een andere etniciteit in de bekeken contexten. Dit maakt dat een respondent die wel een etnisch heterogeen sociaal netwerk en/of veel contact heeft met mensen met een andere etniciteit, sterk afwijkt van de gemiddelde respondent. Het zijn echter juist deze respondenten die van sterk belang zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag en de opgestelde hypothesen. Om deze reden worden deze waarnemingen wel meegenomen in de statistische analyses.

Hypothesetoetsing

Dit onderzoek richt zich op twee vooraf opgestelde hypothesen, welke getoetst zullen worden met de geschatte modellen. De eerste hypothese stelt dat *een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk zorgt voor een positieve(re) mening over mensen met een andere etniciteit*. Deze hypothese wordt getoetst aan de hand van model 2, waarin de afhankelijke variabele voorspeld wordt uit de zes controlevariabelen en de onafhankelijke variabelen, te weten de mate waarin de sociale netwerken van respondenten etnisch heterogeen zijn.

Uit model 2 blijkt dat een meer etnisch heterogeen sociaal netwerk inderdaad een positieve invloed heeft op de afhankelijke variabele, de mening van mensen jegens mensen met een andere etniciteit ($B = 0,49$; $p < ,001$). Dit betekent dat een meer etnisch heterogeen sociaal netwerk leidt tot een positievere mening over mensen met een andere etniciteit, gecontroleerd voor de andere variabelen in het model. Dit is in overeenstemming met de eerste hypothese. Het gevonden effect verschilt significant van nul ($T(2300) = 2,766$; $p < ,001$), wat betekent dat het aannemelijk is dat dit effect voorkomt in deze steekproef en dat er een indicatie bestaat dat dit effect mogelijk ook bestaat in de populatie.

Het gevonden effect uit model 2 blijft ook bestaan wanneer er naar de modellen gekeken wordt die voortkomen uit model 2. Opvallend is dat in de modellen met de interacties – model 4.a. tot en met model 4.c. – de invloed van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit sterker lijkt te worden. Het effect lijkt het sterkst te zijn in model 4.a. ($B = 0,62$; $p < ,001$), wanneer er gecontroleerd wordt voor de zes controlevariabelen, het contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt en de interactie tussen dit contact en de mate waarin mensen een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben. Wel wordt het effect van het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk verzwakt door het contact met mensen met een andere etniciteit. Dit effect wordt nu besproken.

De tweede hypothese die getoetst zal worden, stelt dat *contact met mensen met een andere etniciteit in de context van de buurt, vrijetijdsverenigingen en werk/school naar verwachting een positieve invloed zal hebben op de relatie tussen het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk en de mening over mensen met een andere etniciteit. De verwachting is dat contact met mensen met een andere etniciteit in de context van werk/school de meest versterkende invloed heeft op het veronderstelde hoofdeffect, gevolgd door contact in vrijetijdverenigingen en ten slotte contact in de buurt.* Deze hypothese zal getoetst worden aan de hand van model 4.a., 4.b. en 4.c., de drie modellen waarin de veronderstelde interacties zijn opgenomen.

Voorafgaand aan het onderzoeken van de veronderstelde interacties, is er eerst gekeken naar het mogelijke effect van het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit in de drie verschillende contexten. Zo blijkt uit model 3.a. dat contact met mensen met een andere etniciteit een positieve invloed heeft op de afhankelijke variabele ($B = 0,04$; $p = 0,021$). Dit betekent dat meer contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt zorgt voor een positievere mening van mensen over mensen met een andere etniciteit. Een vergelijkbaar effect wordt gevonden voor contact met mensen met een andere etniciteit op werk/school en in vrijetijdsverenigingen. Zowel meer contact op werk/school ($B = 0,04$; $p = 0,005$) als meer contact in vrijetijdsverenigingen ($B = 0,06$; $p < ,001$) blijkt te leiden tot een positievere mening over mensen met een andere etniciteit.

Wanneer de effecten met elkaar vergeleken worden, is te zien dat het contact met mensen met een andere etniciteit in de context van vrijetijdsverenigingen de meest positieve invloed blijkt te hebben in vergelijking met contact in de buurt en/of op werk/school. Op een schaal van 4-28, waarbij een hogere score meer contact in een bepaalde context aanduidt, zijn de effecten niet opvallend sterk, maar wel aanwezig. Bij veel contact met mensen met een andere etniciteit kan er sprake zijn van een positieve verandering tussen de 1,12 en 1,68 ($0,04 \cdot 28$ en $0,06 \cdot 28$), welke op een schaal van 9-27 van de afhankelijke variabele zeker relevant te noemen is. Zowel het effect van het contact op werk/school ($T(2299) = 2,836$; $p = 0,005$) als het contact in vrijetijdsverenigingen ($T(2299) = 3,482$; $p < ,001$) blijkt verder significant te verschillen van nul wanneer er wordt getoetst met een significantieniveau van 0,01. Het effect van contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt blijkt niet significant te zijn ($T(2299) = 2,308$; $p = 0,021$).

Met betrekking tot de te onderzoeken interacties, blijkt dat het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit een verzwakkende invloed heeft op het besproken hoofdverband. Dit geldt voor zowel contact in de buurt (Model 4.a; $B = -0,03$; $p = 0,230$), als contact op werk/school (Model 4.b.; $B = -0,03$; $p = 0,189$) en contact in vrijetijdsverenigingen (Model 4.c.; $B = -0,03$; $p = 0,271$). Dit betekent dat de positieve invloed van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit afneemt, naarmate een persoon meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op het werk/school en/of in vrijetijdverenigingen. Met andere woorden, het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk lijkt minder bij te dragen aan een positievere mening over mensen met een andere etniciteit voor mensen die contact hebben met mensen met een andere etniciteit in de drie geanalyseerde contexten. De mening van mensen die in één of meer van de drie contexten contact hebben met mensen met een andere etniciteit, wordt minder sterk positief beïnvloed door een meer etnisch heterogeen sociaal netwerk. De mate waarin contact met mensen met een andere etniciteit het hoofdverband beïnvloedt, is vergelijkbaar voor de drie contexten. De bevindingen met betrekking tot de veronderstelde interactie en de verschillen in sterkte van interactie-effect met betrekking tot de drie contexten, komen niet overeen met de besproken hypothese en zijn daarmee opvallend. Deze effecten zijn overigens niet significant ($T(2300) = -1,201$; $p = 0,230$; $T(2300) = -1,315$; $p = 0,189$; $T(2300) = -1,101$; $p = 0,271$).

Naast de te toetsen effecten zijn er nog een aantal bevindingen die opvallend en relevant blijken te zijn. Uit de bivariate analyse bleek eerder dat er verschillen bestaan tussen mensen met een Nederlandse, Turkse en Marokkaanse etniciteit. Dit blijkt ook uit de multiële regressieanalyse. Model 5 laat zien dat het, zoals al eerder was vastgesteld, de Marokkaanse respondenten zijn die gemiddeld de meest positieve mening blijken te hebben jegens mensen met een andere etniciteit ($B = 1,61$; $p < 0,001$). Ook Turkse respondenten hebben gemiddeld een positievere mening jegens mensen met een andere etniciteit dan Nederlandse respondenten ($B = 0,50$; $p = 0,147$), gecontroleerd voor de andere variabelen in het model.

Het verschil tussen Marokkaanse en Nederlandse respondenten wordt significant bevonden ($T(2294) = 4,415; p < 0,001$), wat betekent dat dit effect aannemelijk is in deze steekproef en dat er een aanwijzing is dat dit effect mogelijk ook in de populatie voorkomt. Dit geldt overigens niet voor het verschil tussen Turkse en Nederlandse respondenten ($T(2294) = 1,452; p = 0,147$), maar het verschil is wel relevant.

Een ander opvallend resultaat is dat de politiek/maatschappelijke opvatting van mensen invloed blijkt te hebben op de mening van mensen jegens mensen met een andere etniciteit ($B = -0,45; p < 0,001$). Uit deze resultaten blijkt dat een meer rechtse politiek/maatschappelijke opvatting leidt tot een minder positieve mening over mensen met een andere etniciteit. Een meer linkse opvatting leidt daarentegen juist toch een positievere mening. Op basis van de gestandaardiseerde coëfficiënten valt te concluderen dat de politiek/maatschappelijke opvatting de meest sterke invloed blijkt te hebben op de mening van mensen jegens mensen met een andere etniciteit, in vergelijking met de andere onderzochte effecten ($Beta = -0,192$). Het effect blijkt tevens significant te zijn ($T(2294) = -9,398; p < 0,001$).

Wat verder uit de analyse blijkt, is dat ook de opleiding van mensen invloed heeft: een hogere opleiding heeft een positieve invloed op de afhankelijke variabele ($B = 0,83; p < 0,001$). Dit betekent dat een hogere opleiding gemiddeld leidt tot een positievere mening van mensen jegens mensen met een andere etniciteit. Ook dit effect verschilt significant van nul ($T(2294) = 8,060; p < 0,001$). Uit nadere analyse blijkt dat daadwerkelijk elke hogere opleiding leidt tot een relatief positievere mening jegens mensen met een andere etniciteit. Mensen met een universitaire opleiding hebben, in vergelijking met mensen met een lagere opleiding, de meest positieve mening jegens mensen met een andere etniciteit ($Gemiddelde = 21,76$). Het verschil tussen mensen met een universitaire opleiding en mensen met een basisschool-, middelbare school en mbo-opleiding blijkt volgens een post-hoc analyse ook significant te zijn, op basis van de Tukey HSD procedure ($p < 0,001$). Het verschil tussen mensen met een hbo- en een universitaire opleiding is minder groot ($Vershil\ in\ gemiddelde = 1,21$) en wordt op basis van de Tukey HSD procedure niet significant bevonden ($p = 0,284$).

Uit de analyse blijkt ook dat leeftijd een negatieve invloed heeft op de afhankelijke variabele ($B = -0,03; p = 0,018$). Dit betekent dat een hogere leeftijd leidt tot een minder positieve mening jegens mensen met een andere etniciteit, ofwel dat oudere respondenten gemiddeld een minder positieve mening hebben jegens mensen met een andere etniciteit dan jongere respondenten. Dit effect is niet erg sterk en wordt ook niet significant bevonden bij een significantieniveau van 0,01 ($T(2294) = -2,370; p = 0,018$).

Geslacht en het percentage niet-westerse allochtonen in de buurt blijken ten slotte nauwelijks tot geen invloed te hebben op de mening van mensen jegens mensen met een andere etniciteit.

Sub-analyse: mediatie

Na het uitvoeren van de multiple lineaire regressieanalyse en het toetsen van de opgestelde hypothesen bestaat het vermoeden dat de veronderstelde interactie tussen het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk en het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten wellicht een mediatie betrof in plaats van een interactie. Dit vermoeden bestaat, omdat de verwachte positieve interactie tussen het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk en het hebben van (meer) contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten negatief is. Het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk draagt minder bij aan een positievere mening over mensen met een andere etniciteit voor groepen mensen die contact hebben met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten. Mogelijk komt dit doordat het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk er voor kan zorgen dat personen meer contact hebben met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten en hun mening op deze manier positief beïnvloed wordt. Het is aannemelijk dat het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk onder andere betekent dat een individu meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op werk en/of school en in vrijetijdsverenigingen, wat uiteindelijk zou resulteren in een positievere mening over mensen met een andere etniciteit. Zo is eerder uit onderzoek gebleken dat mensen in contact komen met leden van vrijetijdsverenigingen en lid worden van dezelfde vereniging, door middel van hun sociale netwerk (van den Berg et al., 2012). Daarnaast zouden gedeelde activiteiten met nieuwe mensen ook leiden tot het vormen van nieuwe vriendschappen.

Bovenstaande verwachtingen zouden betekenen dat het effect van het hebben van etnisch heterogeen sociaal netwerk mogelijk (gedeeltelijk) verloopt via het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten, in plaats van dat het contact met mensen met een andere etniciteit het effect van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk beïnvloedt. Om te onderzoeken of voorgenoemde mediatie inderdaad het geval is, is er een extra regressieanalyse uitgevoerd.

In deze extra regressieanalyse zijn er nieuwe modellen geschat. Er wordt in model 1 eerst opnieuw getoetst of de mate waarin mensen een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben invloed heeft op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit. Vervolgens zal in model twee, vier en zes getoetst worden of het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten ook invloed heeft op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit. Deze effecten zijn al eerder getoetst, maar zullen voor het overzicht nogmaals kort besproken worden om de mediatieanalyse op een correcte manier uit te voeren.

Na het onderzoeken van deze effecten, wordt er getoetst of het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk invloed heeft op het hebben van (meer) contact met mensen met een andere etniciteit in de drie contexten. Dit moet het geval zijn, wil er sprake zijn van een (gedeeltelijke) mediatie.

In de laatste stap van deze mediatieanalyse wordt er gekeken wat er gebeurt met het effect van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit, wanneer er gecontroleerd wordt voor het hebben van (meer) contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten. Als het effect van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk afneemt in vergelijking met wanneer er niet gecontroleerd wordt voor het hebben van (meer) contact in diverse contexten, is er sprake van een (gedeeltelijke) mediatie.

In tabel 4 en tabel 5 worden de resultaten van de mediatieanalyse weergegeven. Uit deze sub-analyse blijkt dat het effect van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk inderdaad mogelijk via het contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten loopt. Uit het eerste model in tabel 4 volgt dat het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk een positieve invloed heeft op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit, zoals ook al eerder was gebleken ($B = 1,17$; $p < 0,001$). Uit model twee, model vier en model zes blijkt ook opnieuw dat het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt ($B = 0,11$; $p < 0,001$), op werk en/of school ($B = 0,08$; $p < 0,001$) en in vrijetijdsverenigingen ($B = 0,10$; $p < 0,001$) een positieve invloed heeft op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit. Ofwel, contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten leidt tot een positievere mening over mensen met een andere etniciteit.

In tabel 5 worden drie modellen weergegeven, waarin getoetst is of het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk invloed heeft op het hebben van (meer) contact met mensen met een andere etniciteit in de drie contexten. Uit het eerste model blijkt dat een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk inderdaad een positieve invloed heeft op het contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt ($B = 2,54$; $p < 0,001$). Dit betekent dat een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk leidt tot meer contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt. Vergelijkbare resultaten zijn gevonden als het gaat om contact op werk en/of school en in vrijetijdsverenigingen. Zo blijkt uit de resultaten dat een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk leidt tot zowel meer contact met mensen met een andere etniciteit op werk en/of school ($B = 1,93$; $p < 0,001$) als meer contact met mensen met een andere etniciteit in vrijetijdsverenigingen ($B = 1,66$; $p < 0,001$).

Uit model drie, model vijf en model zeven in tabel 4, blijkt dat het effect van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk afneemt in vergelijking met het effect in model één, wanneer er gecontroleerd wordt voor contact met mensen met een andere etniciteit in één van de drie onderzochte contexten. Zo is het effect van het etnisch heterogene sociale netwerk in model 1 ($B = 1,17$; $p < 0,001$) afgenomen in model 3 ($B = 0,93$; $p < 0,001$) wanneer er gecontroleerd wordt voor contact in de buurt. Hetzelfde resultaat wordt gevonden in model vijf, wanneer gecontroleerd wordt voor contact op werk en/of school ($B = 1,03$; $p < 0,001$), en model zeven, wanneer gecontroleerd wordt voor contact in vrijetijdsverenigingen ($B = 1,00$; $p < 0,001$).

In model acht wordt de invloed van het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk gecontroleerd voor contact met mensen met een andere etniciteit in alle drie de bekeken contexten. Het effect van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk is hier, in vergelijking met voorgaande modellen, het minst sterk ($B = 0,88$; $p < 0,001$). Het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk zou nog steeds leiden tot een positievere mening over mensen met een andere etniciteit, maar dit effect is voor een gedeelte overgenomen door contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt ($B = 0,05$; $p = 0,013$), contact op werk en/of school ($B = 0,04$; $p = 0,005$) en contact in vrijetijdsverenigingen ($B = 0,06$; $p = 0,004$). Overigens zijn deze effecten niet erg sterk en heeft het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk nog steeds op zichzelf een significant effect op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit ($T(2304) = 5,256$; $p < 0,001$).

Uit deze mediatieanalyse blijkt dat het effect van het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk inderdaad gedeeltelijk verloopt via het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op werk en/of school en in vrijetijdsverenigingen.

Tabel 3. Parameters multipele regressie analyse met de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit als afhankelijke variabele (N = 2307)

	Model 1		Model 2		Model 3.a.		Model 4.a.		Model 3.b.		Model 4.b.		Model 3.c.		Model 4.c.		Model 5		VIF**	
	b (SE)	p	b (SE)	p	B (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p		
Constante	19,88 (0,71)	<,001	19,97 (0,71)	<,001	19,79 (0,71)	<,001	19,88 (0,71)	<,001	19,79 (0,71)	<,001	19,86 (0,71)	<,001	19,76 (0,71)	<,001	19,84 (0,71)	<,001	19,78 (0,72)	<,001		
Leeftijd	-0,03 (0,01)	,003	-0,03 (0,01)	,004	-0,03 (0,01)	,013	-0,03 (0,01)	,012	-0,03 (0,01)	,010	-0,03 (0,01)	,009	-0,03 (0,01)	,011	-0,03 (0,01)	,010	-0,03 (0,01)	,018		
Geslacht	-0,13 (0,20)	,515	-0,14 (0,20)	,468	-0,10 (0,20)	,606	-0,11 (0,20)	,594	-0,07 (0,20)	,741	-0,06 (0,20)	,753	-0,04 (0,20)	,827	-0,05 (0,20)	,822	-0,002 (0,20)	,992	1,05	
Opvatting	0,47 (0,05)	<,001	-0,46 (0,05)	<,001	-0,45 (0,05)	<,001	-0,45 (0,05)	<,001	-0,45 (0,05)	<,001	-0,45 (0,05)	<,001	-0,46 (0,05)	<,001	-0,46 (0,05)	<,001	-0,45 (0,05)	<,001	1,09	
% niet-west	-0,004 (0,01)	,612	-0,001 (0,01)	,866	-0,004 (0,01)	,600	-0,004 (0,01)	,618	-0,003 (0,01)	,683	-0,003 (0,01)	,683	-0,004 (0,01)	,640	-0,004 (0,01)	,607	-0,005 (0,01)	,510	1,50	
Opleiding	0,86 (0,10)	<,001	0,84 (0,10)	<,001	0,85 (0,10)	<,001	0,84 (0,10)	<,001	0,83 (0,10)	<,001	0,82 (0,10)	<,001	0,84 (0,10)	<,001	0,84 (0,10)	<,001	0,83 (0,10)	<,001	1,03	
Marokkaans	2,37 (0,32)	<,001	2,05 (0,34)	<,001	1,79 (0,36)	<,001	1,74 (0,36)	<,001	1,90 (0,35)	<,001	1,89 (0,35)	<,001	1,78 (0,35)	<,001	1,74 (0,35)	<,001	1,61 (0,36)	<,001	1,78	
Turks	1,19 (0,30)	<,001	0,85 (0,33)	,009	0,62 (0,34)	,070	0,57 (0,34)	,099	0,70 (0,33)	,035	0,66 (0,33)	,046	0,70 (0,34)	,033	0,67 (0,33)	,044	0,50 (0,35)	,147	1,66	
Etn Netw			0,49 (0,18)	,006	0,48 (0,18)	,007	0,62 (0,21)	,003	0,48 (0,18)	,007	0,55 (0,20)	,007	0,47 (0,18)	,008	0,55 (0,20)	<,001	0,66 (0,22)	,002	1,99	
Cont Buurt					0,04 (0,02)	,021	0,04 (0,02)	,026									0,01 (0,02)	,594	1,92	
Netw*Buur									-0,03 (0,03)	,230							-0,02 (0,03)	,565	2,00	
Cont WS									0,04 (0,01)	,005		0,04 (0,01)	,006				0,02 (0,01)	,116	1,37	
Netw*WS											-0,03 (0,02)	,189					-0,02 (0,02)	,341	1,59	
Cont Vrij													0,06 (0,02)	<,001	0,06 (0,02)	<,001	0,05 (0,02)	,011	1,46	
Netw*Vrij															-0,03 (0,02)	,271	-0,01 (0,03)	,630	1,52	
R ² _{adjusted}	,108		,110		,112		,112		,113		,113		,115		,115		,115		0,115	
R ²	0,110		0,113		0,115		0,116		0,117		0,117		0,118		0,119		0,121		0,121	
F-change*	40,828		7,651		5,327		1,444		8,041		1,729		12,123		1,213		22,506		22,506	
P-waarde	<,001		,006		,021		,230		,005		,189		<,001		,271		<,001		<,001	

* F-change model 1 t.o.v. model 0, model 2 t.o.v. model 1, model 3.a. t.o.v. model 2, model 4.a. t.o.v. model 3.a., model 3.b. t.o.v. model 2, model 4.b. t.o.v. model 3.b., model 3.c. t.o.v. model 2, model 4.c. t.o.v. model 3.c. en model 5 ten opzichte van een leeg model. ** Vif-waarden zijn berekend over model 5.

Tabel 4. Parameters multiële regressie analyse; sub-analyse mediatie met mening over mensen met een andere etniciteit als afhankelijke variabele en Etnisch Netwerk, Contact Buurt, Contact Werk/School en Contact Vrijetijd als onafhankelijke variabelen.

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4		Model 5		Model 6		Model 7		Model 8	
	b (SE)	p	b (SE)	p	B (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p
Constante	19,37 (0,11)	<,001	18,41 (0,19)	<,001	18,43 (0,19)	<,001	18,43 (0,21)	<,001	18,38 (0,21)	<,001	18,68 (0,17)	<,001	18,61 (0,17)	<,001	17,93 (0,23)	<,001
Etnisch Netwerk	1,17 (0,17)	<,001			0,93 (0,17)	<,001			1,03 (0,17)	,010			1,00 (0,17)	<,001	0,88 (0,17)	<,001
Contact buurt			0,11 (0,02)	<,001	0,09 (0,02)	<,001									0,05 (0,02)	0,013
Contact Wrk/Sch.							0,08 (0,01)	<,001	0,07 (0,01)	<,001					0,04 (0,01)	0,005
Contact Vrijetijd											0,12 (0,02)	<,001	0,10 (0,12)	<,001	0,06 (0,02)	0,004
R ² _{adjusted}	0,021		0,023		0,036		0,018		0,034		0,020		0,035		0,043	
R ²	0,021		0,024		0,037		0,018		0,035		0,021		0,036		0,045	

Tabel 5. Parameters mediatie-analyse, met elk een verschillende afhankelijke variabele

	Model 1*		Model 2**		Model 3**	
	b (SE)	p	b (SE)	p	B (SE)	p
Constante	10,114 (0,15)	<,001	13,88 (0,18)	<,001	7,70 (0,13)	<,001
Etnisch Netwerk	2,54 (0,22)	<,001	1,93 (0,27)	<,001	1,66 (0,20)	<,001
R ² _{adjusted}	0,053		0,021		0,027	
R ²	0,054		0,021		0,028	

*Contact in de buurt als afhankelijke variabele; **Contact op werk en/of school als afhankelijke variabele; ***Contact in vrijetijdsverenigingen als afhankelijke variabele

Conclusie en Discussie

In dit hoofdstuk worden de conclusies van het uitgevoerde onderzoek besproken. De gevonden resultaten worden in een bredere context geplaatst en de bijdrage van het onderzoek aan de bestaande kennis wordt besproken. Er zal daarnaast ook kritisch gereflecteerd worden op het uitgevoerde onderzoek en wordt er ingegaan op de beperkingen van het onderzoek.

Conclusie

De Nederlandse samenleving is multi-etnisch, wat betekent dat er mensen van verschillende etniciteit met elkaar samenleven (Meulenberg, 2017). Dit heeft tot gevolg dat men in contact kan komen te staan met mensen met een andere etniciteit en dat deze mensen met een andere etniciteit ook deel uit kunnen maken van de sociale netwerken van mensen. Het doel van dit onderzoek was om te achterhalen wat voor invloed een etnisch heterogeen sociaal netwerk kan hebben op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit. Daarnaast is er gekeken of contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten mogelijk invloed heeft op dat verband. De volgende onderzoeksvraag stond centraal: *“Wat is de invloed van etnisch heterogene sociale netwerken op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit, en wat voor invloed heeft contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten (de buurt, school/werk, verenigingen) mogelijk op deze relatie?”*

Het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk

Voorafgaand aan de statistische analyses is er een literatuuronderzoek uitgevoerd, waaruit twee hypothesen geformuleerd zijn. De eerste hypothese veronderstelde dat *een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk zorgt voor een positieve(re) mening over mensen met een andere etniciteit*. Deze hypothese volgde uit de contact hypothese van Allport, welke veronderstelt dat als contact plaatsvindt onder gunstige omstandigheden tussen leden van verschillende etnische groepen, dit bij kan dragen aan een positievere mening over mensen met een andere etniciteit (Nieuwenhuis & Shen, 2021; Pettigrew, 2021; Miller et al., 2004). Uit de resultaten is gebleken dat een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk inderdaad zorgt voor een positievere mening van mensen over mensen met een andere etniciteit. Er is echter gebleken dat er van de betrokken respondenten maar weinig respondenten zijn die daadwerkelijk een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben. Van de 2309 betrokken respondenten gaven 300 respondenten aan een etnisch heterogeen sociaal netwerk te hebben. Toch kan zo'n etnisch heterogeen sociaal netwerk dus tot een positievere mening over mensen met een andere etniciteit leiden. Deze bevinding is in overeenstemming met de opgestelde hypothese en de contact hypothese van Allport. Daarnaast komt deze conclusie ook overeen met eerder Nederlands onderzoek (e.g. Savelkoul et al.,

2011; Vedder et al, 2016; Vedder et al., 2017). Toekomstig beleid zou zich kunnen richten op het faciliteren van positief contact tussen mensen met een verschillende etniciteit, wat uiteindelijk zou kunnen leiden tot vriendschappen en (meer) etnisch heterogene sociale netwerken. Er zal later nog specifiek worden ingegaan op het faciliteren van positief contact.

Het hebben van (meer) contact met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten

De tweede hypothese van dit onderzoek beschreef een interactie-effect tussen het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit in verschillende contexten en het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk. Deze hypothese was mede gebaseerd op de veronderstelling dat een context positief contact beter kan faciliteren, naarmate deze context in hogere mate voldoet aan de vier voorwaarden zoals Gordon Allport deze geformuleerd heeft (Pettigrew, 1998; Pettigrew, 2021; Zie theoretisch kader, p. 8-13). De tweede hypothese van dit onderzoek is als volgt geformuleerd: *contact in de context van de buurt, vrijetijdsverenigingen en werk/school zal naar verwachting een positieve invloed hebben op de relatie tussen het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk en de mening over mensen met een andere etniciteit. De verwachting is dat contact met mensen met een andere etniciteit in de context van werk/school de meest versterkende invloed heeft op het veronderstelde hoofdeffect, gevolgd door contact in vrijetijdverenigingen en ten slotte contact in de buurt.*

Uit de resultaten is gebleken dat de respondenten over het algemeen niet opvallend veel contact hebben met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op werk en/of school en in vrijetijdsverenigingen, maar dat er wel in enige mate sprake is van contact tussen mensen van een verschillende etniciteit in deze drie contexten. Contact tussen mensen met een verschillende etniciteit komt gemiddeld het meest voor op werk en/of school, in vergelijking met contact in de buurt en in vrijetijdsverenigingen. Uit de resultaten is gebleken dat contact met mensen met een andere etniciteit in één van de drie contexten op zichzelf leidde tot een positievere mening jegens mensen met een andere etniciteit. Het contact met mensen met een andere etniciteit in de context van vrijetijdsverenigingen heeft de sterkst positieve invloed, in vergelijking met contact in de buurt en contact op werk en/of school. Er wordt daarom geconcludeerd dat het hebben van meer contact met mensen met een andere etniciteit in zowel de buurt, als op werk en/of school en in vrijetijdsverenigingen leidt tot een positievere mening over mensen met een andere etniciteit, waarbij een vrijetijdsvereniging het positieve contact tussen mensen met een verschillende etniciteit het best kan faciliteren. Voorheen was er in Nederland nog weinig tot niets bekend over de mate waarin contexten mogelijk een rol spelen bij het faciliteren van positief contact. Bovengenoemde conclusies kunnen bijdragen aan het beter faciliteren van positief contact tussen mensen met een verschillende etniciteit. Zo kan er bijvoorbeeld ingezet worden op etnische diversiteit binnen de drie contexten, waardoor de kans dat mensen met een verschillende etniciteit met elkaar in contact komen onder gunstige omstandigheden toeneemt. Dit kan resulteren in positievere meningen

over mensen met een andere etniciteit, wat bijdraagt aan het bestrijden van maatschappelijke problemen rondom thema's als samenleven, immigratie en integratie.

Het faciliteren van positief contact zou dus bijdragen aan het ontwikkelen van positievere mening. Op zichzelf zou positief contact al positief bijdragen, maar eerder werd ook al gesteld dat dit contact kan leiden tot (meer) etnisch heterogene sociale netwerken en daarmee ook tot positievere meningen over mensen met een ander etniciteit. Er volgen nu enkele suggesties voor het faciliteren van dit positieve contact en het stimuleren van etnische diversiteit in de drie onderzochte contexten. Ten eerste zouden werkgevers hun bedrijven en daarmee de werkomgeving etnisch diverser kunnen maken, door bijvoorbeeld nieuw personeel te werven via de netwerken van hun eigen etnisch-diverse werknemers (Ministerie van Algemene zaken, 2022). Daarnaast zouden managers en werknemers beter getraind kunnen worden, zodat zij de kwaliteiten van etnische diversiteit herkennen en beter in kunnen zetten. Dit zou een positievere context op het werk kunnen creëren, waardoor de kansen tot positief contact toenemen. Ten tweede kan er ook ingezet worden op positief contact in de buurt, door laagdrempelig contact uit te lokken op locaties als kinderboerderijen, speeltuinen of een wijkbibliotheek (Binnendijk, 2021). Ook zou het bieden van een gemeenschappelijk doel, zoals buurtpreventie, kunnen bijdragen aan het faciliteren van positief contact. Ten derde kan positief contact tussen mensen met een verschillende etniciteit ook gestimuleerd worden in vrijetijdsverenigingen. Het contact in vrijetijdsverenigingen heeft in vergelijking met contact op werk en/of school en in de buurt de meest positieve invloed, ook al is het verschil dan klein. Een eerste stap in de goede richting zou zijn om verenigingen te helpen om meer mensen met een verschillende etniciteit te werven. Het Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Federatie (NOCNSF) (2022) stelt bijvoorbeeld 850 euro beschikbaar aan een sportvereniging om in te zetten op diversiteit en inclusie. Dergelijke financiële steun kan gebruikt worden om nieuwe leden te binden aan een club of om samen te werken met een organisatie uit de buurt. Het beschikbaar stellen van zo'n budget zou ook kunnen helpen bij het stimuleren van etnische diversiteit binnen andere verenigingen. Op deze manier wordt een vereniging etnisch diverser, wordt er ingezet op meer verbondenheid en wordt positief contact beter gefaciliteerd.

Verder is gebleken dat contact met mensen met een andere etniciteit in de drie contexten de positieve invloed van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit verzwakt. Voor mensen die (meer) contact hebben met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op werk en/of school en/of in vrijetijdsverenigingen levert het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk een minder grote bijdrage aan een positievere mening over mensen met een andere etniciteit. Overigens blijft de positieve invloed van het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk voor mensen die contact hebben met mensen met een andere etniciteit in diverse contexten wel bestaan. Het contact in de drie onderzochte contexten beïnvloedt het hoofdverband elk in dezelfde mate. De beschreven bevindingen zijn echter niet sterk en ook niet

significant. Deze resultaten komen ook niet overeen met de veronderstelde hypothese, wat als opvallend kan worden gezien.

Nadat bovengenoemd resultaat gevonden werd, ontstond het vermoeden dat er sprake zou kunnen zijn van een mediërende in plaats van een interacterende relatie. Dit zou betekenen dat de positieve invloed van het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk (gedeeltelijk) via het contact met mensen met een andere etniciteit in de drie contexten zou verlopen. Na een tweede regressieanalyse te hebben uitgevoerd, blijkt dat er inderdaad sprake is van een gedeeltelijke mediatie. Dit betekent dat het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk onder andere via het contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op het werk en/of op school en in vrijetijdsverenigingen zou kunnen leiden tot een positievere mening over mensen met een andere etniciteit. Deze effecten werden ook significant bevonden. Er is voorafgaand aan dit onderzoek geen uitvoerig literatuuronderzoek gedaan naar een mogelijke mediatie en om deze reden is het onduidelijk of de huidige bevinding een toevoeging aan de bestaande kennis en literatuur betreft, of dat de bevinding bestaande kennis bevestigt of juist ontkent. In maatschappelijk opzicht is nu in ieder geval een gedeeltelijke verklaring gevonden voor hoe het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk bij kan dragen aan een positievere mening over mensen met een andere etniciteit.

Toekomstig onderzoek zou zich nog explicieter op deze mediërende relatie kunnen richten om beter inzicht te krijgen in hoe deze relatie in elkaar steekt. Zo zou toekomstig onderzoek kunnen achterhalen of het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk leidt tot contact met mensen van het eigen etnisch heterogene sociale netwerk in diverse contexten, of dat het leidt tot meer contact met mensen die (nog) geen onderdeel uitmaken van het sociale netwerk.

Verschillen tussen groepen

Een andere bevinding uit het onderzoek is dat er sprake is van verschillen tussen Nederlandse, Turkse en Marokkaanse respondenten als het gaat om hun mening jegens mensen met een andere etniciteit. Nederlandse respondenten bleken gemiddeld de minst positieve mening te hebben over mensen met een andere etniciteit, gevolgd door Turkse en ten slotte Marokkaanse respondenten. Daarnaast bleken Nederlandse respondenten in vergelijking met Turkse en Marokkaanse respondenten het minst vaak etnisch heterogene sociale netwerken te hebben. Ook contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op werk en/of school en in vrijetijdsverenigingen bleek het minst voor te komen onder de Nederlandse respondenten. Wellicht zou beleid zich specifiek kunnen richten op mensen met een Nederlandse etniciteit als het gaat om het faciliteren van positief contact tussen mensen met een verschillende etniciteit en het verbeteren van de verhoudingen rondom mensen met een verschillende etniciteit. Het faciliteren van positief contact tussen mensen met een Nederlandse en niet-Nederlandse

etniciteit kan bijdragen aan het ontwikkelen van positievere meningen van mensen met een Nederlandse etniciteit over mensen met een niet-Nederlandse etniciteit. Dit zou kunnen bijdragen aan het verminderen van gevoelens van vervreemding en wantrouwen, die door een steeds grotere groep Nederlanders gerapporteerd worden.

Verder bleek dat opleiding en de politiek-maatschappelijke oriëntatie van mensen invloed hebben op de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit. Een meer rechtse politiek-maatschappelijke oriëntatie en een hogere opleiding zouden gemiddeld leiden tot een positievere mening van mensen over mensen met een andere etniciteit, wat overeenstemt met bevindingen uit eerder onderzoek (Miller et al., 2004; de Jong et al., 1989; Kuppens et al., 2018). Mensen van een hogere leeftijd zouden ten slotte een negatievere mening hebben over mensen met een andere etniciteit, in vergelijking met mensen van een lagere leeftijd. Ook deze bevindingen bieden handvatten voor meer specifiek gericht beleid omtrent het faciliteren van positief contact tussen mensen met een verschillende etniciteit en het verbeteren van de meningen over mensen met een andere etniciteit. Zo kan beleid zich specifiek richten op mensen van een hogere leeftijd, mensen met een lager opleidingsniveau en mensen met een meer linkse oriëntatie.

Discussie

Het huidige onderzoek kent sterke en wat zwakkere punten. Er is ten eerste een selectie gemaakt in de respondenten met betrekking tot etniciteit en het aantal valide antwoorden dat opgegeven is. Er is enkel gewerkt met respondenten die een Nederlandse, Marokkaanse of Turkse etniciteit opgegeven hebben en op alle betrokken variabelen een valide antwoord gegeven hebben. Na de selectie in deze data bleek dat het aantal respondenten met een Marokkaanse of Turkse etniciteit beduidend lager was dan het aantal Nederlandse respondenten, omdat respondenten met een Marokkaanse of Turkse etniciteit vaker niet participeerden in de tweede wave van de dataverzameling. Dit heeft mogelijk geleid tot vertekende resultaten, omdat juist deze respondenten vaker een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben in vergelijking met mensen met een Nederlandse etniciteit en gemiddeld ook meer contact hebben met mensen met een andere etniciteit. Daarnaast zou deze selectie kunnen betekenen dat er minder betrouwbare uitspraken gedaan kunnen worden over mensen met een Marokkaanse of Turkse etniciteit, omdat het aantal betrokken respondenten met deze etniciteit lager was. Toekomstig onderzoek zou zich kunnen richten op het werven van meer respondenten met een Turkse of Marokkaanse etniciteit, om mogelijk nog meer en beter inzicht te verkrijgen in de onderzochte relaties.

De selectie in de data heeft overigens ook voordelen, voornamelijk met betrekking tot de betrouwbaarheid van de causale uitspraken. Er is namelijk gekozen om ook te werken met variabelen afkomstig uit de tweede wave, zodat de causale uitspraken betrouwbaarder zijn. De geanalyseerde data is afkomstig van een longitudinaal onderzoek, wat een onderzoeker beter in staat stelt om de volgorde

van gebeurtenissen vast te stellen. Hierdoor kan meer inzicht verkregen worden in causale relaties. De afhankelijke variabele van dit onderzoek – de mening van mensen over mensen met een andere etniciteit – is afkomstig uit de tweede wave van de dataverzameling, terwijl de onafhankelijke variabele – de mate waarin respondenten een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben – afkomstig was uit wave 1. Het veronderstelde gevolg volgt dus de veronderstelde oorzaak op, wat betekent dat er wordt voldaan aan de voorwaarde van de logische tijdsvolgorde voor het kunnen veronderstellen van een causale relatie..

Een andere beperking van het huidige onderzoek betreft het punt dat de geanalyseerde data niet voldoet aan de voorwaarden voor het uitvoeren van een lineaire regressieanalyse. Dit maakt dat de resultaten mogelijk vertekend zijn en dat de getrokken conclusies minder betrouwbaar zijn, dan wanneer er wel aan deze voorwaarden wordt voldaan. Eerder is al gebleken dat er sprake was van een tweedeling in de data en dit is waarschijnlijk de oorzaak van het schenden van de voorwaarden voor het uitvoeren van een lineaire regressie. De tweedeling had enkel betrekking op de mening van Nederlandse respondenten over mensen met een andere etniciteit. Er was duidelijk sprake van twee groepen. Na uitvoerige analyses is niet duidelijk geworden waar deze tweedeling vandaan komt. Toekomstig onderzoek zou dit wellicht wel kunnen achterhalen.

Een andere beperking van dit onderzoek betreft het feit dat er gebruik is gemaakt van geconstrueerde variabelen. Voor het uitvoeren van de statistische analyses, het toetsen van de hypothesen en het beantwoorden van de onderzoeksvraag is gebruik gemaakt van het NELLS panel. Dit is een bestaande dataset die veel informatie en mogelijkheden biedt, maar welke niet altijd de directe informatie bood die noodzakelijk was voor het toetsen van de opgestelde hypothesen en het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Zo bestond er in de ruwe dataset bijvoorbeeld geen item die een directe indicatie gaf van de mate waarin mensen een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben. Om deze reden is getracht om met de beschikbare data schalen te construeren die hier wel een indicatie van geven. Een meer directe indicatie had mogelijk meer valide resultaten opgeleverd, omdat dan op meer directe wijze gemeten wordt wat gemeten had moeten worden. Een hogere score op de geconstrueerde *Etnisch Netwerk* variabele betekende dat de betreffende respondent meer mensen op heeft gegeven van een andere etniciteit, als onderdeel uitmakend van diens sociale netwerk. Er is hierbij geen onderscheid gemaakt tussen bijvoorbeeld Turkse respondenten die vijf Marokkaanse individuen hebben opgegeven als deel uitmakend van hun sociale netwerk, en Turkse respondenten die wellicht Marokkaanse, Nederlandse en Surinaamse individuen hebben opgegeven, terwijl laatstgenoemde wellicht als meer etnisch heterogeen opgevat kan worden dan de eerstgenoemde. Toekomstig onderzoek zou meer directe vragen kunnen stellen met betrekking tot de sociale netwerken van respondenten en de mate waarin deze etnisch heterogeen zijn, zodat er wellicht een nog duidelijker beeld geschetst kan worden.

Ondanks de beschreven kritische punten omtrent het uitgevoerde onderzoek, kan dit onderzoek wel degelijk een bijdrage leveren aan het maatschappelijke debat over de maatschappelijke problemen met

betrekking tot thema's als samenleven, immigratie en integratie. Al eerder werd vastgesteld dat autochtonen in Nederland gevoelens van vervreemding en verlies van identiteit ervaren (SCP, 2015; Smeeker & Mulder, 2016). Er heerst onder hen steeds meer een gevoel van wantrouwen, terwijl meer sociaal vertrouwen en tolerantie juist bevorderlijk zouden zijn voor het functioneren van de Nederlandse samenleving. Eerder onderzoek op Nederlandse bodem heeft zich al gericht op de relatie tussen het contact met mensen met een andere etniciteit en de houding van mensen tegenover andere etnische groepen. Het huidige onderzoek heeft aan dit bestaande onderzoek bijgedragen door te bevestigen dat zowel een meer etnisch heterogeen sociaal netwerk als het hebben van contact met mensen met een andere etniciteit gemiddeld leidt tot een positievere mening over mensen met een andere etniciteit. Dit is belangrijk, omdat naarmate meer onderzoeken hetzelfde aantonen, de bevinding sterker wetenschappelijk en empirisch onderbouwd is.

Waar het in het bestaande onderzoek nog aan ontbrak, was meer inzicht in de contexten waarin dit contact tussen mensen van een verschillende etniciteit kan plaatsvinden. Het huidige onderzoek heeft in dat opzicht bijgedragen aan het bestaande onderzoek, door specifiek te kijken naar contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt, op werk en/of school en in vrijetijdsverenigingen.

Tot slot

Nederland moet gaan zorgen dat mensen weer meer met elkaar in contact komen, ook al hebben niet alle Nederlanders dezelfde etniciteit. Nederlanders moeten open staan voor nieuwe contacten, nieuwe kennis en nieuwe positieve ervaringen. Dan gaat men inzien dat niet elke Nederlander met een niet-westerse achtergrond een bedreiging vormt, dat niet elke Nederlander met een niet-westerse achtergrond het wantrouwen verdient. Een toekomst waarin elke Nederlander positief contact kan onderhouden met een andere Nederlander en een positieve mening over andere Nederlanders heeft, ongeacht de etnische achtergronden van de betrokken personen, zal er een stuk rooskleuriger uit zien dan wanneer er sprake is van wantrouwen en angst. Laten we ons inzetten voor een beter functioneren van onze mooie multi-etnische samenleving.

Literatuur

Batson, C. D., Polycarpou, M. P., Harmon-Jones, E., Imhoff, H. J., Mitchener, E. C., Bednar, L. L., Klein, T. R., & Highberger, L. (1997). Empathy and attitudes: can feeling for a member of a stigmatized group improve feelings toward the group? *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(1), 105–18. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.72.1.105>

Borgatti, S. P., Everett, M. G., & Johnson, J. C. (2018). *Analyzing social networks* (2nd ed.). SAGE Publications.

Brake, J., & Misener, K. (2020). "it's a ripple effect": the role of intergroup contact within an inner-city youth sport for development and peace program. *Managing Sport and Leisure*, 25(3), 203–219. <http://dx.doi.org/10.1080/23750472.2019.1657783>

Broad, G.M., Gonzalez, C. & Ball-Rokeach, S.J. (2014). Intergroup relations in South Los Angeles – Combining communication infrastructure and contact hypothesis approaches. *International Journal of Intercultural Relations*, 36(38), 47-59. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijintrel.2013.06.001>

Bubritzki, S., van Tubergen, F., Weesie, J., & Smith, S. (2018). Ethnic composition of the school class and interethnic attitudes : a multi-group perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(3). <http://dx.doi.org/10.1080/1369183X.2017.1322501>

Cundiff, N., & Komaraju, M. (2008). Gender differences in ethnocultural empathy and attitudes toward men and women in authority. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 15(1), 5–15. <http://dx.doi.org/10.1177/1548051808318000>

de Graaf, P. M., Kalmijn, M., Kraaykamp, G. & Monden, C. W. S. (2011). *Design and content of the Netherlands Longitudinal Lifecourse Study – NELSS first wave*.

de Jong, W., de, Masson, C. N., & Verkuyten, M. (1989). Waarom wel of geen positieve actie: de houding van de Nederlandse bevolking. *Sociologische Gids*, 36(6). 398-412. Verkregen van <https://ugp.rug.nl/sogi/article/view/20101>.

Dekker, P., van Houwelingen, P. & van der Meer, T. (2015). *Continu Onderzoek Burgerperspectieven – 2015*. Sociaal Cultureel Planbureau, Den Haag, ISBN - 978 90 377 0759 5.

Ekici, H., İbanoğlu Ece, Öztürk Hatice, Yıldırım, K., Melemez, S., Uçak Emine, & Öztürk Mehmet Ata. (2021). Sports for improving intergroup relations among adolescents: an intervention study in turkey. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 27(2), 309–313. <https://doi.org/10.1037/pac0000490>

Fiori, K. L. (2019). Social Networks. In J. J. Ponzetti, Jr. (Ed.), *Macmillan Encyclopedia of Families, Marriages, and Intimate Relationships* (Vol. 2, pp. 834-837). Macmillan Reference USA. <https://link.gale.com/apps/doc/CX7751500283/GVRL?u=groning&sid=bookmark-GVRL&xid=4a6ebcf3>

Gijsberts, M., van der Meer, T., & Dagevos, J. (2012). 'hunkering down' in multi-ethnic neighbourhoods? the effects of ethnic diversity on dimensions of social cohesion. *European Sociological Review*, 28(4), 527–537. <http://dx.doi.org/10.1093/esr/jcr022>

Gouweleeuw, J. & Harmsen, C. (2004). Allochtonen aan het werk. CBS Bevolkingstrends, 4^e kwartaal 2004, 75-84.

Hendrix, H. (2018). *Praktijkboek sociologie* (Veertiende druk). Boom.

Huijts, T., Sluiter, R., Scheepers, P., & Kraaykamp, G. (2014). Ethnic diversity and personal contacts at work and at school in the netherlands: a comparison of natives and ethnic minorities. *Journal of International Migration and Integration*, 15(2), 277–298. <https://doi.org/10.1007/s12134-013-0286-4>

Karsten, L. (1998). Growing up in Amsterdam: differentiation and segregation in children's daily lives. *Urban Studies*, 35(3), 565–581. <http://dx.doi.org/10.1080/0042098984916>

Kim, J. (2012). Exploring the experience of intergroup contact and the value of recreation activities in facilitating positive intergroup interactions of immigrants. *Leisure Sciences*, 34(1), 72–87. <https://doi.org/10.1080/01490400.2012.633856>

Kokkonen, A., Esaiasson, P., & Gilljam, M. (2015). Diverse workplaces and interethnic friendship formation-a multilevel comparison across 21 oecd countries. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(2), 284–305. <http://dx.doi.org/10.1080/1369183X.2014.902300>

Kuppens, T., Spears, R., Manstead, A. S. R., Spruyt, B., & Easterbrook, M. J. (2018). Educationism and the irony of meritocracy: negative attitudes of higher educated people towards the less educated. *Journal of Experimental Social Psychology*, 76, 429–447. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jesp.2017.11.001>

Langenberg, H. & Lautenbach, H. (2007a). Beroepsniveau niet-westerse allochtonen lager. *CBS Sociaaleconomische trends 2007*, 1, 36-45.

Langenberg, H., & Lautenbach, H. (2007b). Beroepsniveau niet-westerse allochtonen lager. *Sociaaleconomische trends 2007*, 1, 37-45.

Lessard, L. M., Kogachi, K., & Juvonen, J. (2019). Quality and stability of cross-ethnic friendships: effects of classroom diversity and out-of-school contact. *Journal of Youth and Adolescence : A Multidisciplinary Research Publication*, 48(3), 554–566. <https://doi.org/10.1007/s10964-018-0964-9>

Matejskova, T., & Leitner, H. (2011). Urban encounters with difference: the contact hypothesis and immigrant integration projects in eastern berlin. *Social & Cultural Geography*, 12(7), 717–741. <https://doi.org/10.1080/14649365.2011.610234>

Meulenberg, M. (2017). *Multi-etnische samenleving*. Ensie.nl. Geraadpleegd op 6 maart 2022, van <https://www.ensie.nl/martin-meulenberg/multi-etnische>

Miller, D. A., Smith, E. R., & Mackie, D. M. (2004). Effects of intergroup contact and political predispositions on prejudice: role of intergroup emotions. *Group Processes & Intergroup Relations*, 7(3), 221–237. <http://dx.doi.org/10.1177/1368430204046109>

Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse Sport Federatie. (2022, 10 mei). *Aan de slag met diversiteit en inclusie bij je sportclub? Vraag budget aan! - NOCNSF*. nocnsf.nl. Geraadpleegd op 5 juni 2022, van <https://nocnsf.nl/nieuws/2022/05/aan-de-slag-met-diversiteit-en-inclusie-bij-je-sportclub-vraag-budget-aan>

Nieuwenhuis, J. & Shen, X. (2021). The Effect of Meeting Opportunities on Local Urban Residents' Prejudice against Migrant Children in China. *SoxArXiv*, <https://doi.org/10.31235/osf.io/q4pg7>.

Page-Gould, E., Mendoza-Denton, R., & Tropp, L. R. (2008). With a little help from my cross-group friend: reducing anxiety in intergroup contexts through cross-group friendship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(5), 1080–94. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.95.5.1080>

Pescosolido, B. A. (2006). The Sociology of Social Networks. In C. D. Bryant & D. L. Peck (Eds.), *21st Century Reference Series. 21st Century Sociology: A Reference Handbook* (Vol. 1, pp. 208–217). SAGE Publications. <https://link.gale.com/apps/doc/CX3470100032/GVRL?u=groning&sid=bookmark-GVRL&xid=031bd65b>

Pettigrew, T. F. (1997). Generalized intergroup contact effects on prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(2), 173–185. <https://doi.org/10.1177/0146167297232006>

Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual Review of Psychology*, 49(1), 65–85. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.49.1.65>

Pettigrew, T. F. (2016). In pursuit of three theories: authoritarianism, relative deprivation, and intergroup contact. *Annual Review of Psychology*, 67(1), 1–21. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-122414-033327>

Pettigrew, T. F. (2021). Advancing intergroup contact theory: comments on the issue's articles. *Journal of Social Issues*, 77(1), 258–273. <https://doi.org/10.1111/josi.12423>

Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2008). How does intergroup contact reduce prejudice? meta-analytic tests of three mediators. *European Journal of Social Psychology*, 38(6), 922–934. <https://doi.org/10.1002/ejsp.504>

Pulinx, R. (2016). Sociale netwerken en inburgering: Een explorerend onderzoek naar het zichtbaar maken van de sociale netwerken van nieuwkomers. *Steunpunt Inburgering en Integratie*.

Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: america's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 65–65. <http://dx.doi.org/10.1353/jod.1995.0002>

Rydgren, J., Sofi, D., & Hallsten, M. (2013). Interethnic friendship, trust, and tolerance: findings from two north iraqi cities. *American Journal of Sociology*, 118(6), 1650–1694. <https://doi.org/10.1086/669854>

Savelkoul, M., Scheepers, P., Tolsma, J., & Hagendoorn, L. (2011). Anti-muslim attitudes in the netherlands: tests of contradictory hypotheses derived from ethnic competition theory and intergroup contact theory. *European Sociological Review*, 27(6). <https://doi.org/10.1093/esr/jcq035>

Schaafsma, J. (2008). Interethnic relations at work: examining ethnic minority and majority members' experiences in the netherlands. *International Journal of Intercultural Relations*, 32(5), 453–465. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2008.06.004>

Smeekes, A. & Mulder, L. (2016). *Verliesgevoelens in relatie tot de multi-etnische samenleving onder autochtone Nederlanders* (Working Paper No. 22). Verkregen van Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, ISBN - 978-94-90186-31-9

Tolsma, J., Kraaykamp, G., de Graaf, G.P., Kalmijn, M. & Monden, C.W.S. (2014). *The Netherlands Longitudinal Lifecourse Study* (NELLS, Panel). Radboud University Nijmegen, Tilburg University & University of Amsterdam, Netherlands. <https://doi.org/10.1007/s10964-015-0256-6>

Tolsma, T., Kalmijn, P., Kraaykamp, G., de Graaf, P. M. & Monden, C. W. S (2014). *Design and content of the Netherlands Longitudinal Lifecourse Study – NELLS Panel wave 1 2009 and wave 2 2013*. <https://doi.org/10.17026/dans-25n-2xjv>

Tropp, L. R., & Pettigrew, T. F. (2005). Relationships between intergroup contact and prejudice among minority and majority status groups. *Psychological Science*, *16*(12), 951–957. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2005.01643.x>

Van den Berg, P., Arentze, T., & Timmermans, H. (2012). Involvement in clubs or voluntary associations, social networks and activity generation: a path analysis. *Transportation, Springer*, *39*(4), 843–856. <https://doi.org/10.1007/s11116-012-9403-z>.

Vanhoutte, B., & Hooghe, M. (2012). Do diverse geographical contexts lead to diverse friendship networks? a multilevel analysis of belgian survey data. *International Journal of Intercultural Relations*, *36*(3), 343–352. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2011.09.003>

Vedder, P., Wenink, E., & van Geel, M. (2016). Explaining negative outgroup attitudes between native dutch and muslim youth in the netherlands using the integrated threat theory. *International Journal of Intercultural Relations*, *53*, 54–64. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2016.05.001>

Vedder, P., Wenink, E., & van Geel, M. (2017). Intergroup contact and prejudice between dutch majority and muslim minority youth in the netherlands. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*, *23*(4), 477–485. <https://doi.org/10.1037/cdp0000150>

Verberk, G., Scheepers, P., & Felling, A. (2002). Attitudes and behavioural intentions towards ethnic minorities: an empirical test of several theoretical explanations for the dutch case. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, *28*(2), 197–219. <http://dx.doi.org/10.1080/13691830220124297>

Vermue, M. (z.d.). “Hallo vreemdeling!”: *Waarom contact tussen sociale groepen essentieel is voor onze samenleving*. nl.in-mind.org. Geraadpleegd op 6 maart 2022, van <https://nl.in-mind.org/article/hallo-vreemdeling-waarom-contact-tussen-sociale-groepen-essentieel-is-voor-onze-samenleving>

Vosmer, H., & Smal, J. (2019). *Marketing Kernstof* (9de editie). Noordhoff.

Wang, Y.-W., Davidson, M. M., Yakushko, O. F., Savoy, H. B., Tan, J. A., & Bleier, J. K. (2003). The scale of ethnocultural empathy: development, validation, and reliability. *Journal of Counseling Psychology*, *50*(2), 221–234. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-0167.50.2.221>

Wiertz, D. (2017). ‘mijn club is jouw club’? etnische segregatie in het verenigingsleven. *Mens En Maatschappij*, *92*(3), 336–339. <https://doi.org/10.5117/MEM2017.3.WIER>

Wilken, J. P. (2016). *Werken met sociale netwerken, de professional als netwerker*. Utrecht/Amersfoort: Wmo-werkplaats Utrecht en Kenniscentrum Sociale Innovatie.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, 16 februari). *Hoe verschillen arbeid en inkomen naar migratieachtergrond?* Geraadpleegd op 2 juni 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoe-verschillen-arbeid-en-inkomen-naar-migratieachtergrond-#:~:text=Personen%20met%20een%20Nederlandse%20achtergrond%20hebben%20gemiddeld%20het%20hoogste%20inkomen,met%20een%20niet%20Dwesterse%20migratieachtergrond.>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020, 20 februari). *Meer dan de helft werkt voltijds.* Geraadpleegd op 4 juni 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/08/meer-dan-de-helft-werkt-voltijds#:~:text=De%20gemiddelde%20werkweek%20is%20al,dan%2040%20uur%20per%20week.>

Kamer Van Koophandel. (2022, 21 februari). *De vereniging.* ondernemersplein.kvk.nl. Geraadpleegd op 4 juni 2022, van <https://ondernemersplein.kvk.nl/de-vereniging/>

Van Noordenburg, C. (2022, 24 februari). *Buurtpreventieteams.* Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Verkregen van <https://hetccv.nl/onderwerpen/buurtpreventie/buurtpreventieteams/>

Nederlandse Omroepstichting (NOS). (2017, 9 maart). *Politiek gaat altijd over links en rechts. Maar bestaat dat nog wel?* Nederlandse Omroepstichting (NOS). Geraadpleegd op 23 mei 2022, van <https://nos.nl/op3/artikel/2162205-politiek-gaat-altijd-over-links-en-rechts-maar-bestaat-dat-nog-wel>

Ministerie van Algemene Zaken. (2022, 21 maart). *Culturele diversiteit op de werkvloer.* Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 5 juni 2022, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gelijke-behandeling-op-het-werk/culturele-diversiteit-werkvloer#:~:text=Werkgevers%20kunnen%20op%20allerlei%20manieren,medewerkers%20van%20buiten%20de%20organisatie.>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2021, 7 juli). *Overzicht aantal uren onderwijstijd.* Schooltijden en onderwijstijd | Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 4 juni 2022, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/schooltijden-en-onderwijstijd/overzicht-aantal-uren-onderwijstijd>

Binnendijk, W. (2021, 14 oktober). *Liever een kinderboerderij dan gezeur over etnisch diverse buurten.* buurtwijs.nl. Geraadpleegd op 5 juni 2022, van <https://www.buurtwijs.nl/content/liever-een-kinderboerderij-dan-gezeur-over-etnisch-diverse-buurten>

Van Noordenburg, C. (2020, 29 oktober). *Buurtpreventie.* Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Verkregen van <https://hetccv.nl/onderwerpen/buurtpreventie/>

Koops, E. (2021, 7 november). *Conservatisme – Betekenis & kenmerken*. Historiek. Geraadpleegd op 22 mei 2022, van <https://historiek.net/conservatisme-betekenis-conservatief-kenmerken/139941/>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019, 8 november). *Beroepsniveau*. Geraadpleegd op 2 juni 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/46/in-een-derde-van-beroepen-op-hoogste-niveau-is-meerderheid-vrouw/beroepsniveau>

Thomas, L. (2021, 12 november). *Een introductie tot cross-sectioneel onderzoek*. Scribbr. Geraadpleegd op 4 juni 2022, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/cross-sectioneel-onderzoek/>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2016, 21 november). *Bevolking naar migratieachtergrond*. Geraadpleegd op 4 juni 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/47/bevolking-naar-migratieachtergrond>

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2011b, 30 november). *Kerncijfers wijken en buurten 2011*. Geraadpleegd op 31 maart 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2011/48/kerncijfers-wijken-en-buurten-2011>

Centraal Bureau voor de Statistiek (2011a, 30 december). *Kerncijfers wijken en buurten 2009*. Geraadpleegd op 2 april 2022, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2011/48/kerncijfers-wijken-en-buurten-2009>

Bijlage 1. Overzicht variabelen en totstandkoming

Dit onderzoek poogt antwoord te geven op de onderzoeksvraag door middel van een multiële lineaire regressie. Hiertoe worden de theoretische concepten ondervangen in variabelen. Deze variabelen worden opgenomen in de statistische analyses, om de opgestelde hypothesen te kunnen toetsen en een antwoord te kunnen formuleren op de onderzoeksvraag. Een aantal van de in dit onderzoek betrokken variabelen, zijn opnieuw gecodeerd en/of zijn tot een schaal geconstrueerd. Deze bijlage omvat een uitgebreide omschrijving van de constructie van deze variabelen.

Herocoding etniciteit variabele

Er is allereerst een herocoding gedaan om de variabele *Etniciteit* te construeren. Dit is gedaan door de variabele *wlcethnic* opnieuw te coderen. Deze variabele kende de volgende antwoordmogelijkheden: (1) Marokko, eerste generatie; (2) Marokko, tweede generatie; (3) Turkije, eerste generatie; (4) Turkije, tweede generatie; (5) Niet-Westers, eerste generatie; (6) Niet-Westers, tweede generatie; (7) Westers, eerste generatie; (8) Westers, tweede generatie en (9) Nederlands. De variabele is op zo'n manier gehercodeerd, dat eerste en generaties samenvallen. Dit betekent dat een respondent die (1) scoorde op deze vraag, nu samen wordt genomen met respondenten die (2) scoorden op deze vraag. Zij vallen dan gezamenlijk onder de etniciteit: Marokkaans. De nieuwe codering van de variabele is dus als volgt: (1) Marokkaans; (2) Turks; (3) Niet-Westers; (4) Westers en (5) Nederlands.

De bijbehorende syntax van de herocoding is de volgende:

```
*Herocoding etniciteit variabele.  
RECODE wlcethnic (9=5) (1 thru 2=1) (3 thru 4=2) (5 thru 6=3) (7 thru 8=4) INTO  
Etniciteit.  
EXECUTE.
```

Deze nieuwe *Etniciteit* variabele is ook gebruikt voor het herocoderen van andere variabelen. Er is gekozen om enkel te werken met respondenten van Marokkaanse, Turkse en Nederlandse afkomst. Hiertoe zullen in de dataset steeds enkel die respondenten geselecteerd worden, die Marokkaans, Turks of Nederlands zijn. Dit is gedaan door middel van de volgende syntax:

```
*Uit filteren van mensen met een niet-westerse of westerse etniciteit, alleen Turken,  
Marokkanen en Nederlanders overhouden.  
USE ALL.  
COMPUTE filter_$(Etniciteit = 1 | Etniciteit = 2 | Etniciteit = 5).  
VARIABLE LABELS filter_$ 'Etniciteit = 1 | Etniciteit = 2 | Etniciteit = 5 (FILTER)'.  
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.  
FORMATS filter_$ (f1.0).  
FILTER BY filter_$.  
EXECUTE.
```

Uiteindelijk is er voornamelijk gewerkt en gerekend met respondenten en gegevens van respondenten die van Marokkaanse, Turkse of Nederlandse afkomst zijn, welke op elke betrokken variabele in het onderzoek een valide score gescoord hebben. Hieronder is een frequentietabel weergegeven van de 2309 respondenten die op alle betrokken variabelen een valide score gescoord hadden en tot een etniciteit behoorden die in het onderzoek is meegenomen. Van de 2309 respondenten bleken er 346 een Marokkaanse etniciteit te hebben, 365 een Turkse etniciteit en het overgrote deel van de respondenten – 1598 respondenten – heeft een Nederlandse etniciteit.

```
*Frequentietabel etniciteit complete waarnemingen.
FREQUENCIES VARIABLES=Etniciteit
/ORDER=ANALYSIS.
```

Etniciteit Etniciteit respondent

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 Marokkaans	346	15,0	15,0	15,0
	2,00 Turks	365	15,8	15,8	30,8
	5,00 Nederlands	1598	69,2	69,2	100,0
	Total	2309	100,0	100,0	

De onafhankelijke variabele: het etnisch heterogeen sociale netwerk

De onafhankelijke variabele in dit onderzoek, betreft het sociale netwerk van een respondent en de mate waarin dit netwerk etnisch heterogeen is. De variabele die dit theoretische concept ondervangt in de dataset, is de variabele met de naam *EtnNetw*. Deze variabele bestond niet op zichzelf in de NELS dataset en is om deze reden geconstrueerd aan de hand van een vijftal variabelen: *wlfg6_1*; *wlfg6_2*; *wlfg6_3*; *wlfg6_4* en *wlfg6_5*. Deze vijf variabelen informeerden voor vijf verschillende opgegeven personen – die volgens de respondent deel uitmaken van hun social netwerk – in welk land diens ouders geboren zijn. De antwoordmogelijkheden waren de volgende: (1) Nederland; (2) Marokko; (3) Turkije; (4) Suriname; (5) Nederlandse Antillen en (6) Ander land, namelijk...

De frequentieverdelingen van de te gebruiken variabelen zijn uitgedraaid en geanalyseerd. Hiervoor is de volgende syntax gebruikt:

```
*Variabelen voor de onafhankelijke variabele.
FREQUENCIES VARIABLES=wlf6_1 wlf6_2 wlf6_3 wlf6_4 wlf6_5
/ORDER=ANALYSIS.
```

Uit ruimte-overwegingen is er voor gekozen om de frequentieverdelingen niet op te nemen in deze bijlage. Uit de verdelingen bleek dat het overgrote deel van de opgegeven personen een Nederlandse, Marokkaanse of Turkse etniciteit heeft.

Netwerkvariabele voor Nederlandse respondenten

Vervolgens zijn deze variabelen één voor één opnieuw gecodeerd, zodat de respondent een 1 scoort op de variabele als de opgegeven persoon ouders heeft die niet in hetzelfde land geboren zijn als de respondent. Een Nederlandse respondent scoort een 1 op de nieuwe variabele *Netwerk1_NL*, als de respondent op *wlf6_1* een 2, 3, 4, 5 of 6 scoorde.

De hercodering van w1fg6_1 voor een Nederlandse respondent is gedaan met de volgende syntax:

```
*Eerste hercodering netwerkvariabele, Nederlandse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 5).  
RECODE w1fg6_1 (1=0) (2 thru 6=1) INTO Netwerk1_NL.  
END IF.  
EXECUTE.
```

Op deze manier zijn ook w1fg6_2 tot en met w1fg6_5 opnieuw gecodeerd, zoals in de syntax hieronder te zien is:

```
*Tweede hercodering netwerkvariabele, Nederlandse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 5).  
RECODE w1fg6_2 (1=0) (2 thru 6=1) INTO Netwerk2_NL.  
END IF.  
EXECUTE.
```

```
*Derde hercodering netwerkvariabele, Nederlandse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 5).  
RECODE w1fg6_3 (1=0) (2 thru 6=1) INTO Netwerk3_NL.  
END IF.  
EXECUTE.
```

```
*Vierde hercodering netwerkvariabele, Nederlandse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 5).  
RECODE w1fg6_4 (1=0) (2 thru 6=1) INTO Netwerk4_NL.  
END IF.  
EXECUTE.
```

```
*Vijfde hercodering netwerkvariabele, Nederlandse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 5).  
RECODE w1fg6_5 (1=0) (2 thru 6=1) INTO Netwerk5_NL.  
END IF.  
EXECUTE.
```

Op deze manier ontstonden er voor Nederlandse respondenten dus vijf nieuwe netwerkvariabelen, die een indicatie gaven van of een opgegeven persoon die deel uitmaakt van het netwerk van de respondent ouders heeft die van een andere etniciteit zijn. Als de ouders van de opgegeven persoon niet in hetzelfde land geboren zijn als de respondent, wordt dit als een indicatie van een etnisch heterogeen sociaal netwerk gezien.

Netwerkvariabele voor Marokkaanse respondenten

De coderingen zoals ze uitgevoerd zijn voor Nederlandse respondenten, zijn op een vergelijkbare manier uitgevoerd voor Marokkaanse respondenten. Een Marokkaanse respondent scoort een 1 op de nieuwe geconstrueerde variabele als de opgegeven persoon ouders heeft die niet van Marokkaanse etniciteit zijn. Een Marokkaanse respondent scoort dus een 1 op de nieuwe variabele Netwerk1_MK, als de respondent op w1fg6_1 een 1, 3, 4, 5 of 6 scoorde. Bij een score van 2, scoort de Marokkaanse respondent op de nieuwe variabele een 0. De hercodering van w1fg6_1 tot en met w1fg6_5. De hercodering voor een Marokkaanse respondent is gedaan met de volgende syntax:

```
*Eerste hercodering netwerkvariabele, Marokkaanse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 1).  
RECODE w1fg6_1 (2=0) (1=1) (3 thru 6=1) INTO Netwerk1_MK.  
END IF.  
EXECUTE.
```

```
*Tweede hercodering netwerkvariabele, Marokkaanse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 1).  
RECODE w1fg6_2 (2=0) (1=1) (3 thru 6=1) INTO Netwerk2_MK.  
END IF.  
EXECUTE.
```

```
*Derde hercodering netwerkvariabele, Marokkaanse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 1).  
RECODE w1fg6_3 (2=0) (1=1) (3 thru 6=1) INTO Netwerk3_MK.  
END IF.  
EXECUTE.
```

```
*Vierde hercodering netwerkvariabele, Marokkaanse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 1).  
RECODE w1fg6_4 (2=0) (1=1) (3 thru 6=1) INTO Netwerk4_MK.  
END IF.  
EXECUTE.
```

```
*Vijfde hercodering netwerkvariabele, Marokkaanse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 1).  
RECODE w1fg6_5 (2=0) (1=1) (3 thru 6=1) INTO Netwerk5_MK.  
END IF.  
EXECUTE.
```

Netwerkvariabele voor Turkse respondenten

Bovenstaande coderingen zijn ten slotte ook uitgevoerd voor respondenten met een Turkse afkomst. Een Turkse respondent scoort een 1 op de nieuwe variabele Netwerk1_TK, als de respondent op w1fg6_1 een 1, 2, 4, 5 of 6 scoorde. Bij een score van 3, scoort de Turkse respondent op de nieuwe variabele een 0. De hercodering van w1fg6_1 tot en met w1fg6_5 voor een Turkse respondent is gedaan met de volgende syntax:

```
*Eerste hercodering netwerkvariabele, Turkse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 2).  
RECODE w1fg6_1 (3=0) (1 thru 2=1) (4 thru 6=1) INTO Netwerk1_TK.  
END IF.  
EXECUTE.
```

```
*Tweede hercodering netwerkvariabele, Turkse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 2).  
RECODE w1fg6_2 (3=0) (1 thru 2=1) (4 thru 6=1) INTO Netwerk2_TK.  
END IF.  
EXECUTE.
```

```
*Derde hercodering netwerkvariabele, Turkse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 2).  
RECODE w1fg6_3 (3=0) (1 thru 2=1) (4 thru 6=1) INTO Netwerk3_TK.  
END IF.  
EXECUTE.
```

```
*Vierde hercodering netwerkvariabele, Turkse respondenten.  
DO IF (Etniciteit = 2).  
RECODE w1fg6_4 (3=0) (1 thru 2=1) (4 thru 6=1) INTO Netwerk4_TK.  
END IF.  
EXECUTE.
```

```
*Vijfde hercodering netwerkvariabele, Turkse respondenten.
DO IF (Etniciteit = 2).
RECODE w1fg6_5 (3=0) (1 thru 2=1) (4 thru 6=1) INTO Netwerk5_TK.
END IF.
EXECUTE.
```

Samenvoegen van de opnieuw gecodeerde netwerk-variabelen

Na het opnieuw coderen van de netwerkvariabelen, zijn vervolgens eerst de vijf netwerkvariabelen voor Nederlanders met elkaar samengevoegd. Dit is gedaan door de som van de vijf netwerkvariabelen te nemen, zodat de vijf variabelen als het ware bij elkaar opgeteld worden. Een Nederlandse respondent die bij geen van de vijf afzonderlijke variabelen aangegeven heeft dat de door hem of haar opgegeven persoon ouders heeft van een andere etniciteit dan de Nederlandse etniciteit, scoort op de nieuwe som-variabele een 0. Deze score van 0 indiceert dat de respondent geen etnisch heterogeen sociaal netwerk heeft. Een Nederlandse respondent die bij één van de vier afzonderlijke variabelen aangegeven heeft dat de door hem of haar opgegeven persoon ouders heeft van een andere etniciteit dan de Nederlandse etniciteit, scoort op de nieuwe som-variabele een 1. Op deze manier laat een hogere score op de som-variabele zien dat een respondent meer personen opgegeven heeft als onderdeel uitmakend van diens sociale netwerk, waarvan de ouders in een ander land geboren zijn dat het land waarin de respondent geboren is. Op deze manier indiceert een hogere score op de nieuwe som-variabele dat de respondent een meer etnisch heterogeen sociaal netwerk heeft.

Er is gebruik gemaakt van het SUM.X commando, waarbij er SUM.1. is opgegeven. Dit betekent dat een respondent op minimaal 1 van de 5 betrokken variabele een valide score opgegeven moet hebben om meegenomen te worden bij het berekenen van de nieuwe variabele.

De syntax voor het construeren van de som-variabele voor Nederlanders, is de volgende:

```
*Drie Onafhankelijke variabelen voor Netwerk.
*Onafhankelijke variabele deel 1: Netwerk Nederlanders.
COMPUTE
Onafhankelijk1=SUM.1 (Netwerk1_NL,Netwerk2_NL,Netwerk3_NL,Netwerk4_NL,Netwerk5_NL) .
EXECUTE.
```

De syntax voor het construeren van de som-variabele voor Marokkaanse respondenten, is de volgende:

```
* Onafhankelijke variabele deel 2: Netwerk Marokkanen.
COMPUTE
Onafhankelijk2=SUM.1 (Netwerk1_MK,Netwerk2_MK,Netwerk3_MK,Netwerk4_MK,Netwerk5_MK) .
EXECUTE.
```

De syntax voor het construeren van de som-variabele voor Turkse respondenten, is de volgende:

```
*Onafhankelijke variabele deel 3: Netwerk Turken.
COMPUTE
Onafhankelijk3=SUM.1 (Netwerk1_TK,Netwerk2_TK,Netwerk3_TK,Netwerk4_TK,Netwerk5_TK) .
EXECUTE.
```

Construeren van de onafhankelijke variabele: Etnisch heterogeen sociaal netwerk

Na het construeren van de drie afzonderlijke onafhankelijke variabelen voor het meten van de mate waarin respondenten van een Nederlandse, Marokkaanse en Turkse afkomst een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben, zijn de drie variabelen samengevoegd tot één variabele die voor alle respondenten in de dataset een indicatie geeft van de mate waarin respondenten een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben. Dit is gedaan door middel van het SUM.X commando. Dit commando geeft de opdracht tot sommeren, het optellen van verschillende variabelen. Er is gebruik gemaakt van het commando SUM.1 , wat betekent dat op minimaal 1 van de 3 betrokken variabelen een geobserveerde waarde aanwezig moet zijn. Dit betekent dat een respondent een valide score toegewezen krijgt, als deze op één van drie geconstrueerde onafhankelijke variabelen een valide score gegeven heeft. Dit is een vereiste, omdat een Nederlandse respondent alleen een valide score heeft op de eerste onafhankelijke netwerk-variabele, een Marokkaanse respondent alleen valide score heeft op de tweede onafhankelijke netwerk-variabele en een Turkse respondent alleen een valide score heeft op de derde onafhankelijke netwerk-variabele.

De syntax waarmee de uiteindelijke netwerk-variabele geconstrueerd is, is de volgende:

```
*Netwerkvariabele compleet: EtnNetw.  
COMPUTE EtnNetw=SUM.1(Onafhankelijk1,Onafhankelijk2,Onafhankelijk3) .  
EXECUTE.
```

Na de uiteindelijke constructie van de netwerk-variabele, is er een frequentietabel uitgedraaid ter controle en ter inzicht van de nieuwe variabele. De frequentietabel is uitgedraaid voor respondenten met complete waarnemingen, ofwel respondenten die op elke betrokken variabele van dit onderzoek een valide score gescoord hebben. De frequentietabel wordt hieronder weergegeven. Een hogere score indiceert een meer etnisch heterogeen sociaal netwerk.

Uit deze frequentietabel blijkt dat het overgrote deel van de geanalyseerde respondenten geen etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben: 2009 respondenten van de 2309 respondenten scoren een nul op deze onafhankelijke variabele. Er zijn 300 respondenten die in enige mate een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben, waarvan het overgrote deel – 193 respondenten – één persoon op heeft gegeven als onderdeel uitmakend van diens sociale netwerk waarvan diens ouders van een andere etniciteit zijn dan de respondent zelf.

```
*Frequentietabel Etnich heterogeen Sociaal netwerk, complete waarnemingen.  
FREQUENCIES VARIABLES=EtnNetw  
  /ORDER=ANALYSIS.
```

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	,00	2009	87,0	87,0	87,0
	1,00	193	8,4	8,4	95,4
	2,00	65	2,8	2,8	98,2
	3,00	26	1,1	1,1	99,3
	4,00	11	,5	,5	99,8
	5,00	5	,2	,2	100,0
Total		2309	100,0	100,0	

De afhankelijke variabele: de mening van respondenten over mensen met een andere etniciteit

De afhankelijke variabele in dit onderzoek, betreft de mening van respondenten over de mensen met een andere etniciteit. De variabele die dit theoretische concept ondervangt in de dataset, is de variabele met de naam *Mening*. Deze variabele bestond niet op zichzelf in de NELLS dataset en is om deze reden geconstrueerd aan de hand van twaalf variabelen: *w2sce22a*; *w2sce23a*; *w2sce24a*; *w2sce25a*; *w2sce22c*; *w2sce23c*; *w2sce24c*; *w2sce25c*; *w2sce22b*; *w2sce23b*; *w2sce24b* en *w2sce25b*. Het gaat om drie groepen variabelen (a, b en c), die informeren of de respondent met een bepaalde situatie problemen zou hebben. Het betreft een situatie waarin de respondent (a) een baas heeft van een andere etniciteit; (b) burens krijgt/heeft van een andere etniciteit en (c) een schoonzoon/dochter krijgt van een andere etniciteit, ofwel dat de zoon/dochter van de respondent trouwt met iemand van een andere etniciteit. Voor alle drie de groepen variabelen gelden de antwoordmogelijkheden (1) helemaal geen probleem; (2) geen probleem; (3) wel een probleem. Dit betekent dat een hogere score op de variabelen indiceert dat de respondent het meer een probleem vindt dan bij een lagere score. Na het construeren van deze nieuwe variabele is besloten om deze variabele qua codering om te draaien, om de interpretatie te vergemakkelijken. Dit betekent dat na de spiegeling van de codering, een hogere score een positievere mening over mensen met een andere etniciteit indiceerde. Op deze spiegeling zal later in deze bijlage teruggekomen worden.

Mening over een baas van een andere etniciteit

De variabele *w2sce22a*; *w2sce23a*; *w2sce24a* en *w2sce25a* informeren of de respondent er problemen mee zou hebben als iemand van een bepaalde etniciteit diens baas zou worden. Zo informeert variabele *w2sce22a* of de respondent er problemen mee zou hebben als iemand van Turkse origine diens baas zou

worden. Variabele *w2sce22a* betreft iemand van Marokkaanse afkomst, *w2sce24a* van Antilliaanse afkomst en *w2sce25a* van Nederlandse afkomst.

Voor de te gebruiken items zijn eerst de frequentieverdeling uitgedraaid en geanalyseerd.

*Eerste item voor afhankelijke variabele: Zou u er problemen mee hebben als iemand van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse of Nederlandse herkomst uw baas zou worden?.

```
FREQUENCIES VARIABLES=w2sce22a w2sce23a w2sce24a w2sce25a
/ORDER=ANALYSIS.
```

w2sce22a iemand van turkse herkomst uw baas zou worden op het werk

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	1304	24,5	46,6	46,6
	2 geen probleem	1298	24,4	46,4	93,0
	3 wel een probleem	195	3,7	7,0	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

w2sce24a iemand van surinaamse of antilliaanse herkomst uw baas zou worden op het werk

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	1198	22,6	42,8	42,8
	2 geen probleem	1362	25,6	48,7	91,5
	3 wel een probleem	237	4,5	8,5	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

w2sce23a iemand van marokkaanse herkomst uw baas zou worden op het werk

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	1205	22,7	43,1	43,1
	2 geen probleem	1246	23,5	44,5	87,6
	3 wel een probleem	346	6,5	12,4	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

w2sce25a iemand van nederlandse herkomst uw baas zou worden op het werk

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	1807	34,0	64,6	64,6
	2 geen probleem	972	18,3	34,8	99,4
	3 wel een probleem	18	,3	,6	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

Uit deze frequentieverdelingen blijkt dat het voor het overgrote deel van de respondenten niet uitmaakt welke etniciteit hun baas heeft. Vooral met een baas met een Nederlandse herkomst lijken respondenten geen problemen te hebben. Een baas met een Marokkaanse herkomst zou in vergelijking met bazen met een andere etniciteit de meeste problemen ervaren worden, maar ook het aantal respondenten wat problemen heeft met een baas met een Marokkaanse herkomst is niet groot.

Voor Nederlandse, Turkse en Marokkaanse respondenten zijn bovenstaande variabelen opnieuw gecodeerd, zodat voor elke groep respondenten een som-score berekend werd die een indicatie gaf van of de respondent het een probleem vindt als iemand van een andere etniciteit diens baas zou worden.

Mening over een baas van een andere etniciteit: Nederlandse respondenten

Voor Nederlanders geldt dat er naar de variabelen *w2sce22a*, *w2sce23a*, *w2sce24a* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de respondent het een probleem vindt als iemand van Turkse, Marokkaanse of Antilliaanse afkomst diens baas zou worden. Hiertoe zijn bovenstaande variabelen als somvariabele bij elkaar opgeteld. De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercoderingen voor afhankelijke variabele: mening over mensen met een andere etniciteit.
```



```
*Hercoderingen Mening over Baas van andere Etniciteit.
*Hercodering Mening over baas van andere etniciteit, Nederlandse respondenten.
IF (Etniciteit = 5) BaasVanAndereEtniciteit_Nederlanders=w2sce22a + w2sce23a +
w2sce24a.
EXECUTE.
```

Mening over een baas van een andere etniciteit: Turken

Voor Turken geldt dat er naar de variabelen *w2sce23a*, *w2sce24a*, *w2sce25a* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de respondent het een probleem vindt als iemand van Marokkaanse, Antilliaanse of Nederlandse afkomst diens baas zou worden. Hiertoe zijn bovenstaande variabelen als somvariabele bij elkaar opgeteld, voor mensen met een Turkse etniciteit.

De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Baas van een andere etniciteit, Turkse respondenten.
IF (Etniciteit = 2) BaasVanAndereEtniciteit_Turken=w2sce23a + w2sce24a +w2sce25a.
EXECUTE.
```

Mening over een baas van een andere etniciteit: Marokkanen

Voor Marokkanen geldt dat er naar de variabelen *w2sce22a*, *w2sce24a*, *w2sce25a* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de respondent het een probleem vindt als iemand van Turkse, Antilliaanse of Nederlandse afkomst diens baas zou worden. Hiertoe zijn bovenstaande variabelen als somvariabele bij elkaar opgeteld. De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Baas van een andere etniciteit, Marokkaanse respondenten.
IF (Etniciteit = 1) BaasVanAndereEtniciteit_Marokkanen=w2sce22a + w2sce24a +
w2sce25a.
EXECUTE.
```

Mening over burenen van een andere etniciteit

De variabele *w2sce22b*; *w2sce23b*; *w2sce24b* en *w2sce25b* informeren of de respondent er problemen mee zou hebben als iemand van een bepaalde etniciteit naast hem of haar zou komen wonen. Zo informeert variabele *w2sce22a* of de respondent er problemen mee zou hebben als iemand van Turkse origine naast hem of haar zou komen wonen. Variabele 23c betreft iemand van Marokkaanse afkomst, 24c van Antilliaanse afkomst en 25c van Nederlandse afkomst.

De frequentieverdelingen van de te gebruiken variabelen zijn uitgedraaid en geanalyseerd.

```
*Tweede item voor afhankelijke variabele: Zou u er problemen mee hebben als iemand
van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse of Nederlandse herkomst naast u zou
komen wonen?.
FREQUENCIES VARIABLES=w2sce22b w2sce23b w2sce24b w2sce25b
/ORDER=ANALYSIS.
```

w2sce22b iemand van turkse herkomst naast u zou komen wonen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	1271	23,9	45,4	45,4
	2 geen probleem	1336	25,2	47,8	93,2
	3 wel een probleem	190	3,6	6,8	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

w2sce24b iemand van surinaamse of antilliaanse herkomst naast u zou komen wonen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	1107	20,8	39,6	39,6
	2 geen probleem	1416	26,7	50,6	90,2
	3 wel een probleem	274	5,2	9,8	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

w2sce23b iemand van marokkaanse herkomst naast u zou komen wonen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	1127	21,2	40,3	40,3
	2 geen probleem	1288	24,2	46,0	86,3
	3 wel een probleem	382	7,2	13,7	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

w2sce25b iemand van nederlandse herkomst naast u zou komen wonen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	1810	34,1	64,7	64,7
	2 geen probleem	960	18,1	34,3	99,0
	3 wel een probleem	27	,5	1,0	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

Uit deze frequentieverdelingen blijkt dat het overgrote deel van de respondenten er (helemaal) geen probleem met zou hebben als iemand met een bepaalde etniciteit naast hem of haar zou komen wonen. Er worden voornamelijk geen problemen ervaren met mensen met een Nederlandse herkomst.

Voor Nederlandse, Turkse en Marokkaanse respondenten zijn deze variabelen opnieuw gecodeerd, zodat voor elke groep respondenten een som-score berekend werd die een indicatie gaf van of de respondent het een probleem vindt als er mensen met een andere etniciteit naast hem of haar komen wonen.

Mening over buren van een andere etniciteit: Nederlandse respondenten

Voor Nederlanders geldt dat er naar de variabelen *w2sce22b*, *w2sce23b* en *w2sce24b* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de respondent het een probleem vindt als iemand van Turkse, Marokkaanse of Antilliaanse afkomst naast hem of haar zou komen wonen. Hiertoe zijn bovenstaande variabelen als somvariabele bij elkaar opgeteld. De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercodering Mening over Buren van andere etniciteit, Nederlandse respondenten.
IF (Etniciteit = 5) BurenVanAndereEtniciteit_Nederlanders=w2sce22b + w2sce23b +
w2sce24b.
EXECUTE.
```

Mening over buren van een andere etniciteit: Marokkaanse respondenten

Voor Marokkanen geldt dat er naar de variabelen *w2sce22b*, *w2sce24b* en *w2sce25b* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de respondent het een probleem vindt als iemand van Turkse, Antilliaanse of Nederlandse afkomst naast hem of haar zou komen wonen. Hiertoe zijn bovenstaande variabelen als somvariabele bij elkaar opgeteld. De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

*Buren van een andere etniciteit, Marokkaanse respondenten.
 IF (Etniciteit = 1) BurenVanAndereEtniciteit_Marokkanen=w2sce22b + w2sce24b + w2sce25b.
 EXECUTE.

Mening over buren van een andere etniciteit: Turkse respondenten

Voor Turken geldt dat er naar de variabelen *w2sce23b*, *w2sce24b*, *w2sce25b* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de respondent het een probleem vindt als iemand van Marokkaanse, Antilliaanse of Nederlandse afkomst naast hem of haar zou komen wonen. Hiertoe zijn bovenstaande variabelen als somvariabele bij elkaar opgeteld. De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

*Buren van een andere etniciteit, Turkse respondenten.
 IF (Etniciteit = 2) BurenVanAndereEtniciteit_Turken=w2sce23b + w2sce24b +w2sce25b.
 EXECUTE.

Mening over een schoonzoon/dochter van een andere etniciteit

De variabele *w2sce22c*; *w2sce23c*; *w2sce24c* en *w2sce25c* informeren of de respondent er problemen mee zou hebben als iemand van een bepaalde etniciteit met diens zoon/dochter zou trouwen. Zo informeert variabele *w2sce22c* of de respondent er problemen mee zou hebben als iemand van Turkse origine met diens zoon/dochter zou trouwen. Variabele 23c betreft iemand van Marokkaanse afkomst, 24c van Antilliaanse afkomst en 25c van Nederlandse afkomst.

*Derde item voor afhankelijke variabele: Zou u er problemen mee hebben als iemand van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse of Nederlandse herkomst met uw dochter of zoon zou trouwen?.

FREQUENCIES VARIABLES=w2sce22c w2sce23c w2sce24c w2sce25c
 /ORDER=ANALYSIS.

w2sce22c iemand van turkse herkomst met uw dochter of zoon zou trouwen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	849	16,0	30,4	30,4
	2 geen probleem	1133	21,3	40,5	70,9
	3 wel een probleem	815	15,3	29,1	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

w2sce24c iemand van surinaamse of antilliaanse herkomst met uw dochter of zoon zou trouwen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	620	11,7	22,2	22,2
	2 geen probleem	1141	21,5	40,8	63,0
	3 wel een probleem	1036	19,5	37,0	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

w2sce23c iemand van marokkaanse herkomst met uw dochter of zoon zou trouwen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	739	13,9	26,4	26,4
	2 geen probleem	1048	19,7	37,5	63,9
	3 wel een probleem	1010	19,0	36,1	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

w2sce25c iemand van nederlandse herkomst met uw dochter of zoon zou trouwen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 helemaal geen probleem	1491	28,1	53,3	53,3
	2 geen probleem	1032	19,4	36,9	90,2
	3 wel een probleem	274	5,2	9,8	100,0
	Total	2797	52,7	100,0	
Missing	System	2515	47,3		
Total		5312	100,0		

Uit de frequentieverdelingen blijkt dat er aardig wat respondenten zijn die er een probleem mee zouden hebben als hun zoon/dochter zou trouwen met iemand met een andere etniciteit. Er zijn ook respondenten die er (helemaal) geen probleem mee hebben, maar het aantal respondenten die er wel een probleem mee heeft is groter dan het aantal respondenten die een probleem zou hebben met een baas of buren met een andere etniciteit.

Voor Nederlandse, Turkse en Marokkaanse respondenten zijn bovenstaande variabelen opnieuw gecodeerd, zodat voor elke groep respondenten een som-score berekend werd die een indicatie gaf van of de respondent het een probleem vindt als diens zoon en/of dochter zou trouwen met iemand van een andere etniciteit.

Mening over een schoonzoon/dochter van een andere etniciteit: Nederlandse respondenten

Voor Nederlanders geldt dat er naar de variabelen *w2sce22c*, *w2sce23c* en *w2sce24c* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de respondent het een probleem vindt als iemand van Turkse, Marokkaanse of Antilliaanse afkomst met diens zoon en/of dochter zou trouwen. Hiertoe zijn bovenstaande variabelen als somvariabele bij elkaar opgeteld.

De syntax die voor deze hercodering gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercodering Mening over Schoonzoon/dochter van andere etniciteit, Nederlandse respondenten.  
IF (Etniciteit = 5) SchoonzoonDochterVanAndereEtniciteit_Nederlanders=w2sce22c +  
w2sce23c +  
w2sce24c.  
EXECUTE.
```

Mening over een schoonzoon/dochter van een andere etniciteit: Marokkaanse respondenten

Voor Marokkanen geldt dat er naar de variabelen *w2sce22c*, *w2sce24c* en *w2sce25c* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de respondent het een probleem vindt als iemand van Turkse, Antilliaanse of Nederlandse afkomst met diens zoon en/of dochter zou trouwen. Hiertoe zijn bovenstaande variabelen als somvariabele bij elkaar opgeteld.

De syntax die voor deze hercodering gebruikt is, is de volgende:

```
*Schoonzoon/dochter van een andere etniciteit, Marokkaanse respondenten.  
IF (Etniciteit = 1) SchoonzoonDochterVanAndereEtniciteit_Marokkanen=w2sce22c +  
w2sce24c + w2sce25c.  
EXECUTE.
```

Mening over een schoonzoon/dochter van een andere etniciteit: Turkse respondenten

Voor Turken geldt dat er naar de variabelen *w2sce23c*, *w2sce24c* en *w2sce25c* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de respondent het een probleem vindt als iemand van Marokkaanse, Antilliaanse of Nederlandse afkomst met diens zoon en/of dochter zou trouwen. Hiertoe zijn bovenstaande variabelen als somvariabele bij elkaar opgeteld.

De syntax die voor deze hercodering gebruikt is, is de volgende: *Schoonzoon/dochter van een andere etniciteit, Turkse respondenten.

```
IF (Etniciteit = 2) SchoonzoonDochterVanAndereEtniciteit_Turken=w2sce23c + w2sce24c
+w2sce25c.
EXECUTE.
```

```
IF (Etniciteit = 2) SchoonzoonDochterVanAndereEtniciteit_Turken=w2sce23c + w2sce24c
+w2sce25c.
```

```
EXECUTE.
```

Construeren van één afhankelijke variabele: mening over mensen met een andere etniciteit

Na het uitvoeren van bovenstaande coderingen, zijn er eerst som-variabelen gemaakt per groep variabelen. Dit betekent bijvoorbeeld dat de vraag naar de mening van Nederlandse respondenten over een baas van een andere etniciteit is samengenomen met de mening van Marokkanen en Turken over een baas van een andere etniciteit. Hier toe zijn eerst alle missende waarden gecodeerd aan nul, zodat de variabelen eenvoudig gesommeerd konden worden.

Voor het samenvoegen van de variabelen over de mening van respondenten over een baas van een andere etniciteit, is de volgende syntax gebruikt:

```
*Drie afhankelijke variabelen.
*Afhankelijke variabele deel 1: mening over baas van andere etniciteit.
RECODE BaasVanAndereEtniciteit_Nederlanders (MISSING=0).
RECODE BaasVanAndereEtniciteit_Marokkanen (MISSING=0).
RECODE BaasVanAndereEtniciteit_Turken (MISSING=0).

COMPUTE          DV1          =          SUM(BaasVanAndereEtniciteit_Nederlanders,
BaasVanAndereEtniciteit_Marokkanen, BaasVanAndereEtniciteit_Turken).
```

Voor het samenvoegen van de variabelen over de mening van respondenten over buren van een andere etniciteit, is de volgende syntax gebruikt:

```
*Afhankelijke variabele deel 2: mening over buren van andere etniciteit.
RECODE BurenVanAndereEtniciteit_Nederlanders (MISSING=0).
RECODE BurenVanAndereEtniciteit_Turken (MISSING=0).
RECODE BurenVanAndereEtniciteit_Marokkanen (MISSING=0).

COMPUTE          DV2          =          SUM(BurenVanAndereEtniciteit_Nederlanders,
BurenVanAndereEtniciteit_Turken, BurenVanAndereEtniciteit_Marokkanen).
```

Voor het samenvoegen van de variabelen over de mening van respondenten over een schoonzoon/dochter van een andere etniciteit, is ten slotte de volgende syntax gebruikt:

```
*Afhankelijke variabele deel 3: mening over schoonzoon/dochter van andere etniciteit.
RECODE SchoonzoonDochterVanAndereEtniciteit_Nederlanders (MISSING=0).
RECODE SchoonzoonDochterVanAndereEtniciteit_Marokkanen (MISSING=0).
RECODE SchoonzoonDochterVanAndereEtniciteit_Turken (MISSING=0).

COMPUTE          DV3          =          SUM(SchoonzoonDochterVanAndereEtniciteit_Nederlanders,
SchoonzoonDochterVanAndereEtniciteit_Marokkanen,
SchoonzoonDochterVanAndereEtniciteit_Turken).
```

Deze drie verschillende afhankelijke variabelen zijn uiteindelijk met elkaar samengenomen, zodat er één variabele is geconstrueerd die de mening van respondenten over mensen met een andere etniciteit weergeeft. Hierbij duidt een hogere score op meer problemen met een baas, een schoonzoon/dochter of buren van een andere etniciteit, ofwel een negatievere mening over mensen met een andere etniciteit. De volgende syntax is hiervoor gebruikt:

```
*Afhankelijke variabele maken.
COMPUTE Mening = SUM(DV1, DV2, DV3).
```

Na de constructie van deze afhankelijke variabele, is vervolgens in de 'variable view' van SPSS aangegeven dat de waarde nul weer gelijk is aan een missende waarde. De respondenten die op de afhankelijke variabele een nul scoren, worden voortaan weer gezien als een missende waarde.

Er is vervolgens nog een spiegeling uitgevoerd, om de interpretatie van de scores op de afhankelijke variabele te vergemakkelijken. De variabele is nu zo gecodeerd dat een hogere score meer problemen, ofwel een negatievere mening over mensen met een andere etniciteit indiceert. De codering van de nieuwe variabele is gespiegeld, zodat een hogere score voortaan een positievere mening over mensen met een andere etniciteit indiceert.

De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*hercoderen Mening.
RECODE Mening (9=27) (10=26) (11=25) (12=24) (13=23) (14=22) (15=21) (16=20) (17=19)
(18=18)
(19=17) (20=16) (21=15) (22=14) (23=13) (24=12) (25=11) (26=10) (27=9) INTO
Mening_REC.
EXECUTE.
```

Hieronder wordt een frequentietabel weergegeven van de geconstrueerde variabele. De schaal van de nieuwe variabele loopt van 9-27. Een hogere score indiceert een positievere mening over mensen met een andere etniciteit.

```
*Frequentietabel Mening variabele, complete waarnemingen.
FREQUENCIES VARIABLES=Mening_REC
/ORDER=ANALYSIS.
```

Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	9,00	52	2,3	2,3	2,3
	10,00	21	,9	,9	3,2
	11,00	29	1,3	1,3	4,4
	12,00	78	3,4	3,4	7,8
	13,00	55	2,4	2,4	10,2
	14,00	52	2,3	2,3	12,4
	15,00	251	10,9	10,9	23,3
	16,00	101	4,4	4,4	27,7
	17,00	87	3,8	3,8	31,4
	18,00	534	23,1	23,1	54,6
	19,00	58	2,5	2,5	57,1
	20,00	42	1,8	1,8	58,9
	21,00	153	6,6	6,6	65,5
	22,00	60	2,6	2,6	68,1
	23,00	65	2,8	2,8	70,9
	24,00	172	7,4	7,4	78,4
	25,00	57	2,5	2,5	80,9
	26,00	29	1,3	1,3	82,1
	27,00	413	17,9	17,9	100,0
	Total	2309	100,0	100,0	

De moderator variabelen: contact met mensen met een andere etniciteit

In dit onderzoek zal gekeken worden naar de mogelijke invloed van vier verschillende moderator-variabelen, op de relatie tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele.

Moderator variabele 1: Contact in de buurt

De eerste moderator-variabele in dit onderzoek, betreft het contact van respondenten met mensen met een andere etniciteit in de buurt. De variabele die dit theoretische concept ondervangt in de dataset, is de variabele met de naam *Buurt*. Deze variabele bestond niet op zichzelf in de NELLS dataset en is om deze reden geconstrueerd aan de hand van een vijftal variabelen: *wlscb18a*, *wlscb18b*, *wlscb18c*, *wlscb18d* en *wlscb18e*. Deze vijf variabelen informeerden hoe vaak een respondent contact heeft met mensen in de buurt van Nederlandse, Turkse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst. Hiermee werden niet de burens bedoeld. De antwoordmogelijkheden waren: (1) (bijna) elke dag; (2) een of meerdere keren per week; (3) een aantal keer per maand; (4) ongeveer één keer per maand; (5) een aantal keren per jaar; (6) ongeveer één keer per jaar; (7) nooit en (8) niet van toepassing (heb deze persoon niet).

Deze variabele is allereerst qua codering omgedraaid, zodat een hogere score zou gaan betekenen dat de respondent meer contact heeft met iemand van een andere etniciteit in de context van de buurt.

De syntax voor deze hercodering is de volgende:

```
*Omdraaien codering moderatorvariabele: context buurt.
RECODE  wlscb18a  (6=2)  (5=3)  (4=4)  (3=5)  (2=6)  (1=7)  (7 thru 8=1) INTO
wlscb18a_hercodering.
EXECUTE.

RECODE  wlscb18b  (6=2)  (5=3)  (4=4)  (3=5)  (2=6)  (1=7)  (7 thru 8=1) INTO
wlscb18b_hercodering.
EXECUTE.

RECODE  wlscb18c  (6=2)  (5=3)  (4=4)  (3=5)  (2=6)  (1=7)  (7 thru 8=1) INTO
wlscb18c_hercodering.
EXECUTE.

RECODE  wlscb18d  (6=2)  (5=3)  (4=4)  (3=5)  (2=6)  (1=7)  (7 thru 8=1) INTO
wlscb18d_hercodering.
EXECUTE.

RECODE  wlscb18e  (6=2)  (5=3)  (4=4)  (3=5)  (2=6)  (1=7)  (7 thru 8=1) INTO
wlscb18e_hercodering.
EXECUTE.
```

Na het omdraaien van de codering van de variabelen, is voor respondenten van Nederlandse, Turkse en Marokkaanse afkomst een aparte variabele gemaakt die aan geeft of de respondent contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de buurt.

Contact met mensen in de buurt van een andere etniciteit: Nederlandse respondenten

Voor Nederlanders geldt dat er naar de variabelen *wlscb18b_hercodering*, *wlscb18c_hercodering*, *wlscb18d_hercodering* en *wlscb18e_hercodering* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de Nederlandse respondent contact heeft met mensen van een Marokkaanse, Turkse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst in de buurt. Deze vier variabelen zijn bij elkaar opgeteld, waardoor een hogere score op de nieuwe variabele er op wijst dat een Nederlandse respondent meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de context van de buurt.

De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercodering moderator variabelen, Nederlandse respondenten.  
*Hercodering contact context buurt, Nederlandse respondenten.  
IF      (Etniciteit = 5)      ContactBuurt_Nderlanders=w1scb18b_hercodering +  
w1scb18c_hercodering +  
      w1scb18d_hercodering +w1scb18e_hercodering.  
EXECUTE.
```

Contact met mensen in de buurt van een andere etniciteit: Marokkaanse respondenten

Voor Marokkanen geldt dat er naar de variabelen *wlscb18a_hercodering*, *wlscb18b_hercodering*, *wlscb18d_hercodering* en *wlscb18e_hercodering* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de Marokkaanse respondent contact heeft met mensen van een Nederlandse, Turkse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst in de buurt. Deze vier variabelen zijn bij elkaar opgeteld, waardoor een hogere score op de nieuwe variabele er op wijst dat een Marokkaanse respondent meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de context van de buurt.

De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercodering contact context buurt, Marokkaanse respondenten.  
IF      (Etniciteit = 1)      ContactBuurt_Marokkanen=w1scb18a_hercodering +  
w1scb18b_hercodering +  
      w1scb18d_hercodering + w1scb18e_hercodering.  
EXECUTE.
```

Contact met mensen in de buurt van een andere etniciteit: Turkse respondenten

Voor Turken geldt dat er naar de variabelen *wlscb18a_hercodering*, *wlscb18c_hercodering*, *wlscb18d_hercodering* en *wlscb18e_hercodering* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de Turkse respondent contact heeft met mensen van een Nederlandse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst in de buurt. Deze vier variabelen zijn bij elkaar opgeteld, waardoor een hogere score op de nieuwe variabele er op wijst dat een Turkse respondent meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de context van de buurt.

De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercodering contact context buurt, Turkse respondenten.
IF (Etniciteit = 2) ContactBuurt_Turken=wlscl18a_hercodering + wlscl18c_hercodering
+
    wlscl18d_hercodering + wlscl18e_hercodering.
EXECUTE.
```

Contact met mensen in de buurt van een andere etniciteit: Complete Variabele

Na het hercoderen van de drie aparte moderator-variabelen, is uiteindelijk één variabele geconstrueerd die meet of en hoeveel contact respondenten hebben met mensen met een andere etniciteit in de context van de buurt. Ook hier zijn eerst alle missende waarden naar nul gecodeerd, zodat de sommatie op een gemakkelijke manier plaats kon vinden. Na het maken van de variabele, is de waarde '0' weer als missende waarde opgegeven in SPSS.

De volgende syntax is gebruikt voor het construeren van de *Buurt* variabele:

```
*Complete variabele contact Context buurt.
RECODE ContactBuurt_Nderlanders (MISSING=0).
RECODE ContactBuurt_Marokkanen (MISSING=0).
RECODE ContactBuurt_Turken (MISSING=0).

COMPUTE Buurt = SUM(ContactBuurt_Nderlanders, ContactBuurt_Marokkanen,
ContactBuurt_Turken).
```

Na het construeren van deze buurt-variabele, is er een frequentietabel uitgedraaid om in te zien hoeveel contact mensen gemiddeld hebben met mensen met een andere etniciteit in de buurt. Een hogere score indiceert meer contact.

```
*Frequentietabel buurt variabele, complete waarnemingen.
FREQUENCIES VARIABLES=Buurt
/ORDER=ANALYSIS.
```

*Frequentietabel buurt variabele, complete waarnemingen.
 FREQUENCIES VARIABLES=Buurt
 /ORDER=ANALYSIS.

Statistics

Buurt Contact in de buurt met
 mensen met een andere etniciteit

N	Valid	2309
	Missing	0

Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	4,00	747	32,4	32,4	32,4
	5,00	48	2,1	2,1	34,4
	6,00	83	3,6	3,6	38,0
	7,00	88	3,8	3,8	41,8
	8,00	159	6,9	6,9	48,7
	9,00	130	5,6	5,6	54,4
	10,00	119	5,2	5,2	59,5
	11,00	48	2,1	2,1	61,6
	12,00	100	4,3	4,3	65,9
	13,00	64	2,8	2,8	68,7
	14,00	110	4,8	4,8	73,5
	15,00	52	2,3	2,3	75,7
	16,00	78	3,4	3,4	79,1
	17,00	56	2,4	2,4	81,5
	18,00	46	2,0	2,0	83,5
	19,00	54	2,3	2,3	85,8
	20,00	49	2,1	2,1	88,0
	21,00	46	2,0	2,0	90,0
	22,00	45	1,9	1,9	91,9
	23,00	22	1,0	1,0	92,9
	24,00	71	3,1	3,1	95,9
	25,00	30	1,3	1,3	97,2
	26,00	21	,9	,9	98,1
	27,00	9	,4	,4	98,5
	28,00	34	1,5	1,5	100,0
Total		2309	100,0	100,0	

Moderator variabele 2: Contact op werk/school

De tweede moderator-variabele in dit onderzoek, betreft het contact van respondenten met mensen met een andere etniciteit op werk/school. De variabele die dit theoretische concept ondervangt in de dataset, is de variabele met de naam *WerkSchool*. Deze variabele bestond niet op zichzelf in de NELLS dataset en is om deze reden geconstrueerd aan de hand van een vijftal variabelen: *w1scb19a*, *w1scb19b*, *w1scb19c*, *w1scb19d* en *w1scb19e*. Deze vijf variabelen informeerden hoe vaak een respondent contact heeft met mensen op werk/school van Nederlandse, Turkse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst. De antwoordmogelijkheden waren: (1) (bijna) elke dag; (2) een of meerdere keren per week; (3) een aantal keer per maand; (4) ongeveer één keer per maand; (5) een aantal keren per jaar; (6) ongeveer één keer per jaar; (7) nooit en (8) niet van toepassing (heb deze persoon niet).

Ook deze variabele is eerst qua codering omgedraaid, zodat een hogere score zou gaan betekenen dat de respondent meer contact heeft met iemand van een andere etniciteit op het werk/school. De syntax voor deze hercodering is de volgende:

```
*Omdraaien codering moderatorvariabele: context buurt.
RECODE w1scb18a (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb18a_hercodering.
EXECUTE.

RECODE w1scb18b (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb18b_hercodering.
EXECUTE.

RECODE w1scb18c (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb18c_hercodering.
EXECUTE.

RECODE w1scb18d (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb18d_hercodering.
EXECUTE.

RECODE w1scb18e (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb18e_hercodering.
EXECUTE.

*Omdraaien codering moderator variabele, context werk/school.
RECODE w1scb19a (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb19a_hercodering.
EXECUTE.

RECODE w1scb19b (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb19b_hercodering.
EXECUTE.

RECODE w1scb19c (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb19c_hercodering.
EXECUTE.

RECODE w1scb19d (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb19d_hercodering.
EXECUTE.
```

```
RECODE w1scb19e (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb19e_hercodering.
EXECUTE.
```

Na het omdraaien van de codering van de variabelen, is voor respondenten van Nederlandse, Turkse en Marokkaanse afkomst een aparte variabele gemaakt die aan geeft of de respondent contact heeft met mensen met een andere etniciteit op werk/school.

Contact met mensen op werk/school van een andere etniciteit: Nederlandse respondenten

Voor Nederlanders geldt dat er naar de variabelen *w1scb19a_hercodering*, *w1scb19c_hercodering*, *w1scb19d_hercodering* en *w1scb19e_hercodering* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de Nederlandse respondent contact heeft met mensen van een Turkse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst op werk/school. Deze vier variabelen zijn bij elkaar opgeteld, waardoor een hogere score op de nieuwe variabele er op wijst dat een Nederlandse respondent meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de context van een vrijetijdsvereniging

De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercodering contact context werk/school, Nederlandse respondenten.
IF (Etniciteit = 5) ContactWerkSchool_Nderlanders=w1scb19b_hercodering +
w1scb19c_hercodering +
w1scb19d_hercodering +w1scb19e_hercodering.
EXECUTE.
```

Contact met mensen op werk/school van een andere etniciteit: Marokkaanse respondenten

Voor Marokkanen geldt dat er naar de variabelen *w1scb19a_hercodering*, *w1scb19b_hercodering*, *w1scb19d_hercodering* en *w1scb19e_hercodering* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de Marokkaanse respondent contact heeft met mensen van een Nederlandse, Turkse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst op werk/school. Deze vier variabelen zijn bij elkaar opgeteld, waardoor een hogere score op de nieuwe variabele er op wijst dat een Marokkaanse respondent meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de context van een vrijetijdsvereniging

De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercodering contact context werk/school, Marokkaanse respondenten.
IF (Etniciteit = 1) ContactWerkSchool_Marokkanen=w1scb19a_hercodering +
w1scb19b_hercodering +
w1scb19d_hercodering + w1scb19e_hercodering.
EXECUTE.
```

Contact met mensen op werk/school van een andere etniciteit: Turkse respondenten

Voor Turken geldt dat er naar de variabelen *wlscb19a_hercodering*, *wlscb19c_hercodering*, *wlscb19d_hercodering* en *wlscb19e_hercodering* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de Turkse respondent contact heeft met mensen van een Nederlandse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst op werk/school. Deze vier variabelen zijn bij elkaar opgeteld, waardoor een hogere score op de nieuwe variabele er op wijst dat een Turkse respondent meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de context van een vrijetijdsvereniging

De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercodering contact context werk/school, Turkse respondenten.
IF      (Etniciteit = 2)      ContactWerkSchool_Turken=w1scb19a_hercodering +
w1scb19c_hercodering +
      w1scb19d_hercodering + w1scb19e_hercodering.
EXECUTE.
```

Contact met mensen op werk/school van een andere etniciteit: Complete Variabele

Na het hercoderen van de drie aparte moderator-variabelen, is uiteindelijk één variabele geconstrueerd die meet of en hoeveel contact respondenten hebben met mensen met een andere etniciteit op werk/school. Ook hier zijn eerst alle missende waarden naar nul gecodeerd, zodat de sommatie op een gemakkelijke manier plaats kon vinden. Na het maken van de variabele, is de waarde '0' weer als missende waarde opgegeven in SPSS. De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Complete variabele contact Context werk/school.
RECODE ContactWerkSchool_Nderlanders (MISSING=0).
RECODE ContactWerkSchool_Marokkanen (MISSING=0).
RECODE ContactWerkSchool_Turken (MISSING=0).

COMPUTE      WerkSchool      =      SUM(ContactWerkSchool_Nderlanders,
ContactWerkSchool_Marokkanen, ContactWerkSchool_Turken).
```

Hieronder is een frequentietabel weergegeven van het contact van respondenten op het werk/school, met mensen met een andere etniciteit. Een hogere score indiceert meer contact.

*Frequentietabel contact werk/school, complete waarnemingen.
 FREQUENCIES VARIABLES=WerkSchool
 /ORDER=ANALYSIS.

Statistics

WerkSchool Contact op
 werk/school met mensen met een
 andere etniciteit

N	Valid	2309
	Missing	0

WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	4,00	508	22,0	22,0	22,0
	5,00	14	,6	,6	22,6
	6,00	42	1,8	1,8	24,4
	7,00	33	1,4	1,4	25,9
	8,00	75	3,2	3,2	29,1
	9,00	116	5,0	5,0	34,1
	10,00	188	8,1	8,1	42,3
	11,00	29	1,3	1,3	43,5
	12,00	90	3,9	3,9	47,4
	13,00	53	2,3	2,3	49,7
	14,00	105	4,5	4,5	54,3
	15,00	61	2,6	2,6	56,9
	16,00	127	5,5	5,5	62,4
	17,00	26	1,1	1,1	63,5
	18,00	51	2,2	2,2	65,7
	19,00	64	2,8	2,8	68,5
	20,00	106	4,6	4,6	73,1
	21,00	42	1,8	1,8	74,9
	22,00	93	4,0	4,0	79,0
	23,00	30	1,3	1,3	80,3
	24,00	133	5,8	5,8	86,0
	25,00	29	1,3	1,3	87,3
	26,00	47	2,0	2,0	89,3
	27,00	25	1,1	1,1	90,4
	28,00	222	9,6	9,6	100,0
Total		2309	100,0	100,0	

Moderator variabele 3: Contact in vrijetijdsverenigingen

De derde moderator-variabele in dit onderzoek, betreft het contact van respondenten met mensen met een andere etniciteit in vrijetijdsverenigingen. De variabele die dit theoretische concept ondervangt in de dataset, is de variabele met de naam *Vrijetijd*. Deze variabele bestond niet op zichzelf in de NELLS dataset en is om deze reden geconstrueerd aan de hand van een vijftal variabelen: *w1scb20a*, *w1scb20b*, *w1scb20c*, *w1scb20d* en *w1scb20e*. Deze vijf variabelen informeerden hoe vaak een respondent contact heeft met mensen in de context van vrijetijdsverenigingen van Nederlandse, Turkse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst. De antwoordmogelijkheden waren: (1) (bijna) elke dag; (2) een of meerdere keren per week; (3) een aantal keer per maand; (4) ongeveer één keer per maand; (5) een aantal keren per jaar; (6) ongeveer één keer per jaar; (7) nooit en (8) niet van toepassing (heb deze persoon niet).

De codering van deze variabele is ook eerst omgedraaid, zodat een hogere score zou gaan betekenen dat de respondent meer contact heeft met iemand van een andere etniciteit in vrijetijdsverenigingen.

De syntax voor deze hercodering is de volgende:

```
*Omdraaien codering moderator variabele, vrijetijdsvverenigingen.
RECODE w1scb20a (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb20a_hercodering.
EXECUTE.

RECODE w1scb20b (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb20b_hercodering.
EXECUTE.

RECODE w1scb20c (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb20c_hercodering.
EXECUTE.

RECODE w1scb20d (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb20d_hercodering.
EXECUTE.

RECODE w1scb20e (6=2) (5=3) (4=4) (3=5) (2=6) (1=7) (7 thru 8=1) INTO
w1scb20e_hercodering.
EXECUTE.
```

Na het omdraaien van de codering van de variabelen, is voor respondenten van Nederlandse, Turkse en Marokkaanse afkomst een aparte variabele gemaakt die aan geeft of de respondent contact heeft met mensen met een andere etniciteit op werk/school.

Contact met mensen in vrijetijdsverenigingen van een andere etniciteit: Nederlandse respondenten

Voor Nederlanders geldt dat er naar de variabelen *w1scb20b_hercodering*, *w1scb20c_hercodering*, *w1scb20d_hercodering* en *w1scb20e_hercodering* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de Nederlandse respondent contact heeft met mensen van een Turkse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst op werk/school. Deze vier variabelen zijn bij elkaar opgeteld, waardoor een hogere score op de nieuwe variabele er op wijst dat een Nederlandse respondent meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de context van een vrijetijdsvereniging

De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercodering contact context vrijetijdsverenigingen, Nederlandse respondenten.  
IF (Etniciteit = 5) ContactVrijetijdVerenigingen_Nderlanders=w1scb20b_hercodering +  
w1scb20c_hercodering +  
w1scb20d_hercodering +w1scb20e_hercodering.  
EXECUTE.
```

Contact met mensen in vrijetijdsverenigingen van een andere etniciteit: Marokkaanse respondenten

Voor Marokkanen geldt dat er naar de variabelen *w1scb20a_hercodering*, *w1scb18b_hercodering*, *w1scb20d_hercodering* en *w1scb20e_hercodering* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de Marokkaanse respondent contact heeft met mensen van een Turkse, Nederlandse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst op werk/school. Deze vier variabelen zijn bij elkaar opgeteld, waardoor een hogere score op de nieuwe variabele er op wijst dat een Nederlandse respondent meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de context van een vrijetijdsvereniging

De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercodering contact context vrijetijdsverenigingen, Marokkaanse respondenten.  
IF (Etniciteit = 1) ContactVrijetijdsVerenigingen_Marokkanen=w1scb20a_hercodering +  
w1scb18b_hercodering +  
w1scb20d_hercodering + w1scb20e_hercodering.  
EXECUTE.
```

Contact met mensen in vrijetijdsverenigingen van een andere etniciteit: Turkse respondenten

Voor Turken geldt dat er naar de variabelen *w1scb20a_hercodering*, *w1scb20c_hercodering*, *w1scb20d_hercodering* en *w1scb20e_hercodering* is gekeken, omdat deze variabelen informeren of de Turkse respondent contact heeft met mensen van een Nederlandse, Marokkaanse, Surinaamse/Antilliaanse en/of andere niet-westerse afkomst op werk/school. Deze vier variabelen zijn bij elkaar opgeteld, waardoor een hogere score op de nieuwe variabele er op wijst dat een Nederlandse respondent meer contact heeft met mensen met een andere etniciteit in de context van een vrijetijdsvereniging. De syntax die hiervoor gebruikt is, is de volgende:

```
*Hercodering contact context vrijetijdsverenigingen, Turkse respondenten.  
IF (Etniciteit = 2) ContactVrijetijdsVerenigingen_Turken=w1scb20a_hercodering +  
w1scb20c_hercodering +  
w1scb20d_hercodering + w1scb20e_hercodering.  
EXECUTE.
```

Contact met mensen in vrijetijdsverenigingen van een andere etniciteit: Complete Variabele

Na het hercoderen van de drie aparte moderator-variabelen, is uiteindelijk één variabele geconstrueerd die meet of en hoeveel contact respondenten hebben met mensen met een andere etniciteit in de context van vrijetijdsverenigingen. Ook hier zijn eerst alle missende waarden naar nul gecodeerd, zodat de sommatie op een gemakkelijke manier plaats kon vinden. Na het maken van de variabele, is de waarde '0' weer als missende waarde opgegeven in SPSS.

```
*Complete variabele contact Context vrijetijdsverenigingen.  
RECODE ContactVrijetijdVerenigingen_Nderlanders (MISSING=0).  
RECODE ContactVrijetijdsVerenigingen_Marokkanen (MISSING=0).  
RECODE ContactVrijetijdsVerenigingen_Turken (MISSING=0).  
  
Compute Vrijetijd = SUM(ContactVrijetijdVerenigingen_Nderlanders,  
ContactVrijetijdsVerenigingen_Marokkanen, ContactVrijetijdsVerenigingen_Turken).
```

Hieronder is een frequentietabel weergegeven van het contact van respondenten op het werk/school, met mensen met een andere etniciteit. Een hogere score indiceert meer contact.

*Frequentietabel contact vrijetijdsverenigingen, complete waarnemingen.
 FREQUENCIES VARIABLES=Vrijetijd
 /ORDER=ANALYSIS.

Statistics

Vrijetijd Contact in
 vrijetijdsverenigingen met mensen
 met een andere etniciteit

N	Valid	2309
	Missing	0

Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	4,00	1332	57,7	57,7	57,7
	5,00	24	1,0	1,0	58,7
	6,00	57	2,5	2,5	61,2
	7,00	35	1,5	1,5	62,7
	8,00	107	4,6	4,6	67,3
	9,00	153	6,6	6,6	74,0
	10,00	63	2,7	2,7	76,7
	11,00	17	,7	,7	77,4
	12,00	83	3,6	3,6	81,0
	13,00	24	1,0	1,0	82,1
	14,00	58	2,5	2,5	84,6
	15,00	35	1,5	1,5	86,1
	16,00	43	1,9	1,9	88,0
	17,00	15	,6	,6	88,6
	18,00	26	1,1	1,1	89,7
	19,00	27	1,2	1,2	90,9
	20,00	50	2,2	2,2	93,1
	21,00	10	,4	,4	93,5
	22,00	14	,6	,6	94,1
	23,00	22	1,0	1,0	95,1
	24,00	55	2,4	2,4	97,4
	25,00	24	1,0	1,0	98,5
	26,00	10	,4	,4	98,9
	27,00	8	,3	,3	99,3
	28,00	17	,7	,7	100,0
Total		2309	100,0	100,0	

Controlevariabele: Opleiding

Er wordt in dit onderzoek gecontroleerd voor de opleiding van een respondent. Hiervoor wordt de variabele *w2fa102* gebruikt, welke de hoogst behaalde opleiding van de respondent weergeeft. De vraag die voor het meten van deze variabele gesteld is, is de volgende: *Wat is uw hoogst voltooide opleiding, dat wil zeggen waarvan u een diploma heeft behaald? Als u in het buitenland onderwijs heeft gevolgd, neem dan het Nederlandse niveau dat er het meest op lijkt.* De antwoordmogelijkheden waren: (2) lagere school; (3) lbo, vmbo-kb/bbl; (4) mavo, vmbo-tl; (5) havo; (6) vwo/gymnasium; (7) mbo-kort (kmbo), primair leerlingwezen, bol/bbl niveau 1 of 2; (8) mbo-tussen/lang (mbo), secundair/tertiar leerlingwezen, bol/bbl niveau 3 of 4; (9) hbo; (10) universiteit (bachelor); (11) universiteit (master, doctoraal); (12) promotietraject; (13) buitenlandse opleiding, niet goed in te delen, lager onderwijs; (14) buitenlandse opleiding, niet goed in te delen, middelbaar onderwijs; (15) buitenlandse opleiding, hoger onderwijs en (16) geen opleiding.

Deze variabelen kende vele mogelijke antwoordmogelijkheden, en is voor het overzicht teruggebracht naar een codering met zes categorieën. Antwoordmogelijkheid (16) geen opleiding, is gecodeerd naar **1: Geen opleiding**. Antwoordmogelijkheden (13) buitenlandse opleiding, niet goed in te delen, lager onderwijs en (2) lagere school zijn gecodeerd naar **2: Lagere School**. De categorieën (14) buitenlandse opleiding, niet goed in te delen, middelbaar onderwijs, (3) lbo, vmbo-kb/bbl, (4) mavo, vmbo-tl, (5) havo en (6) vwo/gymnasium zijn gecodeerd naar **3: Middelbare School**. De categorieën (7) mbo-kort (kmbo), primair leerlingwezen, bol/bbl niveau 1 of 2 en (8) mbo-tussen/lang (mbo), secundair/tertiar leerlingwezen, bol/bbl niveau 3 of 4 zijn gecodeerd naar **4: MBO**. De categorieën (15) buitenlandse opleiding, hoger onderwijs en (9) hbo zijn gecodeerd naar **5: HBO**. Ten slotte zijn de categorieën (10) universiteit (bachelor), (11) universiteit (master, doctoraal) en (12) promotietraject gecodeerd naar score **6: Universitair**.

De syntax die bij deze codering hoort, is de volgende:

```
*Hercodering opleidingsvariabele.  
RECODE w2fa102 (16=1) (13=2) (2=2) (14=3) (15=5) (9=5) (3 thru 6=3) (7 thru 8=4) (10  
thru 12=6)  
INTO Opleiding.
```

Hieronder is een frequentietabel van de nieuwe Opleiding-variabele weergegeven. Opvallend is dat geen van de respondenten tot categorie (1) behoort, wat betekent dat alle respondenten ten minste de basisschool afgerond hebben. De meeste respondenten uit de dataset blijken een MBO-diploma te hebben.

*Opleiding, complete waarnemingen.
 FREQUENCIES VARIABLES=Opleiding
 /ORDER=ANALYSIS.

Statistics

Opleiding Hoogst behaalde
 opleiding

N	Valid	2309
	Missing	0

Opleiding Hoogst behaalde opleiding

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2,00 Basisschool	205	8,9	8,9	8,9
	3,00 Middelbare school	657	28,5	28,5	37,3
	4,00 MBO	1167	50,5	50,5	87,9
	5,00 HBO	97	4,2	4,2	92,1
	6,00 Universiteit	183	7,9	7,9	100,0
	Total	2309	100,0	100,0	

Bijlage 2. Statistische Analyses

Univariate analyses

De eerste statistische analyses die uitgevoerd zijn, zijn de univariate analyses. Hierbij zijn de univariate statistieken berekend van de betrokken variabelen. Het gaat hierbij om de gemiddelden, standaarddeviaties, het minimum en maximum, de mediaan en het eerste en derde kwartiel. Deze statistieken zijn zowel voor een dataset met complete als incomplete waarnemingen uitgerekend.

Allereerst zijn de univariate statistieken van de continue variabelen berekend voor alle respondenten in de dataset, waarbij ook respondenten meegenomen zijn die niet op elke betrokken variabele een valide score gescoord hebben. De output en bijbehorende syntax zijn te vinden op de volgende pagina.

Vervolgens zijn de univariate statistieken van de continue variabelen berekend voor de respondenten die op elke betrokken variabele een valide score hebben. Voor deze complete waarnemingen zijn ook de histogrammen geplot. De output en bijbehorende syntax zijn te vinden op de volgende pagina's.

Output univariate statistieken

*Beschrijvende, univariate statistieken continue variabelen, voor incomplete waarnemingen (5312 respondenten).

```
DATASET ACTIVATE DataSet2.
```

```
FREQUENCIES VARIABLES=wlsce1 wlcsex wlcage EtnNetw Buurt WerkSchool Vrijetijd
```

```
    wlcdistrict2009P_N_W_AL Mening_REC
```

```
  /NTILES=4
```

```
  /STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN MODE
```

```
  /ORDER=ANALYSIS.
```

Statistics

		w1sce1 politieke opvatting	w1csex sample geslacht rp	w1cage age at time of interview	EtnNetw	Buurt	WerkSchool	Vrijetijd	w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin	Mening_REC
N	Valid	4807	5312	5312	4633	5312	5312	5312	5310	2571
	Missing	505	0	0	679	0	0	0	2	2741
Mean		5,63	1,53	31,30	,2661	9,8816	12,3266	7,0068	17,64	19,5862
Median		6,00	2,00	32,00	,0000	8,0000	10,0000	4,0000	13,00	18,0000
Mode		6	2	40	,00	4,00	4,00	4,00	5	18,00
Std. Deviation		2,157	,499	9,017	,69056	7,90678	9,48713	6,73346	16,426	4,96845
Minimum		1	1	14	,00	,00	,00	,00	0	9,00
Maximum		11	2	49	5,00	28,00	28,00	28,00	85	27,00
Percentiles	25	4,00	1,00	23,00	,0000	4,0000	4,0000	4,0000	5,00	16,0000
	50	6,00	2,00	32,00	,0000	8,0000	10,0000	4,0000	13,00	18,0000
	75	7,00	2,00	39,00	,0000	16,0000	21,0000	9,0000	24,00	24,0000

*Frequenties categorische variabelen, incomplete waarnemingen.

FREQUENCIES VARIABLES=wlcsex Etniciteit Opleiding

/NTILES=4

/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN SKEWNESS SESKEW
KURTOSIS SEKURT

/BARChart FREQ

/ORDER=ANALYSIS.

Opleiding

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2,00	243	4,6	9,1	9,1
	3,00	764	14,4	28,5	37,6
	4,00	1323	24,9	49,3	86,9
	5,00	123	2,3	4,6	91,5
	6,00	228	4,3	8,5	100,0
	Total	2681	50,5	100,0	
Missing	System	2631	49,5		
Total		5312	100,0		

wlcsex sample geslacht rp

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1 man	2508	47,2	47,2	47,2
	2 vrouw	2804	52,8	52,8	100,0
	Total	5312	100,0	100,0	

Etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00	1164	21,9	21,9	21,9
	2,00	1137	21,4	21,4	43,3
	3,00	226	4,3	4,3	47,6
	4,00	229	4,3	4,3	51,9
	5,00	2556	48,1	48,1	100,0
	Total	5312	100,0	100,0	

*Beschrijvende statistieken en histogrammen continue variabelen, complete waarnemingen..

FREQUENCIES VARIABLES=wlsce1 Mening_REC EtnNetw Buurt WerkSchool Vrijetijd wlcage wlcdistrict2009P_N_W_AL

/NTILES=4

/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN MODE

/HISTOGRAM

/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

		wlsce1 politieke opvatting	Mening_REC Mening jegens leden van andere ethnische groepen	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk ethnisch heterogeen is	Buurt Contact in de buurt met mensen van een andere ethniciteit	WerkSchool Contact op werk/school met mensen van een andere ethniciteit	Vrijetijd Contact in vrijtijdsveren igingen met mensen van een andere ethniciteit	wlcage age at time of interview	wlcdistrict20 09P_N_W_AL % Non- Western ethnic origin
N	Valid	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		5,85	19,6085	,2036	10,6301	14,2737	8,0338	31,57	13,81
Median		6,00	18,0000	,0000	9,0000	14,0000	4,0000	33,00	9,00
Mode		6	18,00	,00	4,00	4,00	4,00	40	5
Std. Deviation		2,114	4,98047	,62179	6,81960	8,17214	6,19020	9,138	14,510
Minimum		1	9,00	,00	4,00	4,00	4,00	14	0
Maximum		11	27,00	5,00	28,00	28,00	28,00	47	85
Percentiles	25	4,00	16,0000	,0000	4,0000	7,0000	4,0000	23,00	4,00
	50	6,00	18,0000	,0000	9,0000	14,0000	4,0000	33,00	9,00
	75	7,00	24,0000	,0000	15,0000	22,0000	10,0000	40,00	19,00

Mening_REC Mening jegens leden van andere etnische groepen

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	9,00	52	2,3	2,3	2,3
	10,00	21	,9	,9	3,2
	11,00	29	1,3	1,3	4,4
	12,00	78	3,4	3,4	7,8
	13,00	55	2,4	2,4	10,2
	14,00	52	2,3	2,3	12,4
	15,00	251	10,9	10,9	23,3
	16,00	101	4,4	4,4	27,7
	17,00	87	3,8	3,8	31,4
	18,00	534	23,1	23,1	54,6
	19,00	58	2,5	2,5	57,1
	20,00	42	1,8	1,8	58,9
	21,00	153	6,6	6,6	65,5
	22,00	60	2,6	2,6	68,1
	23,00	65	2,8	2,8	70,9
	24,00	172	7,4	7,4	78,4
	25,00	57	2,5	2,5	80,9
	26,00	29	1,3	1,3	82,1
	27,00	413	17,9	17,9	100,0
	Total	2309	100,0	100,0	

1

¹ De frequentieverdeling van contact met mensen met een andere etniciteit in de buurt, in vrijetijdsverenigingen en op werk/school zijn eerder weergegeven in bijlage 1.

w1sce1 politieke opvatting

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 0 links	75	3,2	3,2	3,2
2 1	68	2,9	2,9	6,2
3 2	163	7,1	7,1	13,3
4 3	276	12,0	12,0	25,2
5 4	292	12,6	12,6	37,9
6 5	693	30,0	30,0	67,9
7 6	230	10,0	10,0	77,8
8 7	252	10,9	10,9	88,7
9 8	176	7,6	7,6	96,4
10 9	43	1,9	1,9	98,2
11 10	41	1,8	1,8	100,0
Total	2309	100,0	100,0	

Een uitgebreide beschrijving van de univariate statistieken wordt gegeven in de resultatensectie (zie Resultaten: Beschrijvende statistieken – Univariate statistieken, p, 25-27).

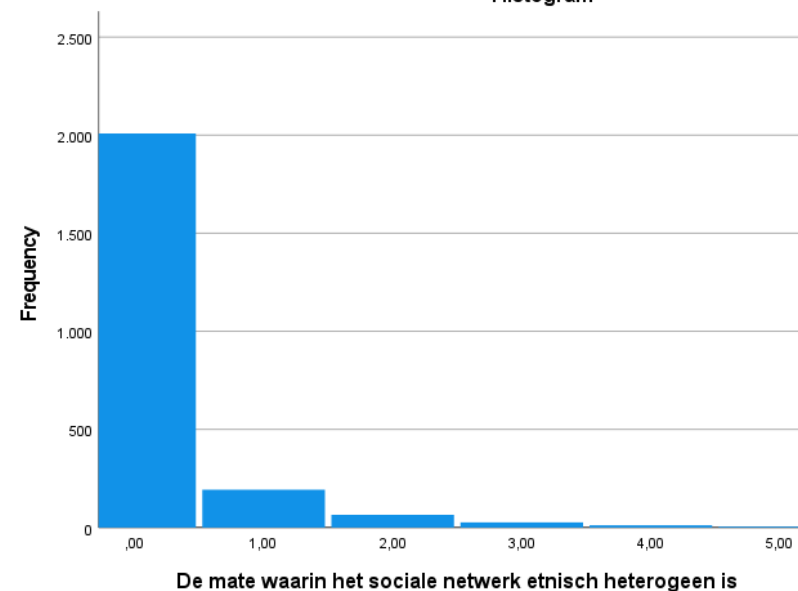
Uit de frequentieverdeling van de afhankelijke variabele blijkt dat het overgrote deel van de respondenten een overwegend positieve mening lijkt te hebben over mensen met een andere etniciteit. 17,9% van de respondenten scoort zelfs de hoogst haalbare score op deze variabele.

Verder blijkt dat 2009 respondenten geen etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben, het overgrote deel van de respondenten.

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ,00	2009	87,0	87,0	87,0
1,00	193	8,4	8,4	95,4
2,00	65	2,8	2,8	98,2
3,00	26	1,1	1,1	99,3
4,00	11	,5	,5	99,8
5,00	5	,2	,2	100,0
Total	2309	100,0	100,0	

Histogram

*Frequenties en staafdiagrammen categorische variabelen, complete waarnemingen.

FREQUENCIES VARIABLES=w1csex Etniciteit Opleiding

/NTILES=4

/STATISTICS=STDDEV MINIMUM MAXIMUM MEAN MEDIAN SKEWNESS SESKEW KURTOSIS SEKURT

/BARCHART FREQ

/ORDER=ANALYSIS.

w1csex sample geslacht rp

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1 man	1036	44,9	44,9	44,9
2 vrouw	1273	55,1	55,1	100,0
Total	2309	100,0	100,0	

Uit deze statistieken blijkt dat er meer vrouwelijke respondenten geparticipeerd hebben dan mannelijke respondenten. Daarnaast heeft het overgrote deel van de respondenten een MBO-opleiding als hoogst behaalde opleiding opgegeven (50,5%) en hebben de meeste respondenten een Nederlandse etniciteit (69,2%).

Statistics

		w1csex sample geslacht rp	Etniciteit Etniciteit respondent	Opleiding Hoogst behaalde opleiding
N	Valid	2309	2309	2309
	Missing	0	0	0
Mean		1,55	3,9264	3,7384
Median		2,00	5,0000	4,0000
Std. Deviation		,497	1,63363	,96472
Skewness		-,207	-,925	,479
Std. Error of Skewness		,051	,051	,051
Kurtosis		-1,959	-1,020	,560
Std. Error of Kurtosis		,102	,102	,102
Minimum		1	1,00	2,00
Maximum		2	5,00	6,00
Percentiles	25	1,00	2,0000	3,0000
	50	2,00	5,0000	4,0000
	75	2,00	5,0000	4,0000

Opleiding Hoogst behaalde opleiding

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2,00 Basisschool	205	8,9	8,9	8,9
3,00 Middelbare school	657	28,5	28,5	37,3
4,00 MBO	1167	50,5	50,5	87,9
5,00 HBO	97	4,2	4,2	92,1
6,00 Universiteit	183	7,9	7,9	100,0
Total	2309	100,0	100,0	

Etniciteit Etniciteit respondent

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1,00 Marokkaans	346	15,0	15,0	15,0
2,00 Turks	365	15,8	15,8	30,8
5,00 Nederlands	1598	69,2	69,2	100,0
Total	2309	100,0	100,0	

Bivariate analyses

Na de univariate statistieken, zijn de bivariate statistieken berekend. Het betreft de correlaties tussen alle variabelen onderling. De bivariate statistieken zijn berekend over de complete waarneming, oftewel over die respondenten die op alle betrokken variabelen een valide score gescoord hebben.

Allereerst zijn de correlaties tussen alle continue variabelen berekend. De variabele geslacht is ook meegenomen in deze eerste analyse van de onderlinge samenhang, omdat dit een dummy-variabele betreft. Vervolgens zijn de correlaties tussen de continue en overige categorische variabelen berekend, gevolgd door de correlaties tussen de categorische variabelen onderling.

Daarnaast zijn er T-toetsen uitgevoerd voor geslacht, om te achterhalen of er grote verschillen bestaan tussen mannen en vrouwen.

Een uitgebreide bespreking van de meest opvallende correlaties is terug te vinden in de Resultatensectie (Zie Resultaten: Beschrijvende statistieken – Bivariate statistieken, p. 27-29).

Output Bivariate statistieken

```
*BEREKENEN CORRELATIES.
```

```
  * correlaties tussen continue variabelen, inclusief geslacht..
```

```
CORRELATIONS
```

```
  /VARIABLES=wlsce1 wlcage Mening_REC EtnNetw Buurt WerkSchool Vrijetijd wlcsex
```

```
  wlcdistrict2009P_N_W_AL
```

```
  /PRINT=TWOTAIL NOSIG FULL
```

```
  /MISSING=PAIRWISE.
```

Correlations

		w1 sce1 politieke opvatting	w1 cage age at time of interview	Mening_REC Mening jegens leden van andere ethnische groepen	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk ethnisch heterogeen is	Buurt Contact in de buurt met mensen van een andere ethniciteit	WerkSchool Contact op werk/school met mensen van een andere ethniciteit	Vrijetijd Contact in vrijtijdsveren igingen met mensen van een andere ethniciteit	w1 csex sample geslacht rp	w1 cdistrict20 09P_N_W_AL % Non- Western ethnic origin
w1 sce1 politieke opvatting	Pearson Correlation	1	,019	-,240**	-,128**	-,186**	-,129**	-,098**	-,101**	-,176**
	Sig. (2-tailed)		,357	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001
	N	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309
w1 cage age at time of interview	Pearson Correlation	,019	1	-,072**	-,072**	-,184**	-,132**	-,125**	-,010	-,074**
	Sig. (2-tailed)	,357		<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	,647	<,001
	N	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309
Mening_REC Mening jegens leden van andere ethnische groepen	Pearson Correlation	-,240**	-,072**	1	,146**	,154**	,136**	,144**	,011	,113**
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001		<,001	<,001	<,001	<,001	,594	<,001
	N	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309
EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk ethnisch heterogeen is	Pearson Correlation	-,128**	-,072**	,146**	1	,231**	,147**	,167**	,029	,144**
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	<,001		<,001	<,001	<,001	,160	<,001
	N	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309
Buurt Contact in de buurt met mensen van een andere ethniciteit	Pearson Correlation	-,186**	-,184**	,154**	,231**	1	,459**	,518**	-,051*	,401**
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	<,001	<,001		<,001	<,001	,015	<,001
	N	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309
WerkSchool Contact op werk/school met mensen van een andere ethniciteit	Pearson Correlation	-,129**	-,132**	,136**	,147**	,459**	1	,372**	-,114**	,239**
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001		<,001	<,001	<,001
	N	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309
Vrijetijd Contact in vrijtijdsverenigingen met mensen van een andere ethniciteit	Pearson Correlation	-,098**	-,125**	,144**	,167**	,518**	,372**	1	-,117**	,254**
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001		<,001	<,001
	N	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309
w1 csex sample geslacht rp	Pearson Correlation	-,101**	-,010	,011	,029	-,051*	-,114**	-,117**	1	,041*
	Sig. (2-tailed)	<,001	,647	,594	,160	,015	<,001	<,001		,048
	N	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309
w1 cdistrict2009P_N_W_ AL % Non-Western ethnic origin	Pearson Correlation	-,176**	-,074**	,113**	,144**	,401**	,239**	,254**	,041*	1
	Sig. (2-tailed)	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	,048	
	N	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309	2309

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

*correlaties tussen continue en categorische variabelen.

*1. Mening en etniciteit.

UNIANOVA Mening_REC BY Etniciteit

/METHOD=SSTYPE(3)

/INTERCEPT=INCLUDE

/EMMEANS=TABLES(Etniciteit)

/PRINT=DESCRIPTIVE

/CRITERIA=ALPHA(.05)

/DESIGN=Etniciteit.

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	2390,123 ^a	2	1195,061	50,234	,000
Intercept	595858,093	1	595858,093	25046,482	,000
Etniciteit	2390,123	2	1195,061	50,234	,000
Error	54859,951	2306	23,790		
Total	945044,000	2309			
Corrected Total	57250,074	2308			

a. R Squared = ,042 (Adjusted R Squared = ,041)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

Etniciteit respondent	Mean	Std. Deviation	N
1,00 Marokkaans	21,7399	4,02189	346
2,00 Turks	20,3315	4,31866	365
5,00 Nederlands	18,9819	5,15814	1598
Total	19,6085	4,98047	2309

*2. Mening en Opleiding.

UNIANOVA Mening_REC BY Opleiding

```

/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/EMMEANS=TABLES(Opleiding)
/PRINT=DESCRIPTIVE
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=Opleiding.

```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	1507,146 ^a	4	376,786	15,574	,000
Intercept	428192,206	1	428192,206	17698,296	,000
Opleiding	1507,146	4	376,786	15,574	,000
Error	55742,928	2304	24,194		
Total	945044,000	2309			
Corrected Total	57250,074	2308			

a. R Squared = ,026 (Adjusted R Squared = ,025)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

Opleiding Hoogst behaalde opleiding	Mean	Std. Deviation	N
2,00 Basisschool	17,9512	4,86056	205
3,00 Middelbare school	19,5068	4,98630	657
4,00 MBO	19,5416	4,91556	1167
5,00 HBO	20,5464	5,11130	97
6,00 Universiteit	21,7596	4,64771	183
Total	19,6085	4,98047	2309

*3. Netwerk en etniciteit.

UNIANOVA EtnNetw BY Etniciteit

```

/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/EMMEANS=TABLES(Etniciteit)
/PRINT=DESCRIPTIVE
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=Etniciteit.

```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	163,562 ^a	2	81,781	258,776	,000
Intercept	241,382	1	241,382	763,792	,000
Etniciteit	163,562	2	81,781	258,776	,000
Error	728,768	2306	,316		
Total	988,000	2309			
Corrected Total	892,331	2308			

a. R Squared = ,183 (Adjusted R Squared = ,183)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

Etniciteit respondent	Mean	Std. Deviation	N
1,00 Marokkaans	,5751	1,00513	346
2,00 Turks	,6274	,95118	365
5,00 Nederlands	,0263	,17852	1598
Total	,2036	,62179	2309

*4. Netwerk en Opleiding.

UNIANOVA EtnNetw BY Opleiding

/METHOD=SSTYPE(3)

/INTERCEPT=INCLUDE

/EMMEANS=TABLES(Opleiding)

/PRINT=DESCRIPTIVE

/CRITERIA=ALPHA(.05)

/DESIGN=Opleiding.

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	2,571 ^a	4	,643	1,665	,155
Intercept	40,567	1	40,567	105,046	,000
Opleiding	2,571	4	,643	1,665	,155
Error	889,760	2304	,386		
Total	988,000	2309			
Corrected Total	892,331	2308			

a. R Squared = ,003 (Adjusted R Squared = ,001)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

Opleiding Hoogst behaalde opleiding	Mean	Std. Deviation	N
2,00 Basisschool	,1463	,54056	205
3,00 Middelbare school	,2374	,63072	657
4,00 MBO	,1919	,62055	1167
5,00 HBO	,1340	,53286	97
6,00 Universiteit	,2568	,71456	183
Total	,2036	,62179	2309

*5. Buurt en etniciteit.

UNIANOVA Buurt BY Etniciteit

/METHOD=SSTYPE(3)

/INTERCEPT=INCLUDE

/EMMEANS=TABLES(Etniciteit)

/PRINT=DESCRIPTIVE

/CRITERIA=ALPHA(.05)

/DESIGN=Etniciteit.

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	30812,338 ^a	2	15406,169	464,244	,000
Intercept	261028,871	1	261028,871	7865,747	,000
Etniciteit	30812,338	2	15406,169	464,244	,000
Error	76525,804	2306	33,186		
Total	368255,000	2309			
Corrected Total	107338,142	2308			

a. R Squared = ,287 (Adjusted R Squared = ,286)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

Etniciteit respondent	Etniciteit	Mean	Std. Deviation	N
1,00	Marokkaans	16,5954	6,52783	346
2,00	Turks	15,6137	6,33292	365
5,00	Nederlands	8,2003	5,43798	1598
Total		10,6301	6,81960	2309

*6. Buurt en opleiding.

UNIANOVA Buurt BY Opleiding

```

/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/EMMEANS=TABLES(Opleiding)
/PRINT=DESCRIPTIVE
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=Opleiding.

```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	1435,897 ^a	4	358,974	7,810	,000
Intercept	120440,877	1	120440,877	2620,301	,000
Opleiding	1435,897	4	358,974	7,810	,000
Error	105902,245	2304	45,965		
Total	368255,000	2309			
Corrected Total	107338,142	2308			

a. R Squared = ,013 (Adjusted R Squared = ,012)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

Opleiding Hoogst behaalde opleiding	Mean	Std. Deviation	N
2,00 Basisschool	11,3951	7,04154	205
3,00 Middelbare school	11,6210	7,29189	657
4,00 MBO	10,2048	6,60799	1167
5,00 HBO	10,3918	6,98891	97
6,00 Universiteit	9,0546	5,39813	183
Total	10,6301	6,81960	2309

*7. Werkschool en etniciteit.

UNIANOVA Werkschool BY Etniciteit

```

/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/EMMEANS=TABLES(Etniciteit)
/PRINT=DESCRIPTIVE
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=Etniciteit.
    
```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	15228,392 ^a	2	7614,196	126,402	,000
Intercept	380822,699	1	380822,699	6321,977	,000
Etniciteit	15228,392	2	7614,196	126,402	,000
Error	138908,622	2306	60,238		
Total	624570,000	2309			
Corrected Total	154137,014	2308			

a. R Squared = ,099 (Adjusted R Squared = ,098)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

Etniciteit respondent	Etniciteit	Mean	Std. Deviation	N
1,00	Marokkaans	18,1358	8,38816	346
2,00	Turks	18,1123	7,70086	365
5,00	Nederlands	12,5607	7,63309	1598
Total		14,2737	8,17214	2309

*8. werkschool en opleiding.

UNIANOVA WerkSchool BY Opleiding

```

/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/EMMEANS=TABLES(Opleiding)
/PRINT=DESCRIPTIVE
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=Opleiding.

```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	548,381 ^a	4	137,095	2,057	,084
Intercept	208757,873	1	208757,873	3131,600	,000
Opleiding	548,381	4	137,095	2,057	,084
Error	153588,633	2304	66,662		
Total	624570,000	2309			
Corrected Total	154137,014	2308			

a. R Squared = ,004 (Adjusted R Squared = ,002)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

Opleiding Hoogst behaalde opleiding	Mean	Std. Deviation	N
2,00 Basisschool	13,0341	8,58086	205
3,00 Middelbare school	14,6454	8,61511	657
4,00 MBO	14,4327	8,02742	1167
5,00 HBO	13,5052	7,18233	97
6,00 Universiteit	13,7213	7,33454	183
Total	14,2737	8,17214	2309

*9. Vrijetijd en Opleiding.

UNIANOVA Vrijetijd BY Opleiding

```

/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/EMMEANS=TABLES(Opleiding)
/PRINT=DESCRIPTIVE
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=Opleiding.

```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	762,711 ^a	4	190,678	5,011	,001
Intercept	67621,625	1	67621,625	1776,986	,000
Opleiding	762,711	4	190,678	5,011	,001
Error	87676,654	2304	38,054		
Total	237466,000	2309			
Corrected Total	88439,365	2308			

a. R Squared = ,009 (Adjusted R Squared = ,007)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

Opleiding Hoogst behaalde opleiding	Mean	Std. Deviation	N
2,00 Basisschool	7,5171	5,84740	205
3,00 Middelbare school	8,9102	6,89907	657
4,00 MBO	7,7541	5,97999	1167
5,00 HBO	8,0309	6,25242	97
6,00 Universiteit	7,2514	4,70471	183
Total	8,0338	6,19020	2309

*10. Vrijetijd en Etniciteit.

UNIANOVA Vrijetijd BY Etniciteit

/METHOD=SSTYPE(3)

/INTERCEPT=INCLUDE

/EMMEANS=TABLES(Etniciteit)

/PRINT=DESCRIPTIVE

/CRITERIA=ALPHA(.05)

/DESIGN=Etniciteit.

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	11316,257 ^a	2	5658,129	169,179	,000
Intercept	135611,188	1	135611,188	4054,808	,000
Etniciteit	11316,257	2	5658,129	169,179	,000
Error	77123,108	2306	33,445		
Total	237466,000	2309			
Corrected Total	88439,365	2308			

a. R Squared = ,128 (Adjusted R Squared = ,127)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

Etniciteit respondent	Mean	Std. Deviation	N
1,00 Marokkaans	12,3410	7,21909	346
2,00 Turks	10,1726	7,64388	365
5,00 Nederlands	6,6126	4,86996	1598
Total	8,0338	6,19020	2309

*11. aandeel niet-westerse allochtonen en etniciteit.

UNIANOVA w1cdistrict2009P_N_W_AL BY Etniciteit

```

/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/EMMEANS=TABLES(Etniciteit)
/PRINT=DESCRIPTIVE
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=Etniciteit.

```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	144024,865 ^a	2	72012,433	485,686	,000
Intercept	572318,658	1	572318,658	3859,990	,000
Etniciteit	144024,865	2	72012,433	485,686	,000
Error	341909,428	2306	148,269		
Total	926345,000	2309			
Corrected Total	485934,294	2308			

a. R Squared = ,296 (Adjusted R Squared = ,296)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin

Etniciteit respondent	Etniciteit	Mean	Std. Deviation	N
1,00	Marokkaans	26,97	19,864	346
2,00	Turks	24,30	15,951	365
5,00	Nederlands	8,57	8,418	1598
	Total	13,81	14,510	2309

*12. aandeel niet-westerse allochtonen en opleiding.

UNIANOVA w1cdistrict2009P_N_W_AL BY Opleiding

```

/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/EMMEANS=TABLES(Opleiding)
/PRINT=DESCRIPTIVE
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=Opleiding.

```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	12776,601 ^a	4	3194,150	15,554	,000
Intercept	262888,347	1	262888,347	1280,112	,000
Opleiding	12776,601	4	3194,150	15,554	,000
Error	473157,692	2304	205,364		
Total	926345,000	2309			
Corrected Total	485934,294	2308			

a. R Squared = ,026 (Adjusted R Squared = ,025)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin

Opleiding Hoogst behaalde opleiding	Mean	Std. Deviation	N
2,00 Basisschool	14,83	16,779	205
3,00 Middelbare school	15,58	15,777	657
4,00 MBO	12,04	12,356	1167
5,00 HBO	22,18	23,019	97
6,00 Universiteit	13,19	11,378	183
Total	13,81	14,510	2309

*13. Oriëntatie en etniciteit.

UNIANOVA w1sce1 BY Etniciteit

/METHOD=SSTYPE(3)

/INTERCEPT=INCLUDE

/EMMEANS=TABLES(Etniciteit)

/PRINT=DESCRIPTIVE

/CRITERIA=ALPHA(.05)

/DESIGN=Etniciteit.

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: w1sce1 politieke opvatting

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	618,783 ^a	2	309,392	73,614	,000
Intercept	42969,635	1	42969,635	10223,838	,000
Etniciteit	618,783	2	309,392	73,614	,000
Error	9691,857	2306	4,203		
Total	89393,000	2309			
Corrected Total	10310,640	2308			

a. R Squared = ,060 (Adjusted R Squared = ,059)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: w1sce1 politieke opvatting

Etniciteit respondent	Etniciteit	Mean	Std. Deviation	N
1,00 Marokkaans		4,82	2,186	346
2,00 Turks		5,40	2,067	365
5,00 Nederlands		6,18	2,016	1598
Total		5,85	2,114	2309

*14. Oriëntatie en opleiding.

UNIANOVA w1sce1 BY Opleiding

```

/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/EMMEANS=TABLES(Opleiding)
/PRINT=DESCRIPTIVE
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=Opleiding.

```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: w1sce1 politieke opvatting

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	14,393 ^a	4	3,598	,805	,522
Intercept	36632,570	1	36632,570	8197,301	,000
Opleiding	14,393	4	3,598	,805	,522
Error	10296,248	2304	4,469		
Total	89393,000	2309			
Corrected Total	10310,640	2308			

a. R Squared = ,001 (Adjusted R Squared = ,000)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: w1sce1 politieke opvatting

Opleiding Hoogst behaalde opleiding	Mean	Std. Deviation	N
2,00 Basisschool	5,87	2,171	205
3,00 Middelbare school	5,79	2,183	657
4,00 MBO	5,92	2,069	1167
5,00 HBO	5,80	2,281	97
6,00 Universiteit	5,67	1,982	183
Total	5,85	2,114	2309

*15. Leeftijd en Etniciteit.

UNIANOVA w1cage BY Etniciteit

/METHOD=SSTYPE(3)

/INTERCEPT=INCLUDE

/EMMEANS=TABLES(Etniciteit)

/PRINT=DESCRIPTIVE

/CRITERIA=ALPHA(.05)

/DESIGN=Etniciteit.

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: w1cage age at time of interview

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	1485,010 ^a	2	742,505	8,953	,000
Intercept	1378187,336	1	1378187,336	16618,403	,000
Etniciteit	1485,010	2	742,505	8,953	,000
Error	191239,797	2306	82,931		
Total	2494521,000	2309			
Corrected Total	192724,807	2308			

a. R Squared = ,008 (Adjusted R Squared = ,007)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: w1cage age at time of interview

Etniciteit respondent	Etniciteit	Mean	Std. Deviation	N
1,00	Marokkaans	30,23	8,655	346
2,00	Turks	30,52	9,217	365
5,00	Nederlands	32,11	9,176	1598
	Total	31,57	9,138	2309

*16. Leeftijd en opleiding.

UNIANOVA w1cage BY Opleiding

```

/METHOD=SSTYPE(3)
/INTERCEPT=INCLUDE
/EMMEANS=TABLES(Opleiding)
/PRINT=DESCRIPTIVE
/CRITERIA=ALPHA(.05)
/DESIGN=Opleiding.

```

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: w1cage age at time of interview

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	5294,173 ^a	4	1323,543	16,270	,000
Intercept	1097616,211	1	1097616,211	13492,500	,000
Opleiding	5294,173	4	1323,543	16,270	,000
Error	187430,634	2304	81,350		
Total	2494521,000	2309			
Corrected Total	192724,807	2308			

a. R Squared = ,027 (Adjusted R Squared = ,026)

Descriptive Statistics

Dependent Variable: w1cage age at time of interview

Opleiding Hoogst behaalde opleiding	Mean	Std. Deviation	N
2,00 Basisschool	34,35	9,038	205
3,00 Middelbare school	29,73	10,104	657
4,00 MBO	31,99	8,597	1167
5,00 HBO	29,30	9,263	97
6,00 Universiteit	33,63	7,182	183
Total	31,57	9,138	2309

*correlaties tussen categorische variabelen.

*1. Etniciteit en Opleiding.

CROSSTABS

/TABLES=Etniciteit BY Opleiding

/FORMAT=AVALUE TABLES

/STATISTICS=CHISQ PHI

/CELLS=COUNT

/COUNT ROUND CELL.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,160	<,001
	Cramer's V	,113	<,001
N of Valid Cases		2309	

Etniciteit Etniciteit respondent * Opleiding Hoogst behaalde opleiding Crosstabulation

Count

		Opleiding Hoogst behaalde opleiding					Total
		2,00 Basisschool	3,00 Middelbare school	4,00 MBO	5,00 HBO	6,00 Universiteit	
Etniciteit Etniciteit respondent	1,00 Marokkaans	39	128	142	23	14	346
	2,00 Turks	40	131	157	12	25	365
	5,00 Nederlands	126	398	868	62	144	1598
Total		205	657	1167	97	183	2309

*2. Geslacht en Etniciteit.

CROSSTABS

/TABLES=w1csex BY Etniciteit

/FORMAT=AVALUE TABLES

/STATISTICS=CHISQ PHI

/CELLS=COUNT

/COUNT ROUND CELL.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,047	,081
	Cramer's V	,047	,081
N of Valid Cases		2309	

w1csex sample geslacht rp * Etniciteit Etniciteit respondent Crosstabulation

Count

		Etniciteit Etniciteit respondent			Total
		1,00 Marokkaans	2,00 Turks	5,00 Nederlands	
w1csex sample geslacht	1 man	137	173	726	1036
rp	2 vrouw	209	192	872	1273
Total		346	365	1598	2309

*3. Geslacht en Opleiding.

CROSSTABS

/TABLES=w1csex BY Opleiding

/FORMAT=AVALUE TABLES

/STATISTICS=CHISQ PHI

/CELLS=COUNT

/COUNT ROUND CELL.

Symmetric Measures

	Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal Phi	,047	,270
Cramer's V	,047	,270
N of Valid Cases	2309	

w1csex sample geslacht rp ^ Opleiding Hoogst behaalde opleiding Crosstabulation

Count

		Opleiding Hoogst behaalde opleiding					Total
		2,00 Basisschool	3,00 Middelbare school	4,00 MBO	5,00 HBO	6,00 Universiteit	
w1csex sample geslacht	1 man	90	308	501	45	92	1036
rp	2 vrouw	115	349	666	52	91	1273
Total		205	657	1167	97	183	2309

Regressie analyses

Na het uitvoeren van de univariate en bivariate analyses en het verkennen van de data, zijn de multiple lineaire regressieanalyses geschat. De modellen zijn geschat zoals deze beschreven zijn in het analyseplan.

Na het uitvoeren van de regressieanalyse en het analyseren van de bivariate statistieken, bleek dat een aantal bekeken groepen van elkaar leken te verschillen als het aankwam op de mening jegens mensen met een andere etniciteit. Om deze reden is er naderhand nog een analyse gedaan om deze verschillen te bekijken en te toetsen, aan de hand van de Eenweg-ANOVA en post-hoc toetsen. Ook zijn de gemiddelden van bepaalde groepen met elkaar vergeleken door de dataset op te splitsen naar deze groepen en de univariate statistieken nogmaals te berekenen, om de statistieken van de groepen afzonderlijk te kunnen inzien en analyseren.

Output Regressie analyse

*Uitvoeren Regressieanalyses, verschillend per interactie.

*Context buurt.

REGRESSION

 /MISSING LISTWISE

 /STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA CHANGE

 /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

 /NOORIGIN

 /DEPENDENT Mening_REC

 /METHOD=ENTER wlsce1 wlcsex wlcage Opleiding wlcdistrict2009P_N_W_AL Etn_D1 Etn_D2

 /METHOD=ENTER EtnNetw_c

 /METHOD=ENTER Buurt_C

 /METHOD=ENTER EtnXBuurt.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
1	(Constant)	19,877	,706		28,161	,000	18,493	21,262
	w1sce1 politieke opvatting	-,466	,048	-,198	-9,692	,000	-,561	-,372
	w1csex sample geslacht rp	-,129	,198	-,013	-,651	,515	-,518	,259
	w1cage age at time of interview	-,032	,011	-,059	-3,009	,003	-,054	-,011
	Opleiding Hoogst behaalde opleiding	,855	,102	,166	8,356	,000	,655	1,056
	w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin	-,004	,008	-,012	-,507	,612	-,020	,012
	Etn_D1	2,366	,323	,170	7,324	,000	1,733	3,000
	Etn_D2	1,185	,304	,087	3,894	,000	,588	1,781

2	(Constant)	19,967	,706		28,299	,000	18,583	21,351
	w1sce1 politieke opvatting	-,461	,048	-,196	-9,598	,000	-,556	-,367
	w1csex sample geslacht rp	-,144	,198	-,014	-,726	,468	-,532	,244
	w1cage age at time of interview	-,031	,011	-,057	-2,889	,004	-,052	-,010
	Opleiding Hoogst behaalde opleiding	,835	,102	,162	8,153	,000	,634	1,036
	w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin	-,001	,008	-,004	-,169	,866	-,017	,015
	Etn_D1	2,054	,342	,147	6,008	,000	1,383	2,724
	Etn_D2	,851	,327	,062	2,602	,009	,210	1,492
	EtnNetw_c	,487	,176	,061	2,766	,006	,142	,832

3	(Constant)	19,792	,709		27,915	,000	18,401	21,182
	w1sce1 politieke opvatting	-,453	,048	-,192	-9,406	,000	-,547	-,359
	w1csex sample geslacht rp	-,102	,199	-,010	-,516	,606	-,492	,287
	w1cage age at time of interview	-,027	,011	-,050	-2,485	,013	-,048	-,006
	Opleiding Hoogst behaalde opleiding	,849	,103	,164	8,281	,000	,648	1,050
	w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin	-,004	,008	-,013	-,525	,600	-,020	,012
	Etn_D1	1,793	,360	,129	4,983	,000	1,087	2,498
	Etn_D2	,619	,342	,045	1,810	,070	-,052	1,289
	EtnNetw_c	,478	,176	,060	2,721	,007	,134	,823
	Buurt_C	,040	,018	,055	2,308	,021	,006	,075

4	(Constant)	19,880	,713		27,893	,000	18,482	21,277
	w1sce1 politieke opvatting	-,454	,048	-,193	-9,431	,000	-,549	-,360
	w1csex sample geslacht rp	-,106	,199	-,011	-,533	,594	-,495	,283
	w1cage age at time of interview	-,027	,011	-,050	-2,509	,012	-,049	-,006
	Opleiding Hoogst behaalde opleiding	,843	,103	,163	8,207	,000	,641	1,044
	w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin	-,004	,008	-,012	-,498	,618	-,020	,012
	Etn_D1	1,739	,362	,125	4,797	,000	1,028	2,450
	Etn_D2	,568	,344	,042	1,650	,099	-,107	1,243
	EtnNetw_c	,626	,215	,078	2,919	,004	,205	1,047
	Buurt_C	,041	,018	,056	2,343	,019	,007	,076
	EtnXBuurt	-,030	,025	-,029	-1,201	,230	-,078	,019

a. Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,332 ^a	,110	,108	4,70443	,110	40,828	7	2301	,000
2	,337 ^b	,113	,110	4,69765	,003	7,651	1	2300	,006
3	,340 ^c	,115	,112	4,69323	,002	5,327	1	2299	,021
4	,341 ^d	,116	,112	4,69278	,001	1,444	1	2298	,230

a. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin

b. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c

c. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c, Buurt_C

d. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c, Buurt_C, EtnXBuurt

*Context werk,school.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT Mening_REC

/METHOD=ENTER wlscel wlcsex wlcage Opleiding wlcdistrict2009P_N_W_AL Etn_D1 Etn_D2

/METHOD=ENTER EtnNetw_c

/METHOD=ENTER WerkSchool_C

/METHOD=ENTER EtnXWerkSchool.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
3	(Constant)	19,794	,707		27,990	,000	18,407	21,180
	w1sce1 politieke opvatting	-,452	,048	-,192	-9,396	,000	-,546	-,358
	w1csex sample geslacht rp	-,066	,199	-,007	-,331	,741	-,457	,325
	w1cage age at time of interview	-,028	,011	-,051	-2,562	,010	-,049	-,006
	Opleiding Hoogst behaalde opleiding	,826	,102	,160	8,070	,000	,625	1,027
	w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin	-,003	,008	-,010	-,409	,683	-,019	,013
	Etn_D1	1,904	,345	,136	5,512	,000	1,226	2,581
	Etn_D2	,697	,331	,051	2,106	,035	,048	1,346
	EtnNetw_c	,477	,176	,060	2,716	,007	,133	,822
	Werkschool_C	,036	,013	,060	2,836	,005	,011	,062

4	(Constant)	19,861	,709		28,017	,000	18,471	21,251
	w1sce1 politieke opvatting	-,453	,048	-,192	-9,412	,000	-,547	-,358
	w1csex sample geslacht rp	-,063	,199	-,006	-,314	,753	-,454	,328
	w1cage age at time of interview	-,029	,011	-,052	-2,634	,009	-,050	-,007
	Opleiding Hoogst behaalde opleiding	,822	,102	,159	8,032	,000	,622	1,023
	w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin	-,003	,008	-,010	-,409	,683	-,019	,013
	Etn_D1	1,891	,345	,136	5,475	,000	1,214	2,569
	Etn_D2	,664	,332	,049	2,001	,046	,013	1,314
	EtnNetw_c	,582	,193	,073	3,017	,003	,204	,960
	WerkSchool_C	,036	,013	,059	2,771	,006	,010	,061
	EtnXWerkSchool	-,029	,022	-,029	-1,315	,189	-,071	,014

a. Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,332 ^a	,110	,108	4,70443	,110	40,828	7	2301	,000
2	,337 ^b	,113	,110	4,69765	,003	7,651	1	2300	,006
3	,341 ^c	,117	,113	4,69047	,003	8,041	1	2299	,005
4	,342 ^d	,117	,113	4,68973	,001	1,729	1	2298	,189

a. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin

b. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c

c. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c, Werkschool_C

d. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c, Werkschool_C, EtnXWerkSchool

*Context vrijetijdsverenigingen.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT Mening_REC

/METHOD=ENTER wlscel wlcsex wlcage Opleiding wlcdistrict2009P_N_W_AL Etn_D1 Etn_D2

/METHOD=ENTER EtnNetw_c

/METHOD=ENTER Vrijetijd_C

/METHOD=ENTER EtnXVrijetijd.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound
3	(Constant)	19,756	,706		27,963	,000	18,370	21,141
	w1sce1 politieke opvatting	-,458	,048	-,194	-9,547	,000	-,552	-,364
	w1csex sample geslacht rp	-,044	,199	-,004	-,219	,827	-,435	,347
	w1cage age at time of interview	-,027	,011	-,050	-2,535	,011	-,048	-,006
	Opleiding Hoogst behaalde opleiding	,840	,102	,163	8,217	,000	,639	1,040
	w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin	-,004	,008	-,011	-,468	,640	-,020	,012
	Etn_D1	1,775	,350	,127	5,066	,000	1,088	2,461
	Etn_D2	,700	,329	,051	2,129	,033	,055	1,346
	EtnNetw_c	,465	,176	,058	2,646	,008	,120	,809
	Vrijetijd_C	,060	,017	,074	3,482	,001	,026	,094

4	(Constant)	19,840	,711		27,920	,000	18,447	21,234
	w1sce1 politieke opvatting	-,461	,048	-,196	-9,593	,000	-,555	-,367
	w1csex sample geslacht rp	-,045	,199	-,004	-,225	,822	-,436	,346
	w1cage age at time of interview	-,028	,011	-,051	-2,578	,010	-,049	-,007
	Opleiding Hoogst behaalde opleiding	,835	,102	,162	8,161	,000	,634	1,036
	w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin	-,004	,008	-,012	-,515	,607	-,020	,012
	Etn_D1	1,740	,352	,125	4,947	,000	1,050	2,429
	Etn_D2	,667	,330	,049	2,019	,044	,019	1,315
	EtnNetw_c	,544	,190	,068	2,866	,004	,172	,916
	Vrijetijd_C	,063	,017	,078	3,609	,000	,029	,097
	EtnXVrijetijd	-,025	,023	-,024	-1,101	,271	-,070	,020

a. Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,332 ^a	,110	,108	4,70443	,110	40,828	7	2301	,000
2	,337 ^b	,113	,110	4,69765	,003	7,651	1	2300	,006
3	,344 ^c	,118	,115	4,68633	,005	12,123	1	2299	,001
4	,344 ^d	,119	,115	4,68611	,000	1,213	1	2298	,271

a. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin

b. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c

c. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c, Vrijetijd_C

d. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c, Vrijetijd_C, EtnXVrijetijd

*Complete model met alle variabelen.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT Mening_REC

/METHOD=ENTER wlsce1 wlcsex wlcage Opleiding wlcdistrict2009P_N_W_AL Etn_D1 Etn_D2

/METHOD=ENTER EtnNetw_c

/METHOD=ENTER Buurt_C Werkschool_C Vrijetijd_C

/METHOD=ENTER EtnXBuurt EtnXWerkSchool EtnXVrijetijd.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
3	(Constant)	19,640	,709		27,695	,000		
	w1sce1 politieke opvatting	-,450	,048	-,191	-9,356	,000	,919	1,089
	w1csex sample geslacht rp	-,003	,200	,000	-,014	,989	,956	1,046
	w1cage age at time of interview	-,025	,011	-,046	-2,282	,023	,959	1,042
	Opleiding Hoogst behaalde opleiding	,836	,102	,162	8,158	,000	,972	1,028
	w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin	-,005	,008	-,016	-,650	,516	,671	1,490
	Etn_D1	1,668	,361	,120	4,617	,000	,572	1,749
	Etn_D2	,571	,342	,042	1,671	,095	,611	1,636
	EtnNetw_c	,461	,176	,058	2,626	,009	,798	1,254
	Buurt_C	,010	,020	,014	,519	,603	,524	1,908
	Werkschool_C	,024	,014	,040	1,767	,077	,746	1,340
	Vrijetijd_C	,047	,019	,058	2,478	,013	,689	1,452

4	(Constant)	19,782	,715		27,662	,000		
	w1sce1 politieke opvatting	-,453	,048	-,192	-9,398	,000	,916	1,092
	w1csex sample geslacht rp	-,002	,201	,000	-,010	,992	,956	1,047
	w1cage age at time of interview	-,026	,011	-,047	-2,370	,018	,955	1,047
	Opleiding Hoogst behaalde opleiding	,828	,103	,160	8,060	,000	,969	1,032
	w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin	-,005	,008	-,016	-,658	,510	,669	1,495
	Etn_D1	1,609	,364	,115	4,415	,000	,562	1,780
	Etn_D2	,501	,345	,037	1,452	,147	,601	1,664
	EtnNetw_c	,663	,218	,083	3,041	,002	,517	1,933
	Buurt_C	,011	,020	,014	,533	,594	,524	1,909
	WerkSchool_C	,023	,014	,038	1,689	,091	,744	1,344
	Vrijetijd_C	,049	,019	,061	2,576	,010	,673	1,485
	EtnXBuurt	-,017	,029	-,016	-,576	,565	,482	2,073
	EtnXWerkSchool	-,022	,023	-,022	-,952	,341	,692	1,446
	EtnXVrijetijd	-,012	,025	-,012	-,482	,630	,669	1,495

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	,332 ^a	,110	,108	4,70443	,110	40,828	7	2301	,000
2	,337 ^b	,113	,110	4,69765	,003	7,651	1	2300	,006
3	,346 ^c	,120	,115	4,68414	,006	5,427	3	2297	,001
4	,348 ^d	,121	,115	4,68429	,001	,951	3	2294	,415

a. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin

b. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c

c. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c, Werkschool_C, Vrijetijd_C, Buurt_C

d. Predictors: (Constant), Etn_D2, w1csex sample geslacht rp, w1cage age at time of interview, Opleiding Hoogst behaalde opleiding, w1sce1 politieke opvatting, Etn_D1, w1cdistrict2009P_N_W_AL % Non-Western ethnic origin, EtnNetw_c, Werkschool_C, Vrijetijd_C, Buurt_C, EtnXVrijetijd, EtnXWerkSchool, EtnXBuurt

Output vergelijken van groepen

*Verschillen tussen etnische groepen onderzoeken.

```
ONEWAY EtnNetw BY Etniciteit
```

```
  /MISSING ANALYSIS
```

```
  /CRITERIA=CILEVEL(0.95)
```

```
  /POSTHOC=TUKEY BONFERRONI ALPHA(0.05).
```

ANOVA

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	163,562	2	81,781	258,776	,000
Within Groups	728,768	2306	,316		
Total	892,331	2308			

Multiple Comparisons

Dependent Variable: EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

	(I) Etniciteit respondent	Etniciteit (J) respondent	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Tukey HSD	1,00 Marokkaans	2,00 Turks	-,05225	,04218	,430	-,1512	,0467
		5,00 Nederlands	,54886*	,03333	,000	,4707	,6270
	2,00 Turks	1,00 Marokkaans	,05225	,04218	,430	-,0467	,1512
		5,00 Nederlands	,60111*	,03261	,000	,5246	,6776
	5,00 Nederlands	1,00 Marokkaans	-,54886*	,03333	,000	-,6270	-,4707
		2,00 Turks	-,60111*	,03261	,000	-,6776	-,5246
Bonferroni	1,00 Marokkaans	2,00 Turks	-,05225	,04218	,647	-,1533	,0488
		5,00 Nederlands	,54886*	,03333	,000	,4690	,6287
	2,00 Turks	1,00 Marokkaans	,05225	,04218	,647	-,0488	,1533
		5,00 Nederlands	,60111*	,03261	,000	,5230	,6792
	5,00 Nederlands	1,00 Marokkaans	-,54886*	,03333	,000	-,6287	-,4690
		2,00 Turks	-,60111*	,03261	,000	-,6792	-,5230

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

ONEWAY WerkSchool BY Etniciteit

/MISSING ANALYSIS

/CRITERIA=CILEVEL(0.95)

/POSTHOC=TUKEY BONFERRONI ALPHA(0.05).

ANOVA

WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	15228,392	2	7614,196	126,402	,000
Within Groups	138908,622	2306	60,238		
Total	154137,014	2308			

Multiple Comparisons

Dependent Variable: WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

	(I) Etniciteit respondent	Etniciteit (J) respondent	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Tukey HSD	1,00 Marokkaans	2,00 Turks	,02351	,58235	,999	-1,3422	1,3893
		5,00 Nederlands	5,57514*	,46021	,000	4,4958	6,6544
	2,00 Turks	1,00 Marokkaans	-,02351	,58235	,999	-1,3893	1,3422
		5,00 Nederlands	5,55163*	,45026	,000	4,4957	6,6076
	5,00 Nederlands	1,00 Marokkaans	-5,57514*	,46021	,000	-6,6544	-4,4958
		2,00 Turks	-5,55163*	,45026	,000	-6,6076	-4,4957
Bonferroni	1,00 Marokkaans	2,00 Turks	,02351	,58235	1,000	-1,3716	1,4187
		5,00 Nederlands	5,57514*	,46021	,000	4,4726	6,6777
	2,00 Turks	1,00 Marokkaans	-,02351	,58235	1,000	-1,4187	1,3716
		5,00 Nederlands	5,55163*	,45026	,000	4,4729	6,6303
	5,00 Nederlands	1,00 Marokkaans	-5,57514*	,46021	,000	-6,6777	-4,4726
		2,00 Turks	-5,55163*	,45026	,000	-6,6303	-4,4729

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

ONEWAY Vrijetijd BY Etniciteit

/MISSING ANALYSIS

/CRITERIA=CILEVEL(0.95)

/POSTHOC=TUKEY BONFERRONI ALPHA(0.05).

ANOVA

Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	11316,257	2	5658,129	169,179	,000
Within Groups	77123,108	2306	33,445		
Total	88439,365	2308			

Multiple Comparisons

Dependent Variable: Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

	(I) respondent	Etniciteit	Etniciteit (J) respondent	Etniciteit	Etniciteit	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
									Lower Bound	Upper Bound
Tukey HSD	1,00 Marokkaans		2,00 Turks			2,16844*	,43392	,000	1,1508	3,1861
			5,00 Nederlands			5,72840*	,34291	,000	4,9242	6,5326
	2,00 Turks		1,00 Marokkaans			-2,16844*	,43392	,000	-3,1861	-1,1508
			5,00 Nederlands			3,55996*	,33550	,000	2,7731	4,3468
	5,00 Nederlands		1,00 Marokkaans			-5,72840*	,34291	,000	-6,5326	-4,9242
			2,00 Turks			-3,55996*	,33550	,000	-4,3468	-2,7731
Bonferroni	1,00 Marokkaans		2,00 Turks			2,16844*	,43392	,000	1,1289	3,2080
			5,00 Nederlands			5,72840*	,34291	,000	4,9069	6,5499
	2,00 Turks		1,00 Marokkaans			-2,16844*	,43392	,000	-3,2080	-1,1289
			5,00 Nederlands			3,55996*	,33550	,000	2,7562	4,3637
	5,00 Nederlands		1,00 Marokkaans			-5,72840*	,34291	,000	-6,5499	-4,9069
			2,00 Turks			-3,55996*	,33550	,000	-4,3637	-2,7562

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Output mediatie analyse

*Onderzoeken of de veronderstelde interactie mogelijk een mediatie is.

*Mediatie 1: contact in de buurt.

*Het effect van Etnisch Netwerk op Mening.

REGRESSION

```

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT Mening_REC
/METHOD=ENTER EtnNetw.
    
```

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,146 ^a	,021	,021	4,92822

a. Predictors: (Constant), EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	19,371	,108		179,493	,000
1	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is	1,169	,165	,146	7,085	<,001

a. Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens leden van andere etnische groepen

*Het effect van contact in de buurt op Mening.

REGRESSION

```

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT Mening_REC
/METHOD=ENTER Buurt.
  
```

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,154 ^a	,024	,023	4,92188

a. Predictors: (Constant), Buurt Contact in de buurt met mensen van een andere etniciteit

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	18,411	,190		97,040	,000
	Buurt Contact in de buurt met mensen van een andere etniciteit	,113	,015	,154	7,502	<,001

a. Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens leden van andere etnische groepen

*Effecten van Etnisch Netwerk en contact in de buurt op Mening.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE
 /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
 /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
 /NOORIGIN
 /DEPENDENT Mening_REC
 /METHOD=ENTER Buurt EtnNetw.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,191 ^a	,037	,036	4,89047

a. Predictors: (Constant), EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is, Buurt Contact in de buurt met mensen van een andere etniciteit

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	18,430	,189		97,749	,000
	Buurt Contact in de buurt met mensen van een andere etniciteit	,093	,015	,127	6,063	<,001
	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is	,933	,168	,116	5,544	<,001

a. Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens leden van andere etnische groepen

*Effect van Etnisch Netwerk op contact in de buurt.

REGRESSION

```

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT Buurt
/METHOD=ENTER EtnNetw.

```

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,231 ^a	,054	,053	6,63609

a. Predictors: (Constant), EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	10,114	,145		69,598	,000
	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is	2,537	,222	,231	11,420	<,001

a. Dependent Variable: Buurt Contact in de buurt met mensen van een andere etniciteit

*Mediatie 2: contact op werk/school.
 *Het effect van contact op werk/school op Mening.
 REGRESSION
 /MISSING LISTWISE
 /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
 /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
 /NOORIGIN
 /DEPENDENT Mening_REC
 /METHOD=ENTER WerkSchool.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,136 ^a	,018	,018	4,93538

a. Predictors: (Constant), WerkSchool Contact op werk/school met mensen van een andere etniciteit

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	18,427	,207		89,127	,000
	WerkSchool Contact op werk/school met mensen van een andere etniciteit	,083	,013	,136	6,585	<,001

a. Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens leden van andere etnische groepen

*Effecten van Etnisch Netwerk en contact op werk/school op Mening.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE
 /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
 /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
 /NOORIGIN
 /DEPENDENT Mening_REC
 /METHOD=ENTER WerkSchool EtnNetw.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,186 ^a	,035	,034	4,89546

a. Predictors: (Constant), EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is, WerkSchool Contact op werk/school met mensen van een andere etniciteit

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	18,381	,205		89,572	,000
	WerkSchool Contact op werk/school met mensen van een andere etniciteit	,071	,013	,117	5,655	<,001
	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is	1,032	,166	,129	6,227	<,001

a. Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens leden van andere etnische groepen

*Effect van Etnisch Netwerk op contact op werk/school.

REGRESSION

```

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT WerkSchool
/METHOD=ENTER EtnNetw.

```

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,147 ^a	,021	,021	8,08569

a. Predictors: (Constant), EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	13,882	,177		78,401	,000
1	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is	1,926	,271	,147	7,114	<,001

a. Dependent Variable: WerkSchool Contact op werk/school met mensen van een andere etniciteit

*Mediatie 3: contact in vrijetijdsverenigingen.
 *Het effect van contact in vrijetijdsverenigingen op Mening.

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT Mening_REC
/METHOD=ENTER Vrijetijd.
```

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,144 ^a	,021	,020	4,92934

a. Predictors: (Constant), Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen van een andere etniciteit

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	18,675	,168		111,099	,000
	Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen van een andere etniciteit	,116	,017	,144	7,009	<,001

a. Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens leden van andere etnische groepen

*Effecten van etnisch netwerk en contact in vrijetijdsverenigingen op Mening.

REGRESSION

```

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT Mening_REC
/METHOD=ENTER Vrijetijd EtnNetw.
    
```

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,190 ^a	,036	,035	4,89182

a. Predictors: (Constant), EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is, Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen van een andere etniciteit

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	18,606	,167		111,275	,000
	Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen van een andere etniciteit	,099	,017	,123	5,955	<,001
	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is	1,004	,166	,125	6,044	<,001

a. Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens leden van andere etnische groepen

*Effect van Etnisch Netwerk op contact in vrijetijdsverenigingen.

REGRESSION

```

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT Vrijetijd
/METHOD=ENTER EtnNetw.

```

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,167 ^a	,028	,027	6,10476

a. Predictors: (Constant), EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	7,696	,134		57,567	,000
	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is	1,661	,204	,167	8,127	<,001

a. Dependent Variable: Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen van een andere etniciteit

*De drie mediaties gezamenlijk.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT Mening_REC

/METHOD=ENTER EtnNetw Buurt WerkSchool Vrijetijd.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,211 ^a	,045	,043	4,87226

a. Predictors: (Constant), Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen van een andere etniciteit, EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is, WerkSchool Contact op werk/school met mensen van een andere etniciteit, Buurt Contact in de buurt met mensen van een andere etniciteit

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	17,927	,225		79,628	,000
	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is	,883	,168	,110	5,256	<,001
	Buurt Contact in de buurt met mensen van een andere etniciteit	,046	,019	,063	2,473	,013
	WerkSchool Contact op werk/school met mensen van een andere etniciteit	,040	,014	,065	2,788	,005
	Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen van een andere etniciteit	,056	,019	,069	2,851	,004

a. Dependent Variable: Mening_REC Mening jegens leden van andere etnische groepen

Bijlage 3. Assumptietoetsing, Uitbijters en Multicollineariteit

Voor het beoordelen van het geschatte model, moet er gecontroleerd worden of er aan de assumpties van lineaire regressie voldaan is. Daarnaast moet er worden gecontroleerd of er eventuele uitbijters in de dataset zitten en of er mogelijk sprake is van multicollineariteit.

Assumptietoetsing

Voor de toetsing van de assumpties zijn een residual plot, een histogram van de gestandaardiseerde residuen en een PP-plot geplott. Deze figuren zijn terug te vinden op pagina 64, onder 'output behorende bij assumptiecontrole'.

Een multiële lineaire regressie moet in ieder geval voldoen aan vier assumpties. De eerste van de vier assumpties, stelt dat er sprake moet zijn van een aselechte steekproef en onafhankelijke waarnemingen. De data die gebruikt wordt in dit onderzoek, is niet volledig willekeurig verkregen. De grote steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht moesten namelijk worden meegenomen in de steekproef om een representatieve steekproef te verkrijgen met betrekking tot mensen van Marokkaanse of Turkse etniciteit. Op deze bewuste selectie na, is er wel sprake geweest van een willekeurige steekproeftrekking en wordt er daarom voldaan aan deze eerste assumptie.

Er moet ten tweede sprake zijn van een lineair verband tussen de afhankelijke variabele en de onafhankelijke variabelen. Voor het controleren van lineariteit wordt er naar residuen gekeken. De gestandaardiseerde residuen worden afgezet tegenover de gestandaardiseerde voorspelde waarden uit het model, weergegeven in het Residual Plot. Om aan de assumptie te voldoen, moet het gemiddelde van de residuen gelijk zijn aan 0 voor elke set van waarden van de x-en. In Figuur 5 is te zien dat deze assumptie geschonden blijkt te worden. In het figuur is een nullijn geplott, om de controle van de assumptie te vergemakkelijken. De observaties liggen niet in een gewenste wolk om de nullijn heen. Onder de nullijn liggen meer observaties dan boven de nullijn. Het gemiddelde van de residuen zal niet gelijk zijn aan nul en hier waarschijnlijk ook niet bij de in de buurt komen, wat dus maakt dat de assumptie van lineariteit geschonden wordt.

Er moet ten derde sprake zijn van homoscedasticiteit. Dit houdt in dat voor elke set van x-waarden, de variantie van de residuen hetzelfde moet zijn. De conditionele standaarddeviatie moet dus voor elke x-waarde gelijk zijn. Ook deze assumptie wordt gecontroleerd aan de hand van het Residual Plot. In figuur 5 is te zien dat er wel degelijk afwijkingen te zien zijn in de spreiding van de observaties rondom de nullijn. De spreiding van de observaties zijn niet gelijk voor elke x-waarde, waardoor ook deze assumptie geschonden wordt.

De vierde en laatste assumptie van lineaire regressie stelt dat de conditionele verdeling van y voor elke waarde van x normaal verdeeld moet zijn. Voor het controleren van deze assumptie, kan er worden gekeken naar een histogram en een PP-plot van de gestandaardiseerde residuen. In het PP-plot, weergegeven in figuur 6, is te zien dat er sprake is van een s-vorm rondom de diagonale lijn. Deze s-vorm wijst op een gepiekte verdeling van de gestandaardiseerde residuen. Dit is ook goed terug te zien in figuur 5, waar het histogram van de gestandaardiseerde residuen wordt weergegeven. Er is inderdaad sprake van een verdeling waarbij er twee duidelijke pieken te zien zijn. De assumptie van normaliteit wordt dus geschonden. Er blijkt sprake te zijn van een tweedeling in de data.

Na een nadere analyse blijkt dat deze tweedeling onder de Nederlandse respondenten lijkt voor te komen. Er is allereerst gekeken naar de verdeling van de afhankelijke variabele – de mening van respondenten jegens leden van ander etnische groepen – verschillend voor etniciteit. Uit de geplote histogrammen, welke terug te vinden zijn onder ‘output behorende bij analyse tweedeling data’, bleek dat de tweedeling in de data vooral bij Nederlandse respondenten te zien was. Bij Turkse en Marokkaanse respondenten kwam deze tweedeling veel minder naar voren. De tweedeling in de data betreffende de afhankelijke variabele lijkt dus niet het gevolg te zijn van verschillen tussen mensen van een verschillende etniciteit. De tweedeling lijkt namelijk alleen op te gaan voor Nederlandse respondenten. Dit bleek ook uit het opnieuw uitvoeren van de multipole lineaire regressie, verschillend voor Turkse, Marokkaanse en Nederlandse respondenten. De histogrammen van de gestandaardiseerde residuen, verschillend voor Turkse, Marokkaanse en Nederlandse respondenten, zijn terug te vinden onder ‘output behorende bij analyse tweedeling data’. Het betreft figuur 11, 12 en 13. Deze histogrammen van de gestandaardiseerde residuen lieten ook duidelijk een tweedeling zien onder de Nederlandse respondenten. De histogrammen van de gestandaardiseerde residuen van Turkse en Marokkaanse respondenten toonden deze tweedeling niet. Deze verdelingen zijn zelfs bij benadering redelijk normaal verdeeld, met name de verdeling van Turkse respondenten.

Er blijkt dus een tweedeling te zijn onder Nederlandse respondenten. We kunnen een groep respondenten onderscheiden die een vrij positieve mening heeft en een groep Nederlandse respondenten die een overtuigend positieve mening heeft jegens mensen met een andere etniciteit. Van de 1598 Nederlandse respondenten, zijn er 736 respondenten die een score hebben die ligt tussen de 15 en 18. Er zijn 434 respondenten die een score van 24 of hoger scoren.

Nadat werd vastgesteld dat de tweedeling enkel bleek voor te komen onder Nederlandse respondenten, is er gekeken waar deze tweedeling mogelijk vandaan komt. Hiertoe zijn enkel de Nederlandse respondenten geselecteerd in de data, en is de data vervolgens opgesplitst naar ten eerste geslacht, vervolgens naar opleiding en ten slotte opvatting. De output behorende bij deze analyse is te vinden op pagina 73. Uit deze analyse blijkt dat de tweedeling blijft voortbestaan, ook als er gesplits wordt naar geslacht, opleiding en opvatting. Het blijft dus onduidelijk waar deze tweedeling het gevolg van is.

Concluderend is er gebleken dat aan in ieder geval drie van de vier veronderstelde assumpties niet voldaan wordt. De schending van de assumptie van lineariteit en de assumptie van homoscedasticiteit zijn waarschijnlijk het gevolg van de schending van de assumptie van normaliteit. Deze schendingen hebben grote gevolgen voor dit onderzoek. De assumptie van normaliteit wordt geschonden, waardoor de uitgevoerde toetsen minder betrouwbaar zijn en de conclusies mogelijk niet kloppen. De hieruit volgende schending van lineariteit en homoscedasticiteit leidt tot mogelijk tot een model welke niet goed bij de geanalyseerde data past en onzuivere schattingen en betrouwbaarheidsintervallen, welke ook kunnen resulteren in verkeerde conclusies. Er zal dus met veel voorzichtigheid gekeken moeten worden naar de verkregen resultaten. Om in enige mate te corrigeren voor de schending van de assumpties, zal er strenger getoetst worden door een significantieniveau van 0,01 te gebruiken in plaats van een significantieniveau van 0,05.

Output behorende bij assumptie controle

*Controle assumpties en multicollineariteit.

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT Mening_REC

/METHOD=ENTER wlsce1 wlcsex wlcage Opleiding wlcdistrict2009P_N_W_AL Etn_D1 Etn_D2

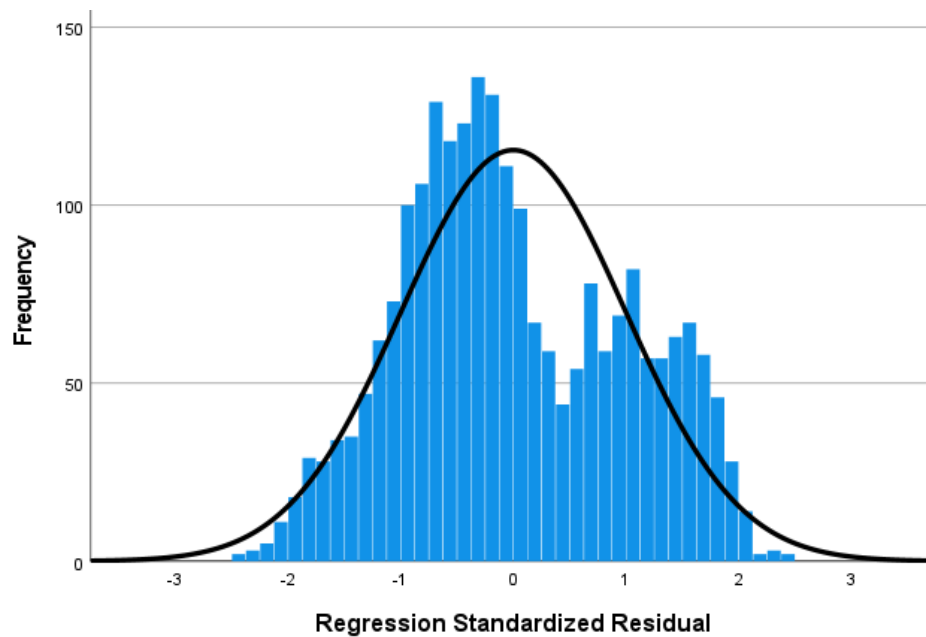
/METHOD=ENTER EtnNetw_c

/METHOD=ENTER Buurt_C Werkschool_C Vrijetijd_C

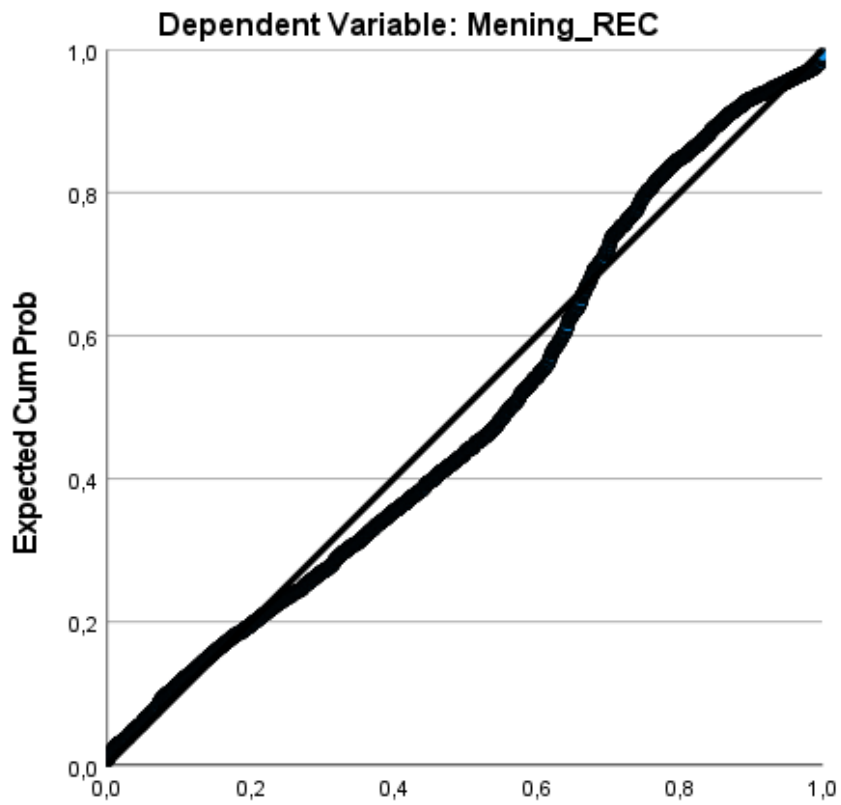
/METHOD=ENTER EtnXBuurt EtnXWerkSchool EtnXVrijetijd

/SCATTERPLOT=(*ZPRED ,*ZRESID)

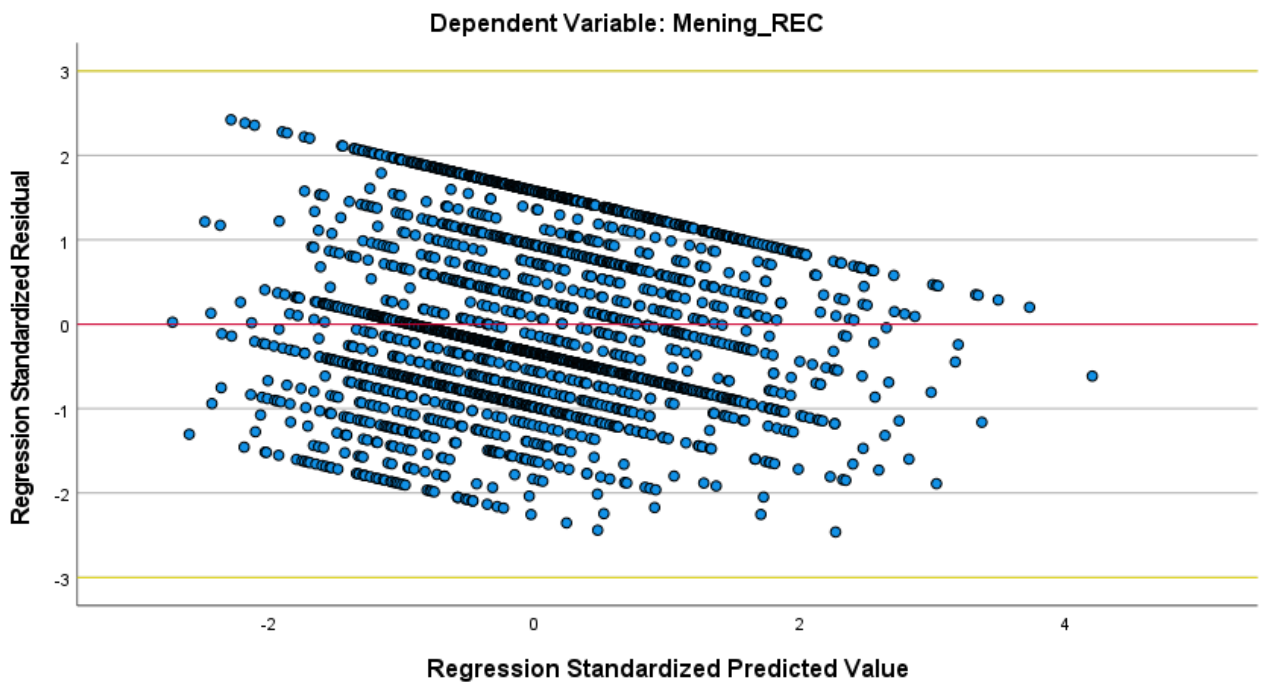
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID) .

Figuur 6. Histogram gestandaardiseerde residuen

Figuur 7. PP-plot

Figuur 5. Residual Plot

Output behorende bij analyse tweedeling data

*Analyse tweedeling data, betreffende de mening van respondenten.

*Dataset splitten voor etniciteit, omdat de tweedeling mogelijk het gevolg is van verschillen tussen respondenten van verschillende etniciteit..

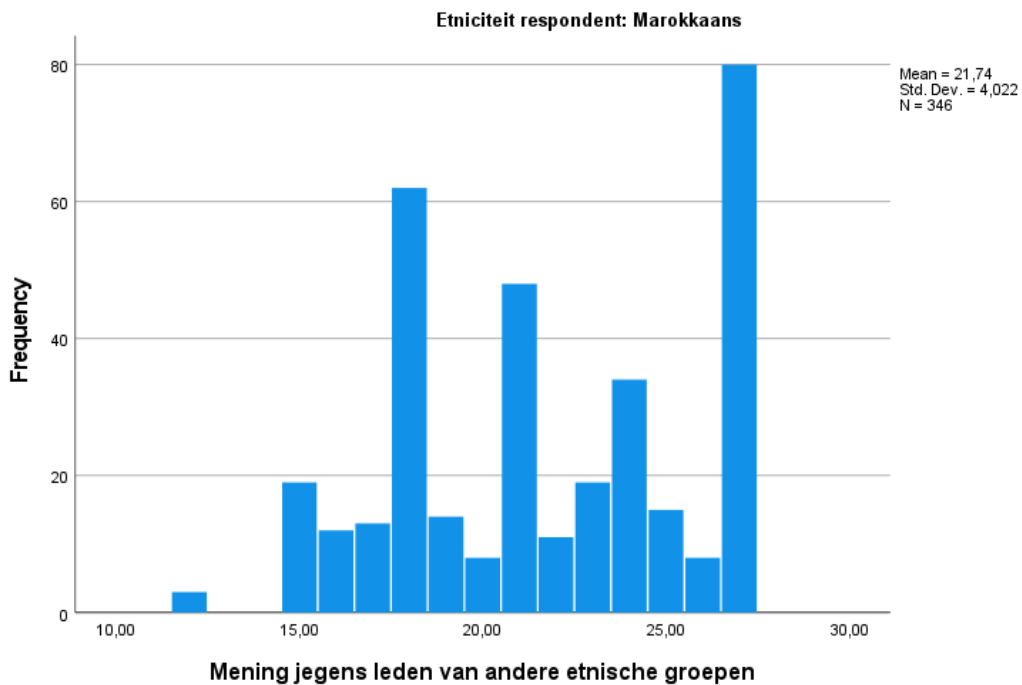
`SORT CASES BY Etniciteit.`

`SPLIT FILE LAYERED BY Etniciteit.`

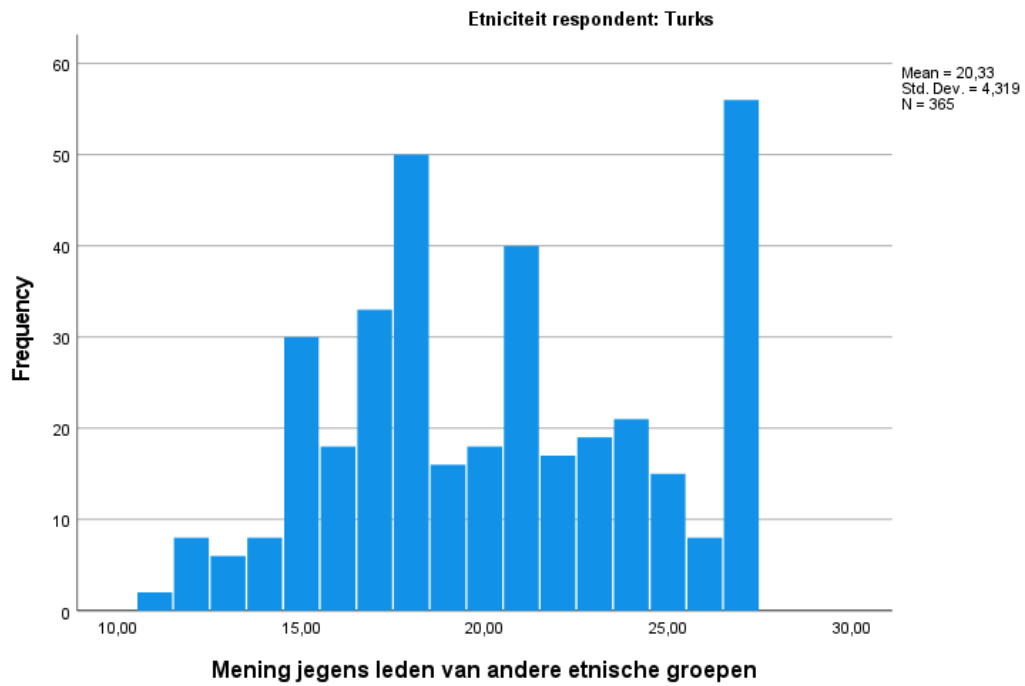
*Histogram afhankelijke variabele, verschillend voor etniciteit.

`GRAPH`

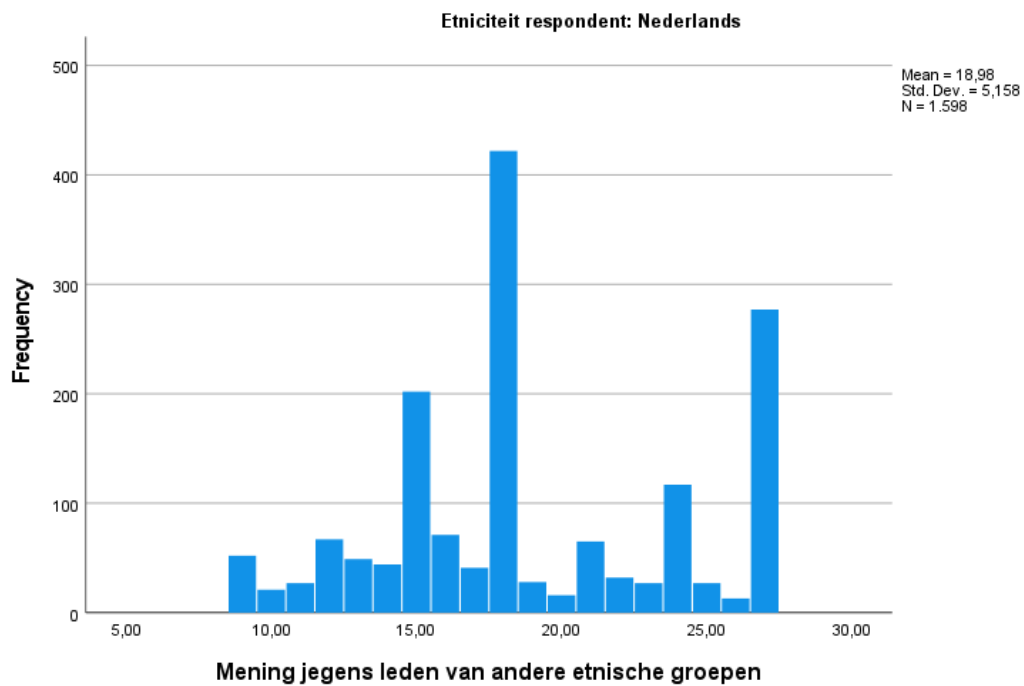
`/HISTOGRAM=Mening_REC.`

Figuur 8. Histogram afhankelijke variabele – Marokkaanse respondenten

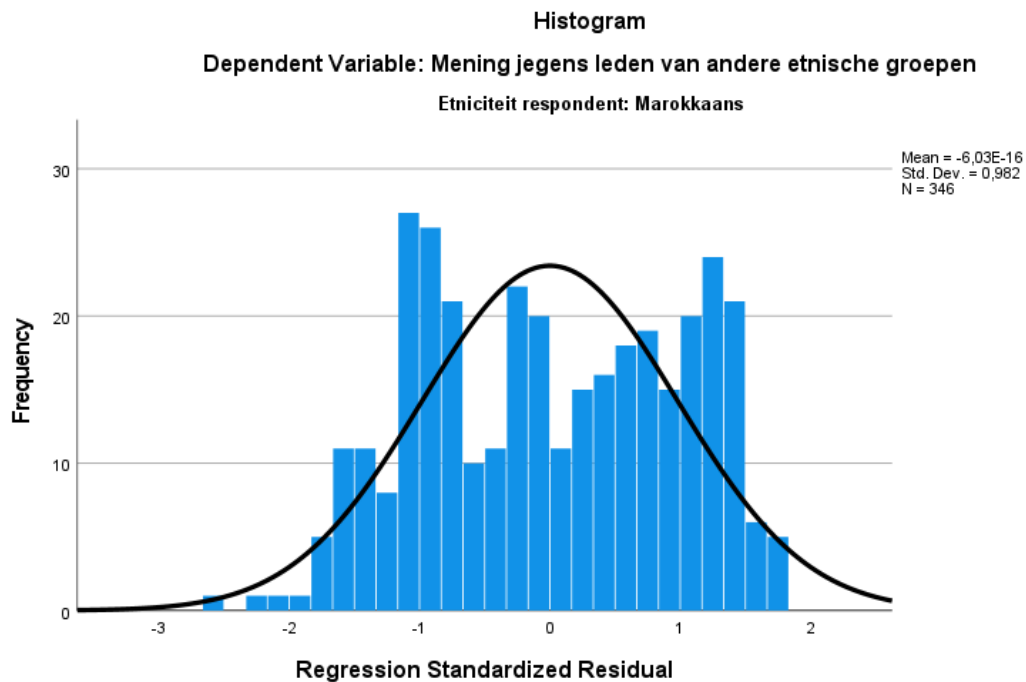
Figuur 9. Histogram afhankelijke variabele – Turkse respondenten

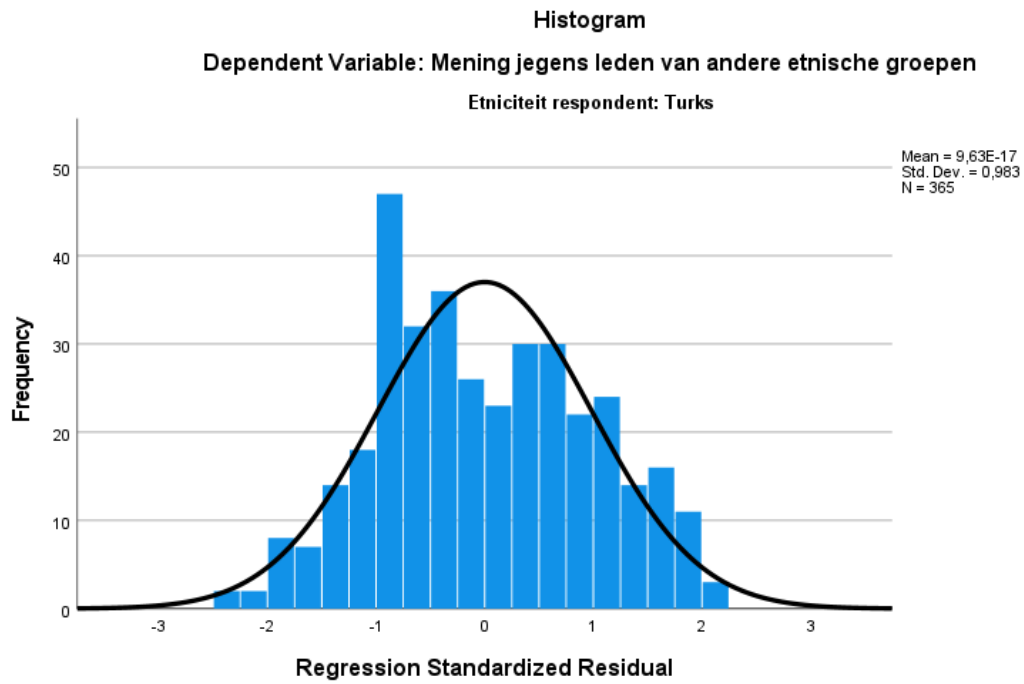
Figuur 10. Histogram afhankelijke variabele – Nederlandse respondenten

REGRESSION

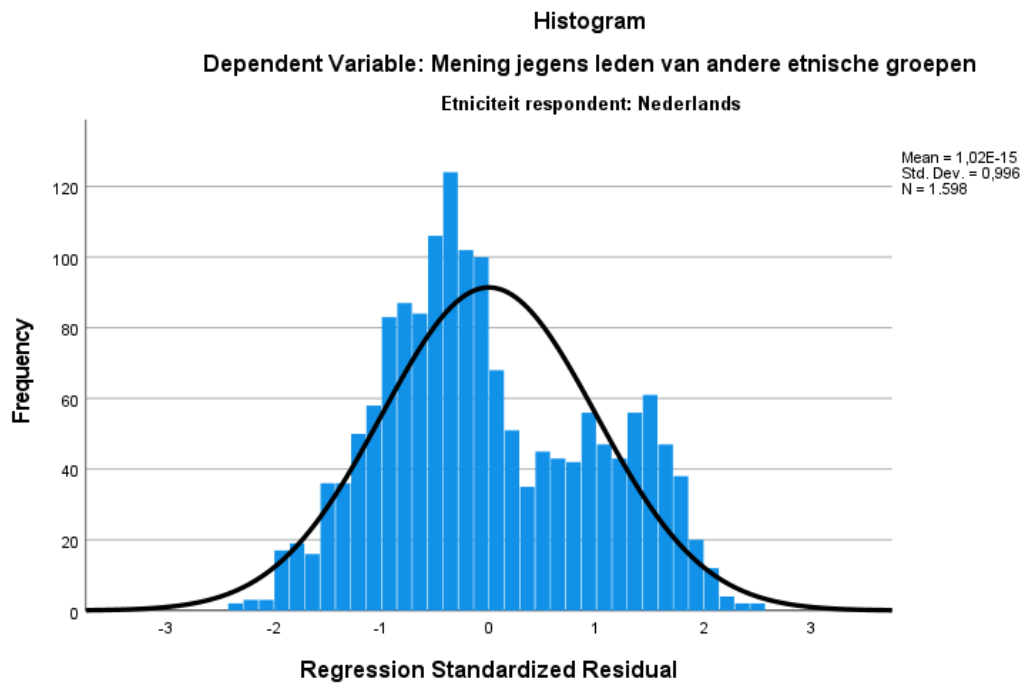
```
/MISSING LISTWISE  
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE  
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)  
/NOORIGIN  
/DEPENDENT Mening_REC  
/METHOD=ENTER wlsce1 wlcsex wlcage Opleiding wlcdistrict2009P_N_W_AL Etn_D1 Etn_D2  
/METHOD=ENTER EtnNetw_c  
/METHOD=ENTER Buurt_C Werkschool_C Vrijetijd_C  
/METHOD=ENTER EtnXBuurt EtnXWerkSchool EtnXVrijetijd  
/SCATTERPLOT=(*ZPRED ,*ZRESID)  
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID) .
```


Figuur 11. Histogram gestandaardiseerde residuen – Marokkaanse respondenten

Figuur 12. Histogram gestandaardiseerde residuen – Turkse respondenten

Figuur 13. Histogram gestandaardiseerde residuen – Nederlandse respondenten

*Analyse tweedeling data, betreffende de mening van respondenten.

*Tweedeling in data, Nederlandse respondenten.

*Bekijken van frequenties Nederlandse respondenten.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(Etniciteit = 5).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'Etniciteit = 5 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.

FORMATS filter_\$ (f1.0).

FILTER BY filter_\$.

EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=Mening_REC

/ORDER=ANALYSIS.

Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	9,00	52	3,3	3,3	3,3
	10,00	21	1,3	1,3	4,6
	11,00	27	1,7	1,7	6,3
	12,00	67	4,2	4,2	10,5
	13,00	49	3,1	3,1	13,5
	14,00	44	2,8	2,8	16,3
	15,00	202	12,6	12,6	28,9
	16,00	71	4,4	4,4	33,4
	17,00	41	2,6	2,6	35,9
	18,00	422	26,4	26,4	62,3
	19,00	28	1,8	1,8	64,1
	20,00	16	1,0	1,0	65,1
	21,00	65	4,1	4,1	69,1
	22,00	32	2,0	2,0	71,2
	23,00	27	1,7	1,7	72,8
	24,00	117	7,3	7,3	80,2
	25,00	27	1,7	1,7	81,9
	26,00	13	,8	,8	82,7
	27,00	277	17,3	17,3	100,0
Total		1598	100,0	100,0	

*Analyse tweedeling data, bekijken waar mogelijk de tweedeling onder Nederlandse respondenten vandaan komt.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(Etniciteit = 5).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'Etniciteit = 5 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.

FORMATS filter_\$ (f1.0).

FILTER BY filter_\$.

EXECUTE.

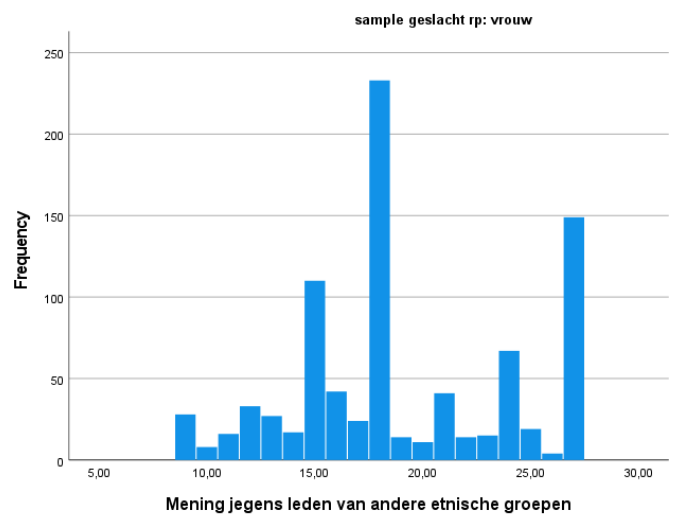
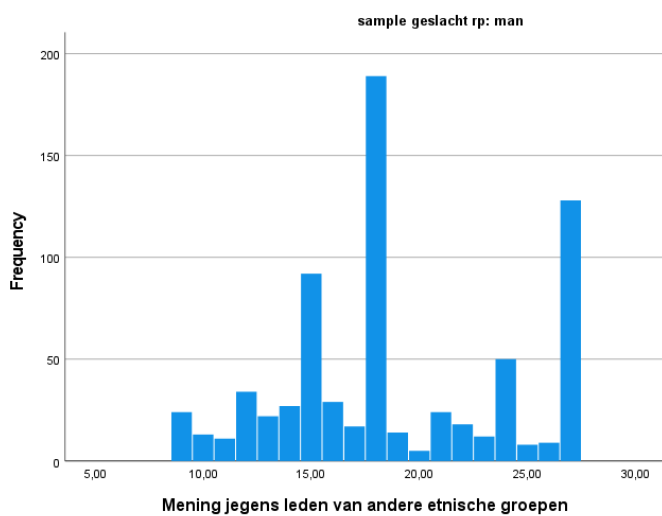
*Verschillen in geslacht.

SORT CASES BY wlcsex.

SPLIT FILE LAYERED BY wlcsex.

GRAPH

/HISTOGRAM=Mening_REC.

Figuur 14. Histogrammen mening – Nederlandse respondenten gesplitst naar geslacht.

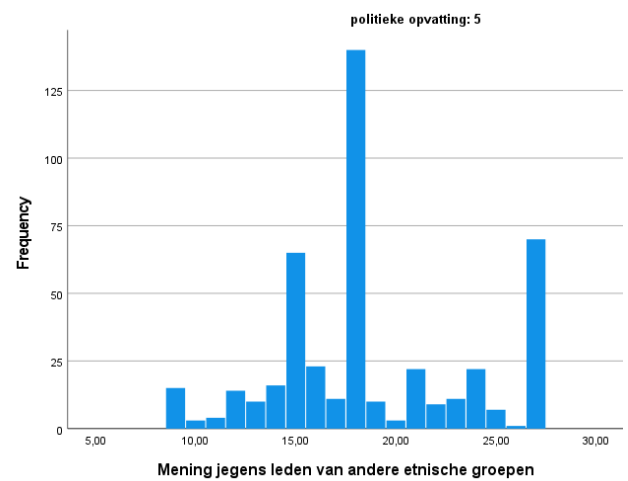
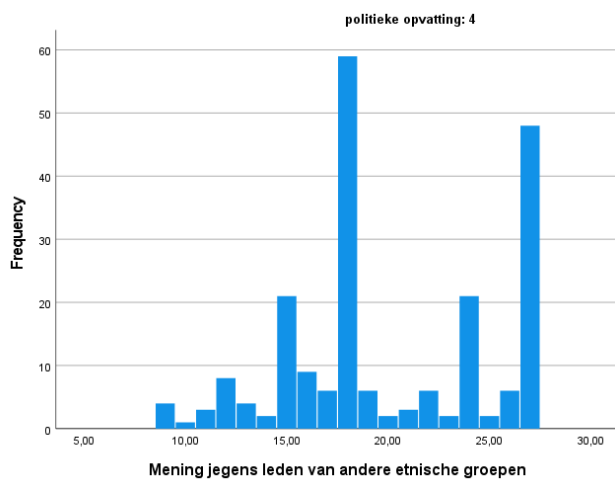
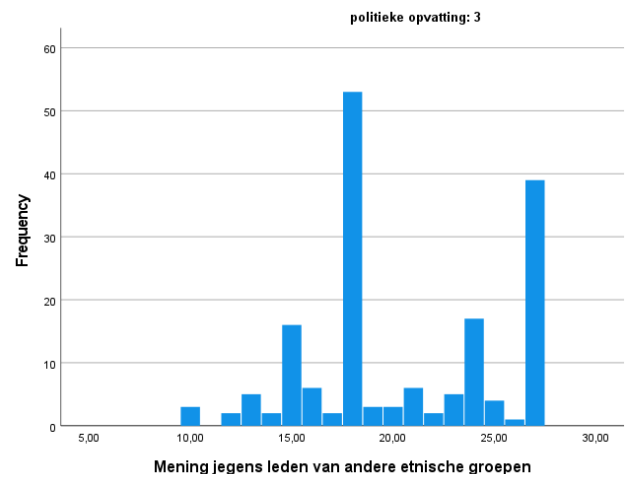
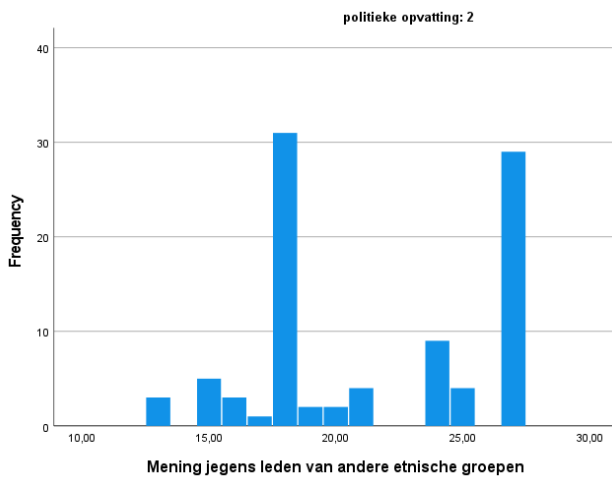
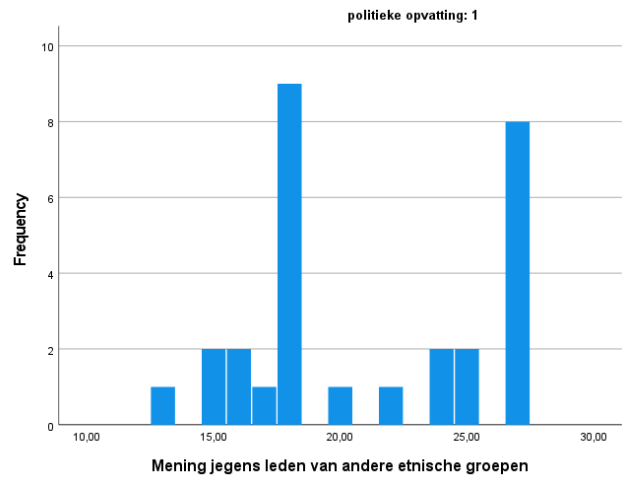
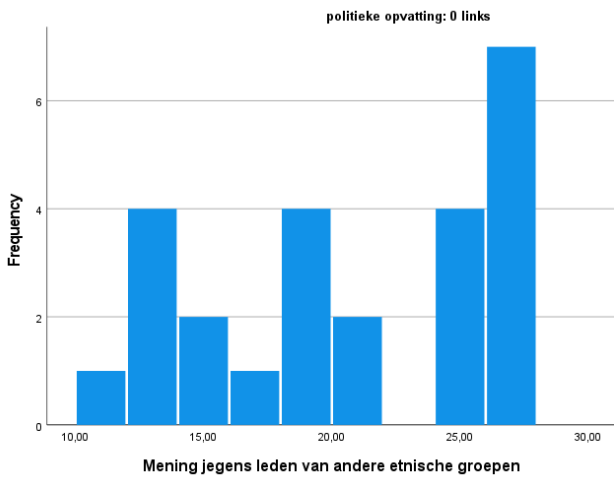
*Verschillen in opvatting.

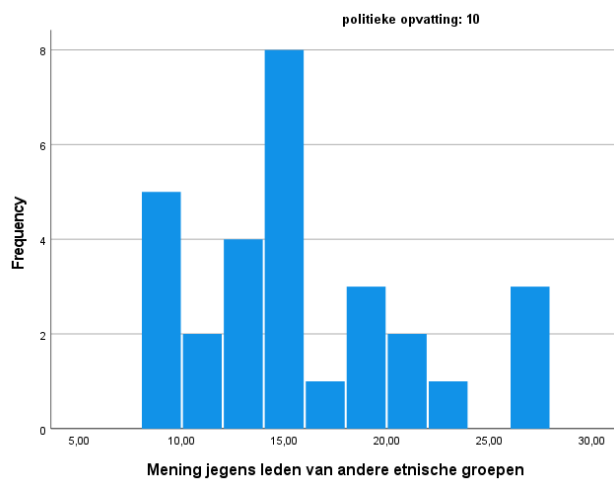
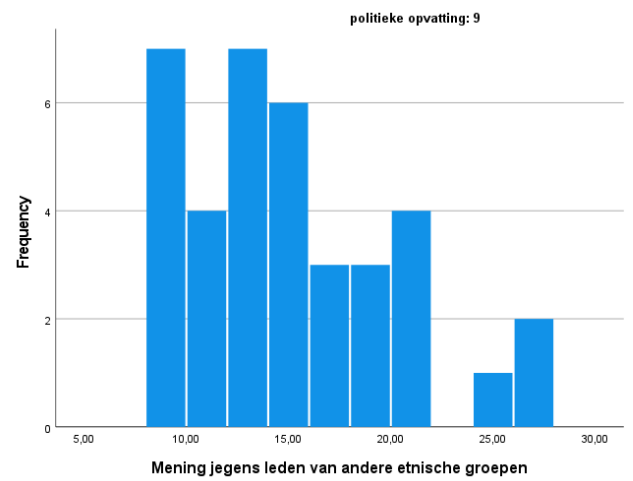
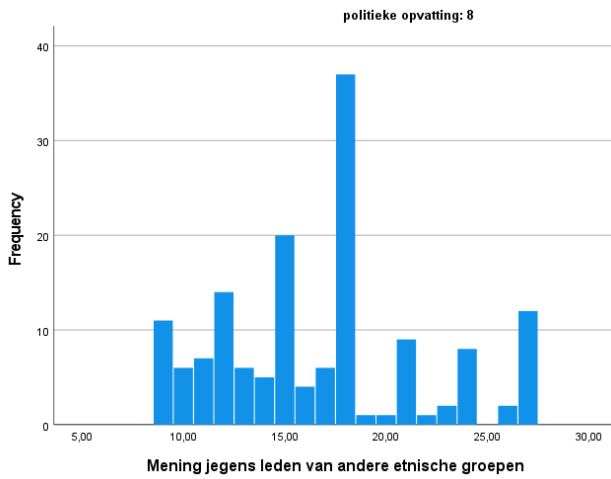
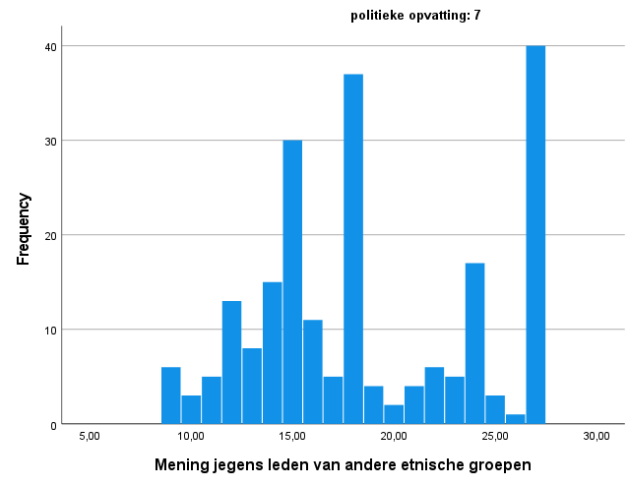
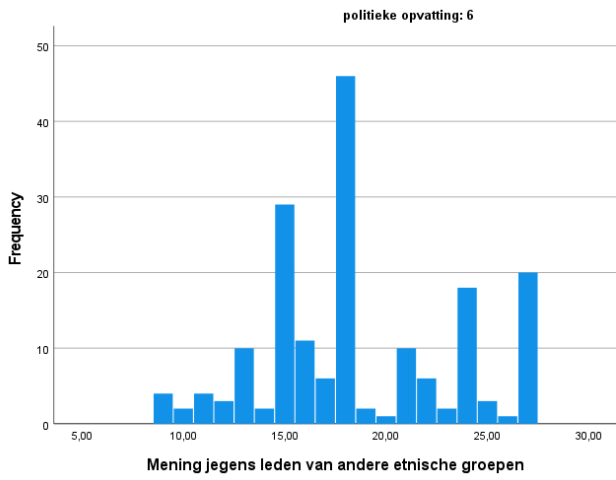
`SORT CASES BY wlsce1.`

`SPLIT FILE LAYERED BY wlsce1.`

GRAPH

`/HISTOGRAM=Mening_REC.`

Figuur 15. Histogrammen mening – Nederlandse respondenten gesplitst naar politiek/maatschappelijke opvatting

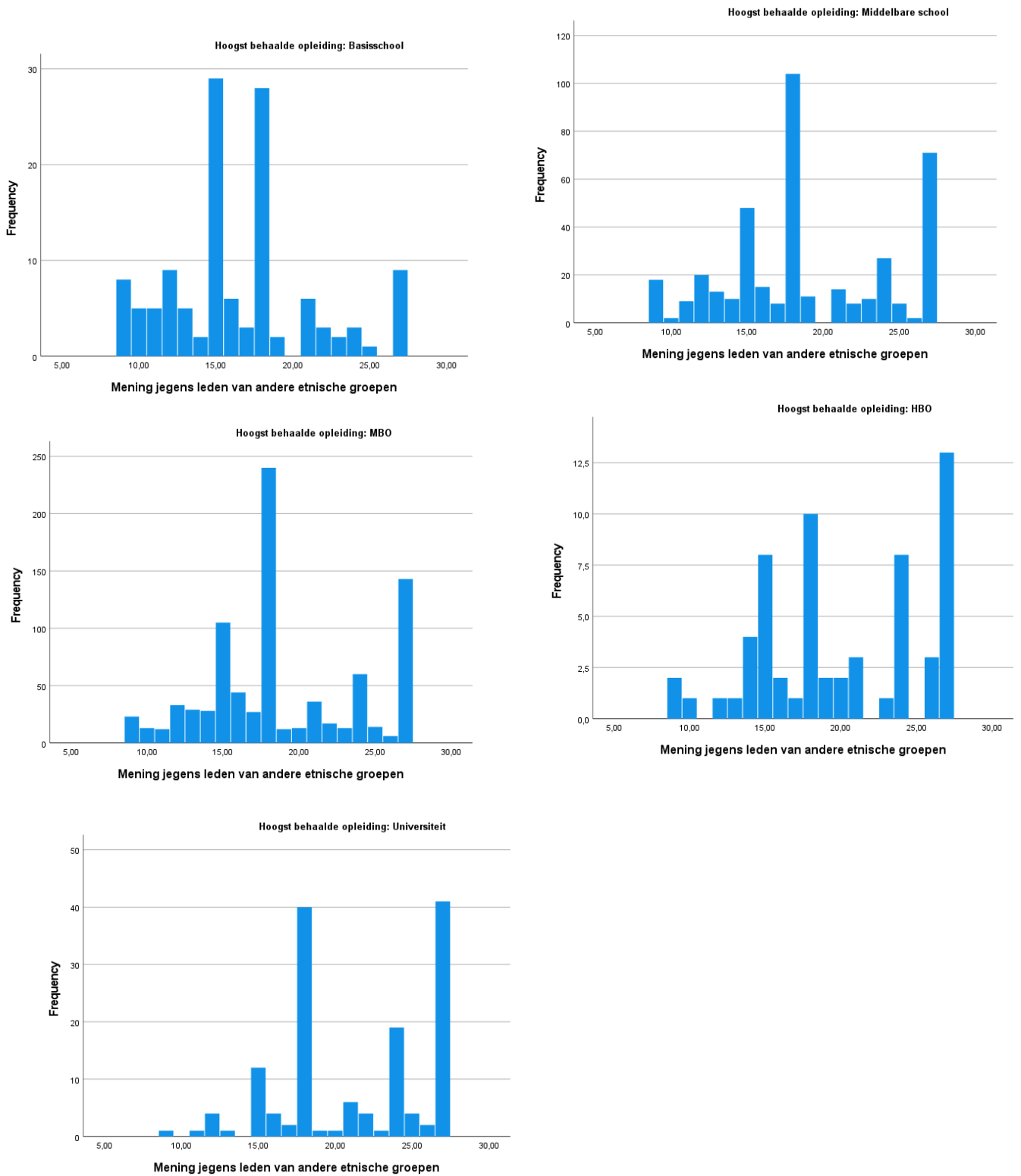
*Verschillen in opleiding.

`SORT CASES BY Opleiding.`

`SPLIT FILE LAYERED BY Opleiding.`

`GRAPH`

`/HISTOGRAM=Mening_REC.`

Figuur 16. Histogrammen mening – Nederlandse respondenten gesplitst naar opleiding

Uitbijter controle

Tabel 4. Uitbijtermaten

Naast het controleren van de assumpties van lineaire regressie, is er ook gekeken of er eventueel sprake is van uitbijters in de dataset die mogelijk veel invloed hebben op de gedane schattingen en daarmee de regressievergelijking. In tabel 2 zijn 8 cases weergegeven die op zowel de Cook's Distance, als de Leverage en de DFFIT uitbijters bleken te

Cases	Cook's Distance	Leverage	DFFIT
3712	0,00430	0,05446	0,27861
6781	0,00620	0,09064	0,43097
10412	0,00451	0,08340	0,35287
11308	0,00403	0,13898	0,42984
100001788	0,00378	0,14423	0,42415
100002817	0,00384	0,07272	0,30411
100005120	0,01227	0,16136	0,80843
100011702	0,00447	0,04057	0,24571

zijn. Eerst zullen de uitbijtermaten apart van elkaar besproken worden, waarbij gekeken wordt hoeveel cases er volgens de individuele maten uitbijters zijn. Er zal besproken worden wat de cases waarschijnlijk doet opvallen. Ten slotte zullen de bovenstaande acht cases uitgelicht worden.

Er is ten eerste gekeken naar de gestandaardiseerde residuen. Residuen weergeven hoe ver de geschatte voorspelde waarden van de daadwerkelijke observaties af liggen. Hoe groter een residu, hoe minder goed de regressievergelijking dus waarden kan voorspellen. Voor het beoordelen van de gestandaardiseerde residuen, wordt er gekeken of er residuen zijn die een absolute waarde van (-)3 of hoger hebben. In figuur 5 werd al eerder een Residual Plot weergegeven, waar de grenzen van -3 en +3 geplott zijn. In dit figuur is te zien dat er geen cases in de dataset zijn waarvan het gestandaardiseerde residu hoger is dan drie, of lager is dan min drie. Op basis van de residuen worden dus geen uitbijters gevonden.

Een tweede maat waar naar gekeken kan worden, is de Leverage. De Leverage onderzoekt of er mogelijk uitbijters in de x-richting aanwezig zijn in de data. De leverage waarde onderzoekt hoe ver een bepaald punt van het gemiddelde aflight. Een hoge leverage waarde stelt dat het punt veel invloed heeft op de geschatte hellingen. Voor het beoordelen van de leverage, wordt er een vuistregel gebruikt. Er is mogelijk sprake van een probleem als de leverage waarde hoger is dan $\frac{2p}{n}$ of $\frac{3p}{n}$, ofwel groter dan $\frac{2 * 15}{2309}$ en/of $\frac{3 * 15}{2309}$. Uit deze formules volgen twee grenswaarden. In dit onderzoek zal gelden dat er volgens de leverage sprake is van een uitbijters, als de leverage waarde hoger is dan 0,013 of 0,019. Er bleken 140 cases te zijn die de grenswaarde van 0,013 overschreden en 75 cases overschreden de grenswaarde van 0,019. De meest opvallende cases zijn terug te vinden in tabel 2. Ook zijn deze punten goed te zien in figuur 17, onder 'output controle uitbijters', welke de leverage afzet tegen de Cook's Distance. Uit nadere analyse blijkt dat het gaat om cases die ook daadwerkelijk opvallen vanwege relatief hoge scores op de onafhankelijke variabelen, wat ze uitbijters in de x-richting maakt, wat de leverage ook onderzoekt. De meeste cases blijken ten eerste opvallend te zijn omdat het respondenten betreft die een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben. Van de 75 observaties die de grenswaarde van 0,019 overschreden, bleken er 72 respondenten een score van 1 of hoger te hebben op de variabele die meet in welke mate respondenten een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben. Daarnaast hebben de

opvallende respondenten ook relatief veel contact hebben met mensen met een andere etniciteit in één of meer van de bekeken contexten. Vooral het contact met mensen met een andere etniciteit op werk/school was voor deze cases relatief hoog.

Naast de leverage en de residuen, kan er ook gekeken worden naar de Cook's Distance, welke samen met de leverage waarden geplot is in figuur 4. De Cook's Distance is gebaseerd op het effect dat één observatie heeft, op alle geschatte parameters en daarmee de invloed van één observatie op de voorspelde waarden van alle observaties in de dataset. Hoe groter de absolute waarde van de Cook's Distance, hoe groter de invloed van een observatie is op alle voorspelde waarden door de geschatte regressievergelijking. Als een punt een Cook's Distance heeft die groter is dan 1, is er sprake van een groot probleem. Er is sprake van een mogelijk probleem, als de Cook's Distance groter is dan $\frac{4}{n}$. In dit onderzoek betekent dat er een grenswaarde van $4/2309 = 0,0017$ geldt. Er blijken 77 cases te zijn die deze grenswaarde overschrijden, wat hen volgens de Cook's Distance een uitbijter maakt. Enkele van deze cases waren ook volgens de leverage waarde al als uitbijter gekwalificeerd en zijn terug te vinden in tabel 4. Het betreft opnieuw cases die voornamelijk opvallen vanwege hun etnisch heterogeen sociale netwerk, wat een vrij zeldzaam gegeven is in deze dataset.

De laatste controlemaat, is de DFFIT. Deze maat vat het effect op de fit van het model samen, na het verwijderen van een bepaalde observatie. Voor elke observatie is de DFFIT-waarde gelijk aan de verandering in de voorspelde waarde van de desbetreffende observatie, na het weglaten van deze observatie. In dit onderzoek wordt er gekeken welke observaties een relatief hoge DFFIT-waarde hebben. Daarnaast kan gekeken worden of er waarden zijn die een grenswaarde overschrijden. Het gaat om een grenswaarde van $2 \cdot \sqrt{\frac{p}{n}}$ en/of $3 \cdot \sqrt{\frac{p}{n}}$. Voor dit onderzoek geldt dan een grenswaarde van 0,161 en 0,242. Ook voor deze controlemaat zijn er een aantal observaties gevonden die deze grens overschrijden. Er blijken maar 8 cases te zijn die de grenswaarde van 0,242 overschrijden, waar er 10 cases zijn die de grens van 0,161 overschrijden. Deze cases zijn veelal respondenten die opvallen vanwege zowel hun etnisch heterogeen sociale netwerk, als hun hoge score op contact met mensen van een andere etniciteit. Zowel in de buurt, als op werk/school en in vrijetijdsverenigingen scoren deze respondenten relatief hoog, wat betekent dat deze respondenten relatief veel contact hebben met mensen met een andere etniciteit. Daarnaast hebben deze respondenten dus allen een etnisch heterogeen sociaal netwerk en hebben ze een opvallend positieve mening jegens mensen met een andere etniciteit.

Na het detecteren van deze mogelijk invloedrijke punten, zijn de meest opvallende observaties geanalyseerd. Er bleken 8 cases te zijn die zowel volgens de Leverage, als de Cook's Distance en DFFIT waarden uitbijters bleken te zijn. De waarden van de 8 cases worden weergegeven in tabel 4. Na een analyse van deze specifieke 8 observaties bleek dat deze 8 respondenten allen een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben en dat dit netwerk veelal sterk etnisch heterogeen was. Daarnaast bleken deze 8

respondenten ook veel contact te hebben met mensen met een andere etniciteit in de drie bekeken contexten. Ook hadden deze 8 respondenten ook een opvallend sterk positieve mening over mensen met een andere etniciteit. Ten slotte bleek dat deze 8 respondenten allen niet een Nederlandse etniciteit hadden, maar een Turkse of Marokkaanse etniciteit hebben.

De multiële lineaire regressieanalyse is opnieuw uitgevoerd, waarbij deze 8 opvallende observaties buiten beschouwing zijn gelaten. Opvallend is dat het effect van het hebben van een etnisch heterogeen sociaal netwerk op de mening van mensen jegens leden van een andere etnische groep, af is genomen (van $B = 0,66$; $p = 0,006$ naar $B = 0,564$; $p = 0,013$). Dit betekent dat als de 8 uitbijters niet worden meegenomen, het hebben van een (meer) etnisch heterogeen sociaal netwerk een minder positieve invloed heeft op de mening van mensen jegens mensen met een andere etniciteit. Het effect is daarnaast ook niet significant meer bij een alpha van 0,01, waardoor het minder aannemelijk is geworden dat dit effect ook bestaat in de populatie. Er zijn verder geen opvallende verschillen.

Multicollineariteit

Een laatste controle voor het model, betreft het controleren op multicollineariteit. Multicollineariteit betreft een (te sterke) onderlinge samenhang tussen de voorspellende variabelen. Een te sterke samenhang is problematisch, omdat de variabelen elkaar dan zouden overlappen en ze dan weinig uniek toe kunnen voegen aan het geschatte model. Multicollineariteit leidt daarnaast tot grotere standaardfouten, wat de gedane schattingen onzekerder maakt.

Er kan gecontroleerd worden of er mogelijk sprake is van multicollineariteit, door naar Variance Inflation Factors te kijken. Een VIF-waarde weergeeft de fractie waarmee de variantie van de helling van een bepaalde variabele toeneemt door multicollineariteit, ofwel door onderlinge samenhang met de onafhankelijke variabelen. Deze fractie wordt bepaald door de proportie verklaarde variantie in een bepaalde variabele, door de overige onafhankelijke variabelen. De VIF-scores voor dit onderzoek worden weergegeven in tabel 3. De waarden zijn uitgerekend over alle variabelen in model 5, het complete model met daarin alle betrokken variabelen. Er blijken een aantal VIF-waarden te zijn die rond de waarde 2 schommelen. Een VIF-waarde van 2 geeft aan dat 50% van de variantie in een bepaalde variabele verklaard kan worden door de andere variabelen in het model. De variabele met de hoogste VIF-waarde, betreft de interactievariabele tussen de mate waarin mensen een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben en de mate waarin zij contact hebben met mensen met een andere etniciteit in de buurt ($VIF = 2$). Dat deze waarde wat hoog is, kan verklaard worden doordat het om een interactievariabele gaat. Er worden twee variabelen uit hetzelfde model gebruikt om deze interactievariabele te construeren. De betrokken variabelen zijn wel gecentreerd om multicollineariteit te beperken, maar er is dus nog in enige mate sprake van onderlinge samenhang. Uit de bivariate analyse bleek al eerder dat de mate waarin

mensen een etnisch heterogeen sociaal netwerk hebben en de mate waarin zij contact hebben met mensen met een andere etniciteit met elkaar in de buurt, niet opvallend sterk met elkaar samenhangen ($r = 0,23$; $p < ,001$). Hier zal de multicollineariteit dus waarschijnlijk niet uit voortkomen. Het is de interactie die de onderlinge samenhang waarschijnlijk veroorzaakt.

Output controle uitbijters

*Opsporen van mogelijke uitbijters.

REGRESSION

```
/MISSING LISTWISE
```

```
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL CHANGE
```

```
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
```

```
/NOORIGIN
```

```
/DEPENDENT Mening_REC
```

```
/METHOD=ENTER wlsce1 wlcsex wlcage Opleiding wlcdistrict2009P_N_W_AL Etn_D1 Etn_D2
```

```
/METHOD=ENTER EtnNetw_c
```

```
/METHOD=ENTER Buurt_C Werkschool_C Vrijetijd_C
```

```
/METHOD=ENTER EtnXBuurt EtnXWerkSchool EtnXVrijetijd
```

```
/SCATTERPLOT=(*ZRESID ,*ZPRED)
```

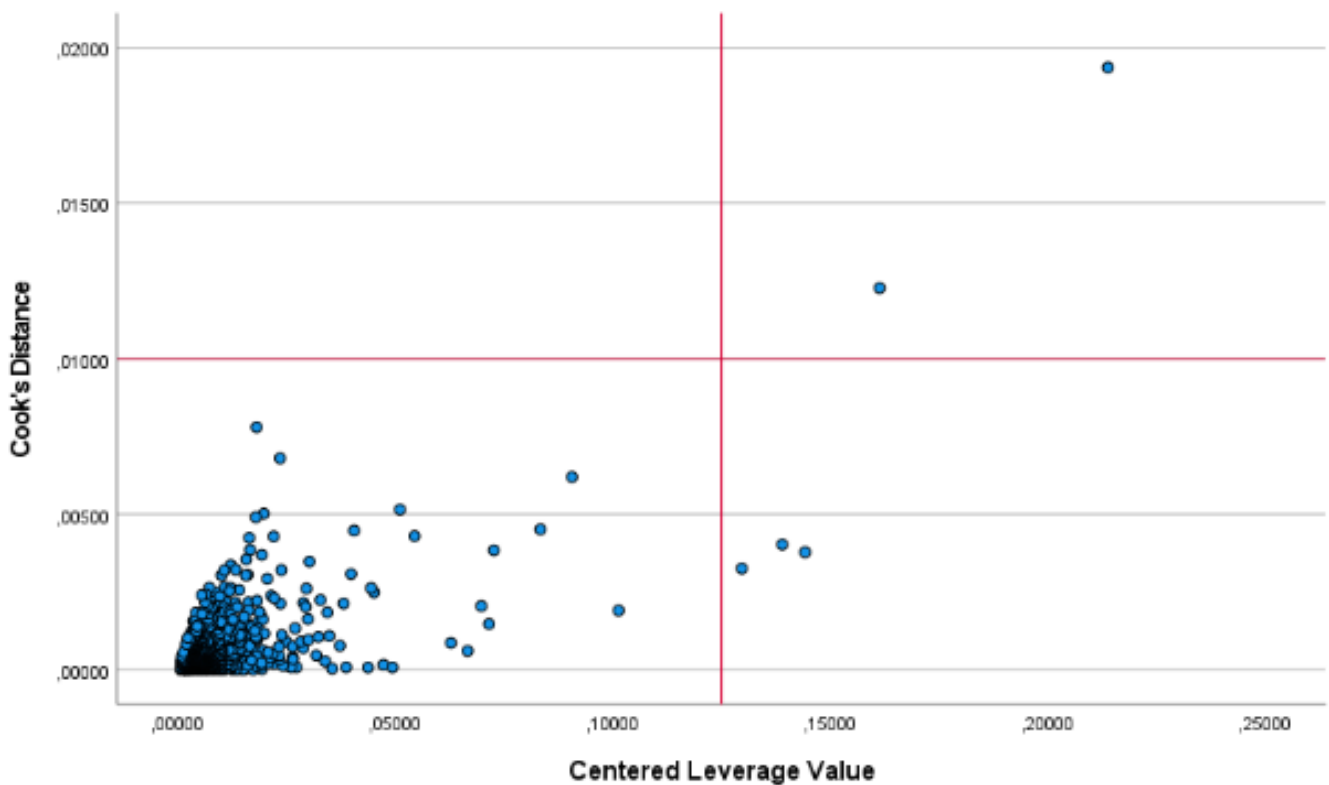
```
/RESIDUALS HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID)
```

```
/SAVE COOK LEVER ZRESID DFFIT.
```

*Plotten van cook's distance en leverage waarden.

GRAPH

```
/SCATTERPLOT(BIVAR)=LEV_1 WITH COO_1/MISSING=LISTWISE.
```


Figuur 17. Leverage waarden afgezet tegen Cook's Distance waarden

```

*Analyseren van uitbijters.
*Achterhalen hoeveel uitbijters er zijn op basis van de Leverage.
*Grenswaarde van 0,013.

USE ALL.

COMPUTE filter_$=(LEV_1 >= 0.013).
VARIABLE LABELS filter_$ 'LEV_1 >= 0.013 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=Mening EtnNetw Buurt WerkSchool Vrijetijd
  /ORDER=ANALYSIS.

```

Statistics

		Mening Mening betreffende mensen met een andere etniciteit	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is	Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit	WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit	Vrijetijd Contact in vrijtijdsverenigi ngen met mensen met een andere etniciteit
N	Valid	140	140	140	140	140
	Missing	0	0	0	0	0

*Grenswaarde van 0,019.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(LEV_1 >= 0.019).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'LEV_1 >= 0.019 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_\$ (f1.0).
FILTER BY filter_\$.
EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=Mening EtnNetw Buurt WerkSchool Vrijetijd

/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

		Mening Mening betreffende mensen met een andere etniciteit	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is	Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit	WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit	Vrijetijd Contact in vrijtijdsverenigi ngen met mensen met een andere etniciteit
N	Valid	75	75	75	75	75
	Missing	0	0	0	0	0

*Achterhalen hoeveel uitbijters er zijn op basis van de Cook's Distance.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(COO_1 >= 0.0017).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'COO_1 >= 0.0017 (FILTER)'.
 VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
 FORMATS filter_\$ (f1.0).
 FILTER BY filter_\$.
 EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=Mening EtnNetw Buurt WerkSchool Vrijetijd

/ORDER=ANALYSIS.

Statistics

		Mening	Mening	EtnNetw	De	Buurt	Contact	in	WerkSchool	Contact	op	Vrijetijd	Contact
		betreffende	betreffende	mate	waarin	het	de	buurt	Contact	in	werk/school	met	met
		mensen met een	mensen met een	ethnisch	heterogeen	is	mensen met een	andere	etniciteit	mensen met een	andere	etniciteit	mensen met een
		andere etniciteit	andere etniciteit	andere etniciteit	andere etniciteit	andere etniciteit	andere etniciteit	andere etniciteit	andere etniciteit	andere etniciteit	andere etniciteit	andere etniciteit	andere etniciteit
N	Valid	77	77	77	77	77	77	77	77	77	77	77	77
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

```

*Achterhalen hoeveel cases uitbijters zijn op basis van alle drie de uitbijtermaten.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(DFV_1 >= 0.242 & COO_1 >= 0.0017 & LEV_1 >= 0.019).
VARIABLE LABELS filter_$ 'DFV_1 >= 0.242 & COO_1 >= 0.0017 & LEV_1 >= 0.019 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=w1crespnr Mening_REC EtnNetw Buurt WerkSchool Vrijetijd
/ORDER=ANALYSIS.

```

Statistics

		w1crespnr respondentnum mer	Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit	EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is	Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit	WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit	Vrijetijd Contact in vrijtijdsverenigi ngen met mensen met een andere etniciteit
N	Valid	8	8	8	8	8	8
	Missing	0	0	0	0	0	0

*Analyseren van specifieke cases die uitbijters zijn.

*Case 3712.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(wlcrespnr = 3712).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'wlcrespnr = 3712 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_\$ (f1.0).
FILTER BY filter_\$.
EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=wlsce1 wlcsex wlcage Etniciteit EtnNetw Buurt WerkSchool
Vrijetijd Opleiding

Mening_REC

/ORDER=ANALYSIS.

Etniciteit Etniciteit respondent

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2,00 Turks	1	100,0	100,0	100,0

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 4,00	1	100,0	100,0	100,0

Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 24,00	1	100,0	100,0	100,0

WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	25,00	1	100,0	100,0	100,0

Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	15,00	1	100,0	100,0	100,0

Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	27,00	1	100,0	100,0	100,0

*Case 100005120.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(wlcrespnr = 100005120).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'wlcrespnr = 2918 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_\$ (f1.0).

FILTER BY filter_\$.

EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=wlsce1 wlcsex wlcage Etniciteit EtnNetw Buurt WerkSchool
Vrijetijd Opleiding

Mening_REC

/ORDER=ANALYSIS.

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 4,00	1	100,0	100,0	100,0

WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 28,00	1	100,0	100,0	100,0

Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 27,00	1	100,0	100,0	100,0


```

*Case 6781.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(wlcrespnr = 6781).
VARIABLE LABELS filter_$ 'wlcrespnr = 6781 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=wlsce1 wlcsex wlcage Etniciteit EtnNetw Buurt WerkSchool
Vrijetijd Opleiding

    Mening_REC
/ORDER=ANALYSIS.

```

Etniciteit Etniciteit respondent

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2,00 Turks	1	100,0	100,0	100,0

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 5,00	1	100,0	100,0	100,0

Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 18,00	1	100,0	100,0	100,0

WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	14,00	1	100,0	100,0	100,0

Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	4,00	1	100,0	100,0	100,0

Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	27,00	1	100,0	100,0	100,0

*Case 10412.

USE ALL.

COMPUTE filter_\$=(wlcrespnr = 10412).

VARIABLE LABELS filter_\$ 'wlcrespnr = 10412 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_\$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_\$ (f1.0).
FILTER BY filter_\$.
EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=wlsce1 wlcsex wlcage Etniciteit EtnNetw Buurt WerkSchool
Vrijetijd Opleiding

Mening_REC

/ORDER=ANALYSIS.

Etniciteit Etniciteit respondent

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2,00 Turks	1	100,0	100,0	100,0

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 3,00	1	100,0	100,0	100,0

Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 13,00	1	100,0	100,0	100,0

WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	10,00	1	100,0	100,0	100,0

Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	26,00	1	100,0	100,0	100,0

Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	27,00	1	100,0	100,0	100,0

```

*Case 11308.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(wlcrespnr = 11308).
VARIABLE LABELS filter_$ 'wlcrespnr = 11308 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=wlsce1 wlcsex wlcage Etniciteit EtnNetw Buurt WerkSchool
Vrijetijd Opleiding

    Mening_REC
/ORDER=ANALYSIS.

```

Etniciteit Etniciteit respondent

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2,00 Turks	1	100,0	100,0	100,0

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 4,00	1	100,0	100,0	100,0

Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 13,00	1	100,0	100,0	100,0

WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	28,00	1	100,0	100,0	100,0

Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	24,00	1	100,0	100,0	100,0

Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	25,00	1	100,0	100,0	100,0

```

*Case 100001788.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(wlcrespnr = 100001788).
VARIABLE LABELS filter_$ 'wlcrespnr = 100001788 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=wlsce1 wlcsex wlcage Etniciteit EtnNetw Buurt WerkSchool
Vrijetijd Opleiding

    Mening_REC
/ORDER=ANALYSIS.

```

Etniciteit Etniciteit respondent

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1,00 Marokkaans	1	100,0	100,0	100,0

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 5,00	1	100,0	100,0	100,0

Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 28,00	1	100,0	100,0	100,0

WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	28,00	1	100,0	100,0	100,0

Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	16,00	1	100,0	100,0	100,0

Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	23,00	1	100,0	100,0	100,0


```

*Case 100002817.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(wlcrespnr = 100002817).
VARIABLE LABELS filter_$ 'wlcrespnr = 100002817 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=wlsce1 wlcsex wlcage Etniciteit EtnNetw Buurt WerkSchool
Vrijetijd Opleiding

    Mening_REC
/ORDER=ANALYSIS.

```

Etniciteit Etniciteit respondent

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1,00 Marokkaans	1	100,0	100,0	100,0

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	4,00	1	100,0	100,0	100,0

Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	24,00	1	100,0	100,0	100,0

WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	20,00	1	100,0	100,0	100,0

Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	8,00	1	100,0	100,0	100,0

Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	27,00	1	100,0	100,0	100,0

```

*Case 100005120.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(wlcrespnr = 100005120).
VARIABLE LABELS filter_$ 'wlcrespnr = 100005120 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=wlsce1 wlcsex wlcage Etniciteit EtnNetw Buurt WerkSchool
Vrijetijd Opleiding

    Mening_REC
/ORDER=ANALYSIS.

```

Etniciteit Etniciteit respondent

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 2,00 Turks	1	100,0	100,0	100,0

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 4,00	1	100,0	100,0	100,0

Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 4,00	1	100,0	100,0	100,0

WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	28,00	1	100,0	100,0	100,0

Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	4,00	1	100,0	100,0	100,0

Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	27,00	1	100,0	100,0	100,0

```

*Case 100011702.
USE ALL.
COMPUTE filter_$=(wlcrespnr = 100011702).
VARIABLE LABELS filter_$ 'wlcrespnr = 100011702 (FILTER)'.
VALUE LABELS filter_$ 0 'Not Selected' 1 'Selected'.
FORMATS filter_$ (f1.0).
FILTER BY filter_$.
EXECUTE.

FREQUENCIES VARIABLES=wlsce1 wlcsex wlcage Etniciteit EtnNetw Buurt WerkSchool
Vrijetijd Opleiding

    Mening_REC
/ORDER=ANALYSIS.

```

Etniciteit Etniciteit respondent

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1,00 Marokkaans	1	100,0	100,0	100,0

EtnNetw De mate waarin het sociale netwerk etnisch heterogeen is

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 3,00	1	100,0	100,0	100,0

Buurt Contact in de buurt met mensen met een andere etniciteit

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 24,00	1	100,0	100,0	100,0

WerkSchool Contact op werk/school met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	24,00	1	100,0	100,0	100,0

Vrijetijd Contact in vrijetijdsverenigingen met mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	9,00	1	100,0	100,0	100,0

Mening_REC Mening jegens mensen met een andere etniciteit

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	27,00	1	100,0	100,0	100,0

